

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Suomalaisten näkökulmia rankaisuun

Ruotsalainen, Noora

Saarinen, Maija

2012 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Suomalaisten näkökulmia rankaisuun

Ruotsalainen Noora
Saarinen Maija
Rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2012

Ruotsalainen Noora & Saarinen Maija

Suomalaisten näkökulmia rankaisuun

Vuosi 2012 Sivumäärä 101

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää suomalaisten oikeuskäsityksiä sekä niihin vaikuttavia seikkoja. Tavoitteena oli selvittää, vaikuttavatko ihmisten henkilökohtaiset ominaisuudet - sukupuoli, ikä ja koulutus - heidän oikeuskäsityksiinsä. Tarkoituksena oli myös verrata väestön oikeuskäsityksiä vallitsevaan rangaistuskäytäntöön. Opinnäytetyö on osa laajempaa pohjoismaista yhteistyötutkimusta ja se on toteutettu työelämälähtöisesti yhteistyössä oikeusministeriön kriminaalipoliittisen osaston kanssa. Suomalaisten oikeuskäsityksiä koskevia ajantasaisia tutkimuksia ei juurikaan ole saatavilla, joten opinnäytetyön tarkoituksena oli esitellä yksi aiheeseen liittyvä näkökulma.

Opinnäytetyö on kvantitatiivinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin kyselylomakkeella. Väestön oikeuskäsityksiä selvitettiin heille lähetetyn postikyselyn avulla, jossa vastaajia pyydettiin ottamaan kantaa kuuteen vakavaan rikostapaukseen. Vastaava kysely lähetettiin käräjäoikeuksien tuomareille vuonna 2012, jotta saataisiin kuva Suomessa vallitsevasta rangaistuskäytännöstä. Oikeusministeriö lähetti opinnäytetyössä käytetyn postikyselyn vastaajille vuonna 2009 ja opinnäytetyössä käytettäväksi kyseinen aineisto saatiin vuonna 2011.

Opinnäytetyötä ja sen tuloksia peilataan sekä asiantuntijatasolla että mediassa ja sosiaalisessa mediassa käytävään kriminaalipoliittiseen keskusteluun. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys pohjautuu rankaisun tarkoitukseen ja oikeutukseen, joita tarkastellaan sekä väestön oikeuskäsityksen näkökulmasta että kriminaalipoliittisten intressien kannalta.

Postikyselyllä kerätyn aineiston perusteella vastaajien joillakin henkilökohtaisilla ominaisuuksilla oli merkitystä osassa tutkittavista rikostapauksista. Ominaisuudet, joilla havaittiin olevan vaikutusta tuloksiin, olivat ikä ja koulutus, kun taas sukupuolen vaikutusta ei ollut nähtävissä tuloksista. Vastaajat uskoivat tulosten perusteella oman oikeuskäsityksensä olevan yhdenmukainen muun väestön kanssa. Väestö ei tulosten perusteella näe vallitsevaa rangaistuskäytäntöä täysin odotustensa mukaisena. Tuloksista käy myös ilmi, että väestön käsitys vallitsevasta rangaistuskäytännöstä vaihtelee.

Asiasanat: oikeuskäsitys, oikeustaju, rangaistuskäytäntö, kritiikki rangaistuskäytäntöä kohtaan, asenneilmasto, pohjoismainen yhteistyötutkimus

Ruotsalainen Noora & Saarinen Maija

Finnish attitudes towards punishment

Year	2012	Pages	101
------	------	-------	-----

The purpose of this study was to explore Finnish attitudes towards punishment and research the matters that have an impact on those attitudes. The purpose was to find out if personal features affect the concept of justice. The aim was also to compare the common concept of justice to legal praxis. This study is a part of larger Nordic research that was executed in cooperation with all other Nordic lands. The thesis was executed in concert with the Department of Criminal Policy in Ministry of Justice. It is challenging to find Finnish studies that research the concept of justice. This study will introduce one perspective concerning this subject.

The thesis was executed using quantitative methods. The material was collected by using a questionnaire. To clarify the common concept of justice was one questionnaire sent to Finnish citizens. The respondents were requested to take a stance on six cases concerning serious crimes. A similar questionnaire was sent to district courts in year 2012 to find out about the prevalent legal praxis in Finland. The Ministry of Justice sent a questionnaire to citizens of Finland in year 2009. The collected material is being used in the thesis since year 2011.

The results of the thesis will be reflected to the latest debate concerning criminal policy among experts and also among media and social media. The theoretical frame of reference in this study will be based on purpose and justification of punishment. Those will be examined in aspects of common concept of justice and interests of Finnish criminal policy.

Based on the material collected using a questionnaire to Finnish citizens, it is visible that some personal qualities of respondents had significant effects on given answers. Those significant qualities were respondents' age and education while gender had no effect on given answers. According to the thesis respondents believed that their own concept of justice is similar to the attitudes of other Finnish citizens. According to the results the prevalent legal praxis is not entirely what Finnish citizens expected. The thesis shows that there is variation in the knowledge of Finnish citizens concerning legal praxis.

Keywords: concept of justice, legal praxis, critic towards legal praxis, moral climate

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Suomalainen kriminaalipolitiikka ja sen vaiheet	9
2.1	Kriminaalipolitiikan tavoitteet.....	9
2.1.1	Rikollisuudesta ja sen kontrolloinnista aiheutuvien haittojen minimointi	10
2.1.2	Haittojen oikeudenmukainen jakaminen.....	11
2.2	Muutokset kriminaalipolitiikassa	11
2.2.1	Sotien jälkeinen kriminaalipolitiikka	12
2.2.2	Vankiluvun kehitys	13
2.2.3	Toimenpiteet vankiluvun alentamiseksi Suomessa	14
2.2.4	Kriminaalipolitiikkaa hyvinvointivaltion aikakautena	15
3	Rankaisun tavoitteet	16
3.1	Rangaistusteoriat.....	18
3.1.1	Sovitusteoriat	18
3.1.2	Preventioteoriat	19
3.2	Toimiva rangaistus?	21
3.3	Yhdenvertaisuus Suomen rikoslaisissa	22
3.4	Rikosoikeudelliset seuraamukset	23
4	Oikeustaju tutkimuskohteena	25
4.1	Oikeustajuun vaikuttavat seikat.....	26
4.2	Aiempien tutkimusten tuloksia	27
4.3	Pohjoismaisen yhteistyötutkimuksen tuloksia: Ruotsi	28
4.4	Pohjoismaisen yhteistyötutkimuksen tuloksia: Norja ja Tanska	30
5	Opinnäytetyön tutkimusote.....	30
5.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat	31
5.2	Tutkimuksen toteutus	31
5.3	Postikysely.....	34
5.4	Tuomarikysely	37
6	Taustamuuttajien vaikutus postikyselyssä	39
6.1	Vastajaajan taustamuuttajien vaikutus siihen, millaisen tuomion hän itse antaisi rikostapauksittain	40
6.1.1	Taustamuuttajien vaikutus tapauksessa 1: Parisuhdeväkivalta	41
6.1.2	Taustamuuttajien vaikutus tapauksessa 2: Huumausainerikos.....	41
6.1.3	Taustamuuttajien vaikutus tapauksessa 3: Kioskiryöstö	43
6.1.4	Taustamuuttajien vaikutus tapauksessa 4: Pakottaminen sukupuoliyhteyteen	44
6.1.5	Taustamuuttajien vaikutus tapauksessa 5: Petos	46
6.1.6	Taustamuuttajien vaikutus tapauksessa 6: Tappelu	48

6.2	Taustamuuttujien vaikutuksen lähempää tarkastelua	48
7	Väestön oikeustaju suhteessa vallitsevaan rangaistuskäytäntöön	50
7.1	Posti- ja tuomarikyselyn vastausten luokittelu	51
7.1.1	Tapaus 1: Parisuhdeväkivalta	52
7.1.2	Tapaus 2: Huumausainerikos	54
7.1.3	Tapaus 3: Kioskiryöstö.....	56
7.1.4	Tapaus 5: Petos.....	60
7.1.5	Tapaus 6: Tappelu	62
7.2	Väestön oikeustaju ja siihen vaikuttavat seikat	63
7.2.1	Oikeustaju suhteessa rangaistuskäytäntöön henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa	65
7.2.2	Oikeustaju suhteessa rangaistuskäytäntöön varallisuuteen sekä huumausaineisiin kohdistuvissa rikoksissa	66
7.3	Vastajien oman oikeustajun suhde heidän arvioonsa muiden suomalaisten oikeustajusta.....	67
8	Johtopäätökset.....	68
8.1	Johtopäätökset taustamuuttujien vaikutuksista.....	68
8.2	Johtopäätökset väestön oikeustajun suhteesta rangaistuskäytäntöön	71
8.3	Johtopäätökset vastaajien itse antamien tuomioiden eroista suhteessa heidän arvioonsa muiden suomalaisten antamista tuomioista	74
9	Pohdinta.....	74
9.1	Eettisyys ja luotettavuus.....	75
9.2	Kehittämisehdotukset	77
9.3	Oma oppiminen.....	81
	Lähteet	83
	Kuviot	87
	Taulukot	88
	Liitteet.....	90
	Liite 1. Postikysely.....	90
	Liite 2. Tuomarikyselyn saatekirje.....	101

1 Johdanto

Opinnäytetyö on kvantitatiivinen tutkimus, jossa tutkitaan suomalaisten oikeuskäsityksiä kuuden vakavan rikostapauksen kohdalla. Tutkimus on toteutettu yhteistyössä oikeusministeriön kanssa ja se on osa laajempaa kolmiosaista pohjoismaista yhteistyötutkimusta. Opinnäytetyössä näistä kolmesta osasta on toteutettu yksi, tarkennettu kysely väestölle ja tuomioistuimille. Pohjoismaisen vertailukelpoisuuden takaamiseksi opinnäytetyö on toteutettu muiden Pohjoismaiden kanssa samoja metodeja hyödyntäen. Opinnäytetyö on toteutettu työelämälähtöisesti antamaan ajantasaista tietoa suomalaisten oikeuskäsityksistä. Opinnäytetyön tuottamaa tietoa voidaan käyttää materiaalina mahdollisia jatkotutkimuksia ajatellen.

Opinnäytetyön aihe valikoitui sen ajankohtaisuuden vuoksi, kriminaalipoliittinen kysymys väestön oikeustajun suhteesta vallitsevaan rangaistustasoon nousee aika ajoin julkisen keskustelun kohteeksi. Aiheen ajankohtaisuudesta huolimatta ajantasaista ja kattavaa tutkimustietoa oikeustajunnasta oli haastavaa löytää. Opinnäytetyö tarjoaa yhden ajankohtaisen näkökulman aiheeseen. Orientaativaiheessa työlle etsittiin sopivaa työelämäkontaktia, joka mahdollistaisi oikeustajuntatutkimuksen toteuttamisen. Tuolloin kävi ilmi, että oikeusministeriön kriminaalipoliittinen osasto on käynnistänyt tutkimuksen koskien väestön oikeuskäsityksiä.

Opinnäytetyöprosessi on toteutettu kahdessa osassa, joita olivat aineiston käsittely ja analysointi sekä varsinainen kirjoitustyö. Opinnäytetyön toteutus aloitettiin kesällä 2011, jolloin postikyselyn aineisto saatiin käsiteltäväksi. Huomattavan laajan aineiston käsitteleminen oli aikaa vievä prosessi, jonka vuoksi varsinainen kirjoitustyö aloitettiin kesällä 2012. Opinnäytetyö on toteutettu parityönä. Koska aihe on ollut hyvin laaja ja haastava on opinnäytetyö suurimmalta osin toteutettu yhdessä ilman erillistä tehtävänjakoa. Opinnäytetyön tavoitteista ja tuloksista on käyty keskustelua työelämäyhdysenkilön kanssa koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Opinnäytetyössä on tarkasteltu väestön oikeuskäsityksiä kolmesta eri näkökulmasta. Tutkittavaksi on valikoitunut väestön henkilökohtaisten ominaisuuksien vaikutus heidän antamiinsa vastauksiin. Näitä vastauksia verrataan vallitsevaan rangaistuskäytäntöön, jota opinnäytetyössä edustaa tuomioistuimilta saadut vastaukset, sekä väestön antamiin arvoihin muiden suomalaisten oikeuskäsityksistä. Opinnäytetyötä ja sen tuloksia peilataan vallitsevaan kriminaalipoliittiseen keskusteluun, jota käydään paitsi asiantuntijatasolla myös mediassa ja sosiaalisessa mediassa. Yksi kantava teema opinnäytetyössä on väestön oikeustajun käsite, joka määritellään väestön suhtautumisena tekoihin ja niistä seuraavien sanktioiden välisiin suhteisiin. Väestön oikeustajua on tärkeää tutkia, koska rikosseuraamusalan kentällä on viime vuosina tapahtunut suuria muutoksia, joiden tavoitteena on siirtää rangaistusten täytäntöönpanon painopistettä kohti avoimempia seuraamuksia (Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020: 9). Muu-

tosten ollessa ajankohtaisia, nousee esille väestön huoli turvallisesta yhteiskunnasta. Median antaman kuvan perusteella väestön vaatimukset rangaistusten täytäntöönpanon suhteen ovat kovin yksiselitteisiä. Median välittämä kuva on kuitenkin hyvin yksipuolinen eikä se välttämättä kerro todenmukaisesti väestön toiveista ja vaatimuksista.

Opinnäytetyössä selvitetään suomalaisten oikeuskäsityksiä. Opinnäytetyö on osa suurempaa projektia, jonka toteutus aloitettiin kaikissa viidessä Pohjoismaassa vuonna 2009. Osanottajia ovat Flemming Balvig Kööpenhaminan yliopistosta, Helgi Gunnlaugsson Islannin yliopistosta, Leif Petter Olaussen Oslon yliopistosta sekä Henrik Tham ja Kristina Jerre Tukholman yliopistosta. Suomessa vetovastuussa on oikeusministeriön kriminaalipoliittisen osaston Arne Kinnunen, opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä hänen kanssaan. Pohjoismainen yhteistyötutkimus on lähtöisin Flemming Balvigin aikaisemmasta tutkimuksesta koskien tanskalaisten oikeustietämystä. (Tham & Jerre 2010.)

Pohjoismaisen yhteistyötutkimuksen innoittajana toimi Flemming Balvigin vuonna 2006 julkaistu tutkimus ”Dansernes syn på straf”. Balvigin tutkimus koostui kolmesta eri osasta: yleisestä kyselystä, tarkennetusta kyselystä ja ryhmähaastattelusta. Pohjoismainen yhteistyötutkimus on toteutettu näitä samoja metodeja hyödyntäen. Erona Balvigin alkuperäiseen tutkimukseen on, että vuonna 2009 käynnistyneessä yhteistyöprojektissa hyödynnetyt rikostapaukset ovat huomattavasti vakavampia kuin Balvigin käyttämät. (Tham & Jerre 2010: 11.) Tarkoituksena on verrata saatuja tuloksia maiden välillä. Vertailukelpoisuuden takaamiseksi kaikki pohjoismaisen yhteistyötutkimuksen osanottajamaat toteuttavat tutkimuksensa käyttäen samoja menetelmiä.

Suomen osalta oikeuskäsitystutkimus aloitettiin oikeusministeriön toimesta vuonna 2009 lähettämällä postikysely 3000 suomalaiselle. Opinnäytetyö on toteutettu tämän kerätyn aineiston pohjalta. Suomalaisille lähetetyn kyselyn lisäksi opinnäytetyössä on hyödynnetty käräjäoikeuksille lähetetyn vastaavan kyselyn tuloksia. Kyselylomake lähetettiin sähköisesti yhdeksään eri käräjäoikeuteen tuomareiden vastattavaksi vuonna 2012. Tuomareille lähetyn kyselyn avulla on pyritty selvittämään vallitsevaa rangaistustasoa. Muissa Pohjoismaissa tutkimus on toteutettu kolmessa osassa, joita ovat yleinen kysely, tarkennettu kysely ja ryhmähaastattelu. Näiden tarkoituksena on selvittää, muuttuuko vastaajan kanta, kun hän saa enemmän tietoa rikoksesta ja sen taustoista. Opinnäytetyössä käsitellään Suomen osalta tarkennetun kyselyn vastauksia. Aikataulullisista syistä muiden osien toteuttaminen ei ollut tässä vaiheessa mahdollista.

2 Suomalainen kriminaalipolitiikka ja sen vaiheet

Kriminaalipolitiikalla tarkoitetaan rikollisuutta ja sen kontrollia koskevaa yhteiskuntapolitiikan osaa. Kriminaalipolitiikka voidaan ajatella jaettavan toimintaan ja sisältöön. Sisältönä kriminaalipolitiikka on erilaisia linjauksia, tavoitteenasetteluja ja keinovalintoja. Rikosten johdosta aloitetut toimet taas ovat kriminaalipolitiikan toimintaa. Näihin toimiin kuuluu paitsi lakien säätäminen ja valmisteleminen, myös keinot pyrkiä vaikuttamaan niiden sisältöön. Näin ollen kriminaalipolitiikkaa voidaan ajatella tehtävän useilla eri tahoilla ja useiden eri toimijoiden toimesta. (Lappi-Seppälä 2006: 6.) Anttilan & Törnuddin mukaan (1983: 124) kriminaalipolitiikassa tulee ottaa huomioon erilaisia tavoitteita ja huomioida niiden hyödyt ja haitat. Heidän mukaansa kriminaalipolitiikan tulisi olla arvotietoista, vaikutustietoista ja vaihtoehtotietoista, kuten myös tutkimusten, joiden tavoitteena on vaikuttaa kriminaalipolitiikkaan päätöksentekoon. Tutkimuksella onkin suuri merkitys kriminaalipolitiikkaan, niiden voisi sanoa toimivan vuorovaikutuksessa keskenään. Samalla, kun kriminaalipolitiikkaa päätöksentekoa tutkitaan, voivat tutkimuksen tulokset vaikuttaa päätöksentekoon. Tällaista tutkimusta kutsutaan yleensä kriminaalipolitiikaksi tutkimukseksi. (Lappi-Seppälä 2006: 6.)

Kriminaalipolitiikka on siis rikollisuuteen liittyvää yhteiskunnallista päätöksentekoa ja asioihin vaikuttamista, laajimmillaan siihen voidaan lukea kaikki toimet, jotka vaikuttavat rikollisuuteen. Kriminaalipolitiikka on osa yleistä yhteiskuntapolitiikkaa, joten sen tulee olla sopusoinnussa yhteiskunta- ja sosiaalipolitiittisten tavoitteiden kanssa (Lappi-Seppälä 2006: 162). Suomalaisen kriminaalipolitiikan perustana on pohjoismainen hyvinvointimalli. Tämän mallin mukaisesti väestölle taataan turvallinen ja vakaa yhteiskunta turvaamalla hyvinvointi, koulutus ja työllisyys. Näiden asioiden kunnossapidon uskotaan vaikuttavan myös rikollisuuteen vähentävästi. (Hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka, Kriminaalipolitiittinen toimintaohjelma vuosille 2007-2011: 4.)

2.1 Kriminaalipolitiikan tavoitteet

Kriminaalipolitiikan pääasiallisena pyrkimyksenä on säädellä rikollisuudesta aiheutuvia haittoja ja niiden jakautumista. Tässä säätelyssä on huomioitava useat erilaiset yhteiskunnan vaatimukset ja tavoitteet, rikollisuuteen ei pyritä vaikuttamaan kohtuuttomasti tai epäoikeudenmukaisin keinoin. Kriminaalipolitiittisessa suunnittelussa tärkeää onkin olla selvillä eri vaihtoehtojen hyödyistä ja haitoista, joita tarkastelemalla on mahdollista löytää parhaat vaikuttamisen keinot. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää paitsi välittömiin, myös välillisiin ja myöhemmin ilmeneviin vaikutuksiin. (Hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka, Kriminaalipolitiittinen toimintaohjelma vuosille 2007-2011: 4-5.)

Suomalainen kriminaalipolitiikka on pääsääntöisesti jaettu kahteen päätavoitteeseen, 1) rikollisuudesta ja sen kontrolloinnista aiheutuvien haittojen minimointiin sekä 2) haittojen oikeudenmukaiseen jakamiseen eri osapuolten kesken. (Anttila & Törnudd 1983: 125.) Tämä jaottelu perustuu siihen taustaoletukseen, ettei täysin rikoksetonta yhteiskuntaa ole mahdollista saavuttaa ja näin ollen on järkevämpää pyrkiä rikollisuudesta aiheutuvien haittojen minimointiin (Lappi-Seppälä 2006:46). Yhteiskunnallisista haitoista selkeimpiä ovat uhrille aiheutuvat haitat, joihin kuuluvat paitsi taloudelliset haitat myös rikoksen kohteeksi joutumisesta seuraavat pelot ja epäluottamus. Rikollisuudesta aiheutuu yhteiskunnalle haittoja myös muuten, kuin uhrin, erityisesti yksilöuhrin, kannalta. Tällaisia haittoja ovat esimerkiksi mittavat kustannukset, joita aiheutuu rikollisuutta koskevan kontrollijärjestelmän toiminnasta. Tähän järjestelmään sisältyy kaikki rikosten ennakkotorjunnasta rangaistusten täytäntöönpanoon asti. (Anttila & Törnudd 1983: 126-127.)

Yhteiskunnallisten haittojen lisäksi rikoksesta aiheutuu haittoja myös rikosentekijälle itselleen. Nämä haitat jäävät julkisessa keskustelussa yleensä vähälle huomiolle, koska rangaistuksilla pyritään nimenomaan negatiivisiin sanktioihin. Kriminaalipolitiikassa nämäkin haitat on kuitenkin otettava huomioon. Anttilan & Törnuddin (1983: 128-129) mukaan kriminaalipolitiikan tehtävänä on selvittää, millaiset rangaistukset ovat kohtuullisia ja suhteellisia tehtyyn rikokseen nähden. Jotta tämä suhteellisuusvaatimus sekä rangaistuksen yleisestävä tavoite täyttyisivät, olisi tarpeen tietää enemmän kansalaisten suhtautumisesta rankaisuun ja siihen miten suhteellisesti ja oikeudenmukaisesti se tapahtuu.

2.1.1 Rikollisuudesta ja sen kontrolloinnista aiheutuvien haittojen minimointi

Kuten jo aiemmin on todettu, yhteiskuntaa ilman rikollisuutta on tuskin mahdollista saavuttaa milloinkaan. Tämän vuoksi huomio kiinnitetäänkin rikoksesta aiheutuvien haittojen minimointiin. Ehkä tehokkain ja usealta kannalta katsottuna paras keino vähentää rikoshaittoja on rikosten ennalta ehkäisy. Rikosten torjunta on laaja-alaista ja sitä voidaan toteuttaa useiden eri tahojen toimesta. Suomessa rikostorjuntastrategiat jaotellaan yleensä kolmeen osaluueeseen. Näitä ovat toimet, joilla pyritään vaikuttamaan yksilön kehitykseen ja siihen vaikuttavaan sosiaaliseen ympäristöön, toimet, jotka kohdistetaan ulkoisiin tekoilanteisiin ja tekoympäristöihin sekä normiohjaukseen ja rikoslakiin nojaavat toimet. (Lappi-Seppälä 2006: 47.) Rikosten torjunnan koordinoinnista vastaa Suomessa rikostorjuntaneuvosto, joka on toiminut nykymuotoisena Suomessa vuodesta 1999 alkaen. Tätä ennen toiminnasta vastasi rikosentorjunnan neuvottelukunta vuodesta 1989 alkaen. (Rikosentorjuntaneuvoston internetsivut.)

Rikosten ennalta ehkäisy ei suinkaan ole ainoa keino, jolla pyritään vaikuttamaan haittojen minimointiin. Koska kaikkia rikoksia ei pystytä ehkäisemään, on pyrittävä lieventämään jo

tapahtuneiden rikosten seurausvaikutuksia ja turvattava uhrin oikeudet. Yksi yleisimpiä keinoja miten tämä pystytään toteuttamaan, on rikoksesta aiheutuneiden vahinkojen korvaaminen ja korjaaminen. Uhrille aiheutuvien haittojen lisäksi on tarkasteltava haittoja laajemmin. On nähtävä rikollisuudesta yleisesti aiheutuvat sosiaaliset ja yhteiskunnan yleiseen hyvinvointiin liittyvät haitat, kuten rikospelot ja turvattomuus, jotka rajoittavat elämää. Näitä haittoja pyritään hallitsemaan muun muassa vähentämällä perusteetonta turvattomuuden tunnetta ja keskittämällä voimavarat ensisijaisesti haitallisimpaan rikollisuuteen vaikuttamiseen. (Lappi-Seppälä 2006: 47-48.)

2.1.2 Haittojen oikeudenmukainen jakaminen

Rikoksesta aiheutuvat yhteiskunnalliset haitat jaetaan rikoksen uhrin, rikoksentekijän ja yhteiskunnan kesken (Anttila & Törnudd 1983: 131). Tämä jako ei tarkoita uhrin syyllistämistä eikä myöskään tekijän vastuun kiistämistä, vaan rikoksen tekijä vastaa teostaan tuomitun rangaistuksen perusteella ja korvaa uhrille aiheutuneet vahingot. Rikoksentekijällä itsellään on siis aina ensisijainen korvausvelvollisuus, mutta mikäli tekijä ei jää kiinni tai ei ole kykenevä huolehtimaan korvauksista, korvataan uhrille aiheutuneet vahingot valtion varoista. Tämä käytäntö on ollut Suomessa voimassa 1970-luvulta alkaen. Lisäksi edellytetään sellaisten tahojen osallistuvan kustannusten jakoon, jotka ovat omalla toiminnallaan myötävaikuttaneet rikosten syntyyn. (Lappi-Seppälä 2006: 49-50.) Haittojen jakaminen rikoksen uhreille herättää usein suurta vastustusta. Tietynlaiset neuvot, miten tavalliset kansalaiset voivat suojata itseään ja omaisuuttaan rikollisuudelta, otetaan hyvin vastaan. Kuitenkin on oltava hyvin tarkkana, miten tällaisia neuvoja annetaan, etteivät neuvot käänny itseään vastaan ja uhrista tuleekin syyllinen rikoksen tekijän sijaan. (Anttila & Törnudd 1983: 132.)

Julkisessa keskustelussa usein vaaditaan pidempiä ja ankarampia rangaistuksia yhteiskunnan edun nimissä. Rangaistusten säännönmukainen koventaminen kuitenkin lisää rikoksen tekijälle aiheutuvia haittoja toisinaan kohtuuttomasti, ja vaarantaisi rangaistusjärjestelmän johdonmukaisen toiminnan. Rangaistuksen täytäntöönpano vaatii myös suuria varoja. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että valtio joutuu karsimaan varoja joltain toiselta sektorilta, mikäli rangaistuksista halutaan pidempiä ja ankarampia. Tämän vuoksi haittoja pyritään usein jakamaan muilla keinoin, kuten edellä mainitut valtion maksamat korvaukset uhrille. (Anttila & Törnudd:1983: 131.)

2.2 Muutokset kriminaalipolitiikassa

Yleisellä yhteiskuntakehityksellä on selkeästi merkitystä paitsi rikollisuuteen myös kriminaalipolitiikkaan yleisesti. Kansainvälisissä vertailuissa on tullut selkeästi esiin hyvinvointivaltiollisen kehityksen vaikutukset kriminaalipoliittiseen ilmapiiriin, pienten tuloerojen maissa ovat

myös rangaistukset vähemmän ankaria. Kohtuulliseen rangaistustasoon myötävaikuttavat selkeästi myös kansalaisten luotto oikeusjärjestelmään ja kansalaisten kokemus turvallisuuden tunne. Suomi ja muut Pohjoismaat ovatkin yleisesti olleet maita, jossa luotto oikeusjärjestelmään on vahva ja kansalaiset kokevat olonsa turvalliseksi. Suomalainen yhteiskunta onkin selkeästi turvallinen ja toimiva, huolimatta siitä että vankiluku on moniin muihin maihin verrattuna alhainen. (Hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka, Kriminaalipoliittinen toimintaohjelma vuosille 2007-2011: 7-8.)

2.2.1 Sotien jälkeinen kriminaalipolitiikka

Sotien jälkeinen kriminaalipolitiikka 1950-luvulla oli karua ja kovaa ja Suomen vankiluku oli hyvin korkea, 3-4 kertaa korkeampi kuin muissa Pohjoismaissa. Tähän tilanteeseen ei tullut suuria muutoksia vuosikymmeniin, vielä 1970-luvulla Suomi oli Euroopan kärkimaita vankiluvussa mitattuna, kun samaan aikaan muissa Pohjoismaissa oli Euroopan alhaisimmat vankiluvut. Suuri vankimäärä johtui pääosin laitusrangaistuksen liikakäytöstä ja kohtuuttoman pitkistä tuomioista. Laitusrangaistusten suosio perustui ajatukseen siitä, että niiden avulla voitaisiin muuttaa rikoksentekijöitä paremmiksi ihmisiksi. (Lappi-Seppälä 2006: 157-158.) Kriminaalipolitiikan tavoite oli yksinkertaisesti rikollisuuden vastustaminen tai taistelu rikollisuutta vastaan. Koska rikollisuuden poistaminen nähtiin ainoana tavoitteena, oltiin siihen myös valmiita pyrkimään keinolla millä hyvänsä, tämä selvittää myös osaltaan suuria vankilukuja. Tämäntekainen ajattelumalli ei perustunut sen tarkemmin mihinkään arvopäämääriin, joka loi paineita muuttaa kriminaalipolitiikkaa enemmän muiden Pohjoismaiden kaltaiseksi. (Melander 2010: 23.)

Suomalaisessa kriminaalipolitiikassa alkoivat muutokset 1960-1970-luvuilla. Noihin aikoihin Suomi koki suuren rakennemuutoksen maatalousvaltiosta vaurastuvaksi pohjoismaiseksi hyvinvointivaltioksi. (Lappi-Seppälä 2006: 157.) 1960-luku tunnetaan useimpien rikostyyppien kohdalla alhaisen rikollisuuden aikakautena. Kyseisen vuosikymmenen aikana tehtiin tietoisia valintoja, joilla voitiin parantaa kansalaisten elintasoja. Elämisen turvaksi luotiin lakisääteisiä, tuloeroja tasaavia järjestelmiä - esimerkkinä sairausvakuutus. Elintasoon vaikuttavat peruspalvelut pyrittiin tuomaan jokaisen kansalaisen saataville. (Laitinen ja Aromaa 2005: 231-232.)

Kansalaisten vaurastumisen ohella myös ajattelussa sekä arvoissa alkoi näkyä muutoksia. Perinteinen suomalainen ajattelumalli puhui omavaraisuuden sekä säästämisen puolesta - uusina termeinä 1960-luvulla tunnetuksi tulivat sosiaaliset tulonsiirrot sekä lisääntyneet kulutusmahdollisuudet. Yksilöiden mielenkiinto suuntautui entistä enemmän omaan henkilökohtaiseen menestykseen. (Laitinen ja Aromaa 2005: 231-232.) Kansallisten rajojen ulkopuolelta tuleva globalisaatio oli verrattain pientä, eikä se lisännyt kansalaisten epävarmuutta tai turvatto-

muuden tunnetta. Kokonaisuudessaan 1960-luvulla esiintyi vähän globalisaation myötävaikutuksena tulevia uhkia - olipa kyse sitten työpaikkojen säilymisestä, kansainvälisen rikollisuuden pelosta tai vieraisiin kulttuureihin kohdistuneista epäluuloista. (Laitinen ja Aromaa 2005:233-234.)

Samalla kriminaalipolitiikkaan alettiin vaatia muutoksia, siltä vaadittiin arvo- ja vaikutustietoisuutta sekä vaihtoehtotietoisuutta. Rikollisuuden vähentämiseen ei tulisi enää pyrkiä keinnolla millä hyvänsä, vaan huomiota tulisi kiinnittää ennen kaikkea rangaistusten seurauksiin. Rikollisuuden poistaminen kokonaisuudessaan ymmärrettiin myös epärealistiseksi tavoitteeksi ja sen sijaan alettiinkin pyrkiä rikollisuuden minimoimiseen. (Melander 2010: 23-24.) Yhdeksi kriminaalipolitiikan perustavoitteeksi asetettiin vankilukukontrolli (Lappi-Seppälä 2006: 158).

Suomessa, kuten myös muissa Pohjoismaissa kriminaalipolitiikan muutokset 1960-1970-luvuilla olivat päinvastaisia kuin muualla maailmassa. Kriminaalipolitiikan muutokset liittyivät maailmalla vahvasti yhteiskuntapolitiikan muihin suuriin muutoksiin. Tämän yhteiskuntapolitiikan perustana oli hyvinvointivaltion kritiikki ja näin ollen hyvinvointivaltiota ajettiin useissa maissa alas hurjaa vauhtia. Konkreettisimmin tämä on näkynyt vankilan käytön lisääntymisessä ja näin ollen vankilukujen nousussa. Toisin kuin Suomessa ja muissa Pohjoismaissa, suuressa osassa Manner-Euroopan maita vankiluku on kasvussa edelleen. (Lappi-Seppälä 2006: 159-160.)

2.2.2 Vankiluvun kehitys

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ylijohtajan, Tapio Lappi Seppälän, mukaan kriminaalipolitiikka on ollut kansainvälisesti muutoksen kourissa viimeisen 10-15 vuoden ajan. Kehitys ei ole ollut yhtenevää, mutta kansainvälisesti kriminaalipolitiikan kentällä on jo pitkään puhuttanut ankarien rangaistusten käytön lisääntyminen. Pohjoismainen kriminaalipolitiikka on saanut huomiota maailmalla matalien vankilukujen takia. (Kostiainen mukaan Lappi-Seppälä 2011.)

K.J. Lång esitti vuonna 1966 useita näkökohtia suomalaisen vankeinhoidon uudistamiseksi. Yksi keskeinen näkökulma oli vankiluvun alentamiseen tähtäävän kriminaalipolitiikan harjoittaminen sekä vapaudessa tapahtuvan kriminaalihuollon kehittäminen. (Laitinen ja Aromaa 2005: 250.) Vankiluvun kehitystä on tärkeää tarkastella, sillä suomalainen kriminaalipolitiikka on pitkän ajanjakson ajan pyrkinyt tietoisesti pudottamaan vankilukuamme. Lång ottaa esille sen seikan, että vuonna 1966 suomalaisissa vankiloissa oli kaksi kertaa enemmän vankeja kuin muissa Pohjoismaissa. (Lång 2004: 22.) Vankilukujen kehitys Suomessa ei ole vuosien varrella seurannut kokonaisrikollisuuden määrän kehitystä. Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna Suomen vankiluku on ollut lähes jatkuvassa laskusuhdanteessa huippuvuosien jälkeen. Vankiluvun laskua voidaan osaltaan selittää tietoisella sekä johdonmukaisella kriminaalipolitiikalla. Vankilu-

vun tietoinen alentaminen oli mahdollista, sillä vuosina 1950-1990 ei juuri ollut vankilukuun vaikuttavia merkittäviä poliittisia kriisejä. (Laitinen ja Aromaa 2005: 250.)

Suomen vankiluku oli neljä kertaa muita Pohjoismaita korkeampi 1950-luvun alussa. Suomen vankiluku oli 200 vankia 100 000 asukasta kohden samaan aikaan kun muissa Pohjoismaissa tämä luku oli suunnilleen 50 vankia 100 000 asukasta kohden. Tietoiset ponnistukset vankiluvun alentamiseksi alkoivat Suomessa 1960-luvulla - vielä 1970-luvulla vankilukumme oli Länsi-Euroopan korkeimpia. Vuoteen 1990 mennessä Suomen vankiluku saatiin laskettua yleispohjoismaiselle tasolle. 1970-luvulta lähtien rikoslakiuudistuksemme on voimakkaasti vaikuttanut vallitseva uusklassismi. (Bondeson 2005: 384.) Vuosituhannen puolivälin jälkeiset pyrkimykset selvästi suvaitsevaisempaan sekä yhdyskuntaseuraamuksia tukevaan kriminaalipolitiikkaan olivat varsin tietoisia.

Yksi vankiluvun laskuun vaikuttava seikka oli vuosikymmenien aikana asemaansa vakiinnuttanut ehdollinen vankeusrangaistus - 1950-luvulta 1990-luvulle asti ehdollisten vankeustuomioiden vuosittainen määrä kasvoi noin 3000:sta 18 000:en. On tärkeää huomioida myös se seikka, että 1950-1960-lukujen aikana ehdottomien vankeusrangaistusten keskimääräinen pituus putosi kolmestatoista kuukaudesta seitsemään kuukauteen. Kun 1960-luvulla kaikista vankeusrangaistuksista tuomittiin ehdottomiksi 70 %, oli tämä luku 1980-luvulla vain 42 %. Tätä muutoksetä voimme selittää kahden uudenlaisen rikostyyppin, varkauden ja liikennejuopumuksen, esiintymisen huomattavalla kasvulla. (Bondeson 2005: 385-386.)

2.2.3 Toimenpiteet vankiluvun alentamiseksi Suomessa

Tilastot osoittavat, että vankilukumme lähti kansainvälisestäkin vertailen nopeaan nousuun 1990-luvun loppupuolella. Vankiluvun nopeaan noususuhdanteeseen vaikutti osaltaan koventunut asenneilmasto seurauksena kansallisten ja kansainvälisten rakenteellisten muutosten heijastumisesta oikeudenkäyttöön ja rikoslainsäädäntöön. Suomessa ryhdyttiin nopeasti tietoisesti vankiluvun alentamispäykimyksiin, jotka ovat tuottaneet toivottuja tuloksia saaden vankiluvun jälleen laskemaan. Vankiluvun vähentäminen tarkoitti käytännössä vankeustuomioiden määrän alentamista sekä keston lyhentämistä. (Laine 2003.)

Vankilukumme lähti selkeästi kasvuun 1990-luvun loppu- ja 2000-luvun alkupuolella, tilastot osoittavat että vuoden 1999 jälkeen vankiluvun noususuhdanne Suomessa oli kansainvälisestäkin merkittävän nopeaa. Syynä tuolloiseen vankiluvun kasvuun oli koventunut asenneilmasto, joka oli seurausta kansallisten sekä kansainvälisten rakenteellisten muutosten vaikutuksesta rikoslainsäädäntöön sekä oikeudenkäyttöön. Vankiluvun nousuun reagoitiin ja vankilukua alettiin tietoisesti alentaa lyhentämällä vankeustuomioita sekä vaikuttamalla niiden määrään. Toimenpiteet siis kohdistuivat suoraan rikoslainsäädäntöön sekä -oikeudenkäyttöön. Vankilu-

vun alentamispyrkimykset ovat tuottaneet tulosta ja viime vuosina vankiluku on lähtenyt jälleen laskuun ja tasaantunut.

	Vankeuteen %	Vankeutta kk	Vankilaan lkm	Vankila- vuosia	Kaikki tuomitut
1998	10,9	7,3	6405	3896	58590
2002	12,7	8,4	8130	5631	63916
Kasvu 98-02	+16%	+15%	+27%	+46%	+9%

Taulukko 1: Vankeusrangaistuksen käyttö vuosina 1998 ja 2002

Tapio Lappi-Seppälä (2003) on esitellyt kokoamassaan taulukossa vuosien 1998 sekä 2002 tuomioistuimissa rikoslakirikoksista vankeuteen tuomittujen määrän, vankeusrangaistusten keskimääräisen pituuden sekä vankeusrangaistusten lukumäärän. Taulukosta käy ilmi, että vuodesta 1998 vuoteen 2002 mennessä vankeusrangaistuksen käytön yleisyys on noussut 16 % ja vankeusrangaistusten keskimääräinen pituus on noussut 15 %. Vankeusrangaistukseen tuomittujen määrä on tarkasteltavien vuosien aikana noussut 27 % ja yhteenlaskettujen vankilavuosien lukumäärä on noussut 46 %.

Vankiluvun vähentämistoimenpiteiden keskiössä ovat ensisijassa lyhytaikaista tuomiota suorittavat vangit sekä sakkovangit. Lisäksi resursseja suunnataan yhdyskuntaseuraamuksiin sekä vuonna 2011 voimaan astuneeseen uuteen seuraamukseen - sähköiseen valvontaan. Vankiluvun alentamispyrkimystä tukevat taloudelliset seikat, vankiloiden tämänhetkinen voimakas ylläpito, joka vaikuttaa myös toimintojen vaikeutumiseen sekä vallalla oleva näkemys vankilan negatiivisesta vaikutuksesta uusimisriskiin. (Hannula 2006). Yhdyskuntaseuraamusten suosimisella pyritään osaltaan vaikuttamaan vankilukuun, kyseessä on seuraamusmuoto erityisesti lievempiin rikoksiin syyllistyneille. Kuitenkin samaan aikaan on havaittavissa ristiriitaisuutta - vankilaan tuomituille langetetaan entistä pidempiä tuomioita. Kyse ei niinkään ole rikosten yhtäkkisestä raaistumisesta vaan koventuneesta asenneilmastosta. (Laine 2003).

2.2.4 Kriminaalipolitiikkaa hyvinvointivaltion aikakautena

Suomen tämänhetkiseen kriminaalipolitiikkaan vaikuttaa aiempien vuosikymmenien pyrkimys oikeusvaltion demokratisoitumiseen. Suomi saavutti hyvinvointivaltion määritelmän mukaiset kriteerit vasta toisen maailmansodan jälkeen, mutta perusta suomalaiselle hyvinvointivaltiolle luotiin 1930-luvun lopulla. Suomen lainsäädäntö on osittain vasta 1980-luvulla saavuttanut modernin tason kansainvälisten ihmisoikeussopimusten asettamien velvoitteiden myötä. (Inha 2003: 248.)

Tämänhetkinen kriminaalipolitiikka tähtää mahdollisimman yksinkertaiseen seuraamusjärjestelmään, jonka perustana ovat perusarvot kuten oikeudenmukaisuus, suhteellisuus, yhdenvertaisuus ja ennustettavuus (Lappi-Seppälä 2006: 157). Suomen tämänhetkinen rikollisuustilan-

ne on vakaa ja rikosten määrä alhainen kansainvälisesti vertailtuna. Vakaa ja matala rikollisuustilanne selittyy osittain sillä, että Suomessa ihmiset ovat sosiaalipoliittisesti varsin tasa-veroissa asemassa. Jyrkkiä eroja tulonjaossa tai varallisuudessa ei ole ja hyvät kouluttamismahdollisuudet ovat kaikkien tavoitettavissa. Suomessa myöskään kansainvälinen rikollisuus ei ole saanut suurta jalansijaa, joka on osittain selitettävissä kohtuullisen vähäisellä maahanmuutolla. (Hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka, Kriminaalipoliittinen toimintaohjelma vuosille 2007-2011: 6.)

Suomi kuitenkin muuttuu ja kehittyy kaiken aikaa, yhteiskunta monimuotoistuu ja ihmisten elämänarvot ja tyylit muuttuvat. Vaikka muutokset pääosin ovat positiivisia, niillä on aina kääntöpuolensa, tässä tapauksessa joidenkin ihmisryhmien syrjäytyminen. Syrjäytyminen on yhteydessä moniin muihin ongelmiin, esimerkiksi työttömyyteen ja päihdeongelmaan. Nämä taas nähdään tulevaisuudessa yhä selvempinä syinä rikollisuuteen, joihin olisi puututtava pikaisesti ennen ongelman laajenemista ja syvenemistä entisestään. Tulevaisuudessa rikollisuuden uskotaan olevan entistä enemmän opittu käyttäytymismalli ja pääosin pienen marginaalissa elävän väestöryhmän ongelma. (Hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka, Kriminaalipoliittinen toimintaohjelma vuosille 2007-2011: 6-7.)

3 Rankaisun tavoitteet

Elämä yhteiskunnassa edellyttää yhteisesti noudatettuja moraalijärjestyksessä vahvistettuja kieltoja ja käskyjä. Toisin kuin moraalijärjestyksessä vahvistettuja kieltoja ja käskyjä. Toisin kuin moraalijärjestyksen kieltojen ja käskyjen rikkomisesta seuraa joukko laissa määriteltyjä sanktioita. Kieltojen ja käskyjen tehosteeksi on rikoslainsäädäntöön säädetty rangaistukset. Rikoslain mukainen rangaistus ei usein ole tuomitulle koitua ainoa seuraamus. Muita oikeudellisia seuraamuksia ovat muun muassa vahingonkorvaukset, menettämisseuraamukset sekä rikosprosessuaaliset pakkokeinot. (Lappi-Seppälä 2000: 1-2.) Rangaistus on viranomaisen lain nojalla määräämä oikeudellinen seuraamus, joka tuomitaan tekijälle seurauksena lain rikkomisesta. Perustana rangaistukselle Suomen lain mukaan on aina jo tehty rikos. Rangaistus sisältää aina tekijään kohdistuvan moitteen sekä merkitsee kielteisen kokemuksen tai kärsimyksen aiheuttamista. (Tapani ja Tolvanen 2004: 8.)

Rangaistuksesta voi seurata myös tosiasiallisia että epävirallisia seuraamuksia. Tämänkaltaisista seuraamuksista voidaan esimerkkinä mainita työpaikan menettäminen sekä parisuhteen kariutuminen. (Lappi-Seppälä 2000: 2.) Rangaistus on moite käytöksestä, jonka yhteiskunta tai yhteisö on kokenut rangaistavaksi, rikoksesta. Rangaistus on siis seuraamus yleisesti tärkeänä pidetyn normin rikkomisesta. Legaalisen rikoskäsitteen mukaan rikos on laissa rangaistavaksi määrätty teko, josta voidaan tuomioistuimen toimesta määrätä rangaistus. Suomessa rikoksiksi määritellyt teot on kirjattu laissa. Universaalisti on mahdotonta näyttää toteen tiet-

tyjä piirteitä, jotka koskisivat kaikkia rikoksia. Kautta aikain on yritetty määritellä luonnollista rikoskäsitettä - tekoja jotka ovat ajasta ja paikasta riippumatta rangaistavia kaikkialla maailmassa. Vielä määrittelyssä ei ole onnistuttu. Siihen, mitkä teot ovat määritelty rikolliseksi vaikuttaa kunkin ajankohdan intressit sekä näkökohdat - viime kädessä rikoksista päättämiseen vaikuttaa politiikka. (Lappi-Seppälä 2006: 2-3.)

Rikollisuus sekä rikos itsessään ovat siis sopimuksenvaraisia ilmiöitä - rikollisten tekojen määrittely on sidoksissa vallitsevan yhteiskunnan asettamiin normeihin. Yhteiskunnat elävät jatkuvassa muutoksessa, tämän takia myös voimassa olevia sääntöjä ja normeja tulee tarkastella olosuhteiden mukaisesti. Säännöstö vahvistuu, kun normia rikotaan ja rikkeeseen reagoidaan. Konkreettisen esimerkin kautta voimme havaita todellisen normin sisällön sekä sen, miten vahva yhteiskunnan paheksunta kunkin rikoksen kohdalla on. (Anttila ja Törnudd 1983: 70-71.) Rikosoikeudellisen vastuuarvioinnin tarkastelun kohteena on laiminlyönti tai teko. Teko on myös perustana seuraamukselle - seuraamusta määrättäessä lähtökohtana pidetään teon vahingollisuutta, sen vaikuttimia sekä tekijän syyllisyyttä. Tekokäsitteen ulkopuolelle rajautuvat muun muassa tietyt luonnonilmiöt sekä kontrolloimattomat kehon liikkeet. Tekokäsite kattaa sekä aktiivisen tekemisen että myös tekemättä jättämisen eli laiminlyönnin. Laiminlyönti on rangaistavaa vain tietyissä tilanteissa. (Tapani ja Tolvanen 2004: 36-37.)

Normin rikkoneen rankaiseminen antaa tukea asetetulle kiellolle. Rangaistuksen on tarkoitus olla kielteinen sekä epämiellyttävä kokemus, jolla pyritään puuttumaan yleisesti suojattuihin etuihin. Rangaistuksen ankaruudesta riippuu se, kuinka suurta aiheutuva kärsimys on. (Lappi-Seppälä 2000: 2.) Rangaistus kajoaa yksilön perustuslaissa suojattuihin etuihin, usein rangaistuksesta seuraa rikosentekijälle myös jonkinasteinen fyysinen tai psyykinen haitta. (Tapani ja Tolvanen 2004: 8.) Suomen rikoslaisissa vahvistetut rangaistukset kohdistuvat pääasiassa tuomitun varallisuuteen sekä vapauteen. Tämän lisäksi rangaistukset voidaan jakaa ryhmiin ulkoisen muodon ja toimintaympäristön mukaan. Näin voimme erotella laitoserangaistukset sekä avoseuraamukset. Avoseuraamuksiin eli yhdyskuntaseuraamuksiin luetaan kaikki rangaistukset, jotka eivät sijoitu laitoserangaistukseen. Kolmas tapa jaotella rangaistuksia on jakaa ne kohteen tai kohderyhmän mukaan - yleisiin sekä erityisiin rangaistuksiin. Yleinen rangaistus voidaan tuomita kenelle tahansa rikoslain alaiselle henkilölle. Erityiset rangaistukset koskevat vuorostaan vain tietyssä asemassa olevia henkilöitä. Neljäs jaottelutapa on jakaa rangaistukset käyttötapsansa perusteella pää- ja lisärangaistuksiin. Päärangaistuksia voidaan käyttää rikoksen ainoana seuraamuksena. Lisärangaistukset taas nimensä mukaan voidaan tuomita vain päärangaistuksen ohella. (Lappi-Seppälä 2000: 3.)

Rangaistusjärjestelmä rakentuu yhdenmukaisuus- ja oikeudenmukaisuusperiaatteen varaan. Yhdenvertaisuusperiaate edellyttää, että samanlaisia tapauksia käsitellään samalla tavalla ja erilaisia tapauksia taas erilailla. Suhteellisuusperiaate perustuu siihen, että määrättävä ran-

gaistus on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen, rikoksentekijän varallisuuteen ja syyllisyyteen sekä teon vaikuttimiin. (Tapani ja Tolvanen 2004: 8-9.)

3.1 Rangaistusteoriat

Rikosoikeuden tutkijat ovat hahmotelleet oletuksia siitä, millä lailla rikosoikeuden oletetaan toimivan. Osa niin kutsutuista rangaistusteorioista perustuu empiriseen tietoon, mutta osa nojautuu hypoteeseihin siitä, miten rikosoikeuden pitäisi ja olisi tarkoitus vaikuttaa ihmisten käytökseen. (Tapani ja Tolvanen 2008: 46.) Rangaistusteoriat perustelevat rankaisun oikeutuksen - teorit ottavat kantaa rikoslain oikeutetun käytön tarkoituksiin sekä edellytyksiin. Rangaistusteoriat jaetaan kahteen ryhmään: sovitus- sekä preventioteorioihin. (Lappi-Seppälä 2000: 15.)

3.1.1 Sovitusteoriat

Sovitusteoriat näkevät rangaistuksen oikeutuksen jo tapahtuneessa rikoksessa. Lakia rikkonut rikoksentekijä ansaitsee rangaistuksen tekonsa johdosta. Sovitusideologian absoluuttinen versio kertoo milloin rikoksentekijää pitää ehdottomasti rangaista. Lievempi versio taas asettaa rajoja rangaistuksen käytölle. Sovitusajatus voi olla aito tai välineellinen. Aito sovitusajatus näkee rangaistuksen itsessään riittäväksi perusteeksi kun taas välineellinen sovitusajatus perustelee rangaistuksen käytön sovituksen myönteisillä, ulkoisilla vaikutuksilla. Esimerkkinä ulkoisesta vaikutuksesta voidaan nähdä muun muassa oikeustajunnan vaatimuksien tyydyttäminen. (Lappi-Seppälä 2000: 16.)

Rankaisun alkuperäinen tarkoitus on ollut kosto rikoksentekijälle. Oikeus koston on ollut alun perin uhrin omaisilla ja lähipiirillä, mutta vahvistuva valtiollinen valta otti lopulta kosto-oikeuden itselleen. Nykypäivänä suomalainen kriminaalipolitiikka ei hyväksy ajatusta rikoksentekijälle kostamisesta. Aika ajoin julkisessa keskustelussa kuitenkin nousee esille jäänteitä kostoideologiasta. Koston tilalle on noussut ajatus rikoksentekijän velvollisuudesta sovittaa tekonsa. (Tapani ja Tolvanen 2008: 46-47.) Moderni sovitusoppi alleviivaa rikoksesta epäiltyyn kohdistuvaa kommunikaatiota - tekijän tulee ymmärtää tekonsa moitittavuus ja seuraukset. Ilman tätä ymmärrystä häneen kohdistuvalla yhteiskunnallisella paheksunnalla ei ole merkitystä. Modernin sovitusopin mukaan seuraava vaihe on katumusta ilmentävä uudistuminen, jolloin rikoksen tehnyt vakuuttuu ajattelutapojensa muuttamisen kannattavuudesta. Kolmantena vaiheena seuraa sovitus, joka on rangaistuksen kärsimisen muodossa ilmenevä muodollinen anteeksipyyntö. (Tapani ja Tolvanen 2008: 48-49.)

Tapani ja Tolvanen mainitsevat edellä kuvatun sovitusideologian soveltuvan heikosti nykyisten oikeusyhteisöjen tarpeisiin, sillä suuri osa esimerkiksi vankeusrangaistukseen tuomituista on

pudonnut täysin yhteiskunnan arvojen ulkopuolelle. Heiltä ei voi kohtuudella odottaa täysvaltaista osallistumista katumuksen, uudistumisen sekä sovituksen prosessiin, jos heillä ei ole ollut edellytyksiä kehittyä yhteiskunnan täysvaltaisiksi jäseniksi. (Tapani ja Tolvanen 2008: 50.) Nykyisessä suomalaisessa rangaistusjärjestelmässä ilmenee mahdollisuus katumukseen ja anteeksiantoon. Tavoitteena on, että rikoksesta tuomittu kokee saaneensa oikeudenmukaisen seuraamuksen rikoksestaan. Yhtä tärkeää on se, että yhteiskunta hyväksyy rangaistusta suorittavan katumuksen sekä anteeksipyynnön, sillä rangaistus jää tehottomaksi jos yhteiskunta ei hyväksy rangaistuksen suorittanutta jäsenekseen. (Tapani ja Tolvanen 2008: 51.)

3.1.2 Preventioteoriat

Preventioteoriat keskittyvät rangaistuksen hyötyvaikutuksiin - rangaistuksen tulee olla yhteiskunnalle hyödyllinen ratkaisu. Yhteiskunnalle hyödyllinen ratkaisu vaikuttaa vähentävästi joko yleiseen lainrikkomiseen (yleispreventio) tai rangaistukseen tuomitun henkilökohtaisiin taipumuksiin rikkoa lakia (erityispreventio) (Lappi-Seppälä 2000: 18.) Yleisprevention alle voidaan lukea sekä pelotepreventio että rangaistuksen moraalialia ja tapaa luova vaikutus. Erityispreventioksi taas voidaan katsoa rangaistuksen sopeuttava, varoittava sekä vaarattomaksi tekevä vaikutus. Yleis- ja erityisestävän vaikutuksen kohderyhmät ovat usein toisistaan eroavia, mutta vaikutusmekanismit voivat monesti muistuttaa toisiaan. On syytä huomioida se seikka, että sama henkilö tai ihmisryhmä voi olla sekä yleis- että erityisestävän vaikutuksen piirissä. (Lappi Seppälä 2000: 48-49.) Rangaistuksen rikollisuutta vähentävästä vaikutuksesta ei voida aina olla varmoja. Rangaistuksesta aiheutuva kapina auktoriteetteja vastaan sekä rikoksista aiheutuvien tosiasiallisten seuraamusten merkitys voi joissakin tilanteissa vaikuttaa rikollisuutta lisäävästi. (Lappi-Seppälä 2000: 50-51.)

Yleispreventio asettaa rangaistun henkilön varoittavaksi esimerkiksi, pelotteeksi, muille kansalaisille - lähtökohtana on oletus ihmisen rationaalisen valinnan mahdollisuudesta. Rikoksen tekijän siis oletetaan punnitsevan eri käyttäytymismallien kannattavuutta. Etukäteisharkinta on tietenkin mahdollista joidenkin rikosten kohdalla, mutta usein rikos tehdään ilman harkintaa mahdollisen sanktion seuraamisesta. Samankaltainen tilanne on käsillä rikosentekijän uskoessa, ettei hän jää kiinni. (Laine 2007: 259-260.) Tapio Lappi-Seppälän (2000: 51.) mukaan usein ajatellaan, että rikosentekijä harkitsee etukäteen tekoaan - hän punnitsee rikoksen tuottamia hyötyjä sekä haittoja. Huomattavan suurta osaa rikoksista ei kuitenkaan tehdä olosuhteissa, joissa tilannetta on edeltänyt järkipäiväinen hyöty-haitta-harkinta.

Pelotevaikutuksella nähdään yhteys rikosten tunnusmerkistöihin liittyviin rangaistusuhkiin sekä niiden tuomitsemiseen. Täytäntöönpano keskittyy nykypäivänä pelotteen sijasta rikosentekijän yhteiskuntaan sopeuttamiseen. (Tapani ja Tolvanen 2008: 54.) Lappi-Seppälän (2000: 52.) mukaan yleispreventio tulee jakaa kahteen osaan - välittömään ja välilliseen yleisestä-

vyytteen. Välittömällä vaikutuksella tarkoitetaan nimenomaan suoraa pelotetta. Tämän mukaan rangaistuksen uhka estää ihmisiä syylistymästä rikoksiin. Toisin sanoen, kiinnijäämisriskin ollessa minimissään ihmiset olisivat valmiita rikkomaan lakia entistä enemmän. Välillinen vaikutus tarkoittaa rangaistusten yleistä moraalialla ylläpitävää ja luovaa vaikutusta. Moraalia luova vaikutus edellyttää sitä, että ihmiset kokevat rangaistuksen langettajan auktoriteetiksi. Tärkeää on, että sanktiot ilmenevät yhteiskunnan moitteena lain rikkojalle. Pelotevaikutuksessa tulee aina olla kyse subjektiivisen sanktiovarmuuden sekä -ankaruuden yhteisvaikutuksesta

Lappi-Seppälä tuo esiin kaksi kysymystä koskien pelotevaikutusta: Voidaanko pelotevaikutus nähdä toimivana, sillä rikoksia tehdään rangaistuksista huolimatta? Miksi rikoksia tehdään verrattain vähän, kun tarkastellaan otollisten rikostilaisuuksien määrää? Välillinen yleispreventio sekä sen moraalialla luova vaikutus voivat syntyä monella tavalla. Perusoletuksen mukaan rikoslaki vaikuttaa hiljalleen kansalaisten arvomaailmaan sekä asenteisiin. Rangaistus ilmentää yhteiskunnan moitetta jonka seurauksena rikollista tekoa aletaan paheksua. Normit sisäistään rikollisen teon moraalisen arveluttavuuden vuoksi, ei niinkään rangaistuksen pelon takia. Lakeja noudatetaan osittain myös ilman normien sisäistämistä moraalisten seikkojen takia. Tätä yleispreventiivisen vaikutuksen syntytapaa kutsutaan legitimizeetiksi - lakeja noudatetaan tavan ja yleisen sitovuuden vuoksi. Legitimizeettiä sivuaa lakien noudattaminen muodollisen auktoriteetin vuoksi. (Lappi-Seppälä 2006: 76-77.) Lakien noudattaminen näyttäisi perustuvan yksilön sisäisiin motiiveihin: muun muassa käsitykseen oikeasta ja väärästä (Lappi-Seppälä 2000: 57).

Erityispreventio tarkoittaa siis rangaistuksen vaikutusta rikosentekijään. Erityispreventio ilmenee kolmella tavalla - varoituksena, sopeuttamisena sekä eristämisenä. Varoitus sekä sopeuttaminen tähtäävät molemmat rikosentekijän motivoimiseen kohti rikoksetonta elämää. Eristämisellä puolestaan kavennetaan rikosentekijän mahdollisuuksia rikoksen uusimisesta. (Tapani ja Tolvanen 2004: 16-17.) Yleisprevention tavoin erityispreventio voidaan jakaa välittömään ja välilliseen pelotteeseen. Ari-Matti Nuutilan jaottelun mukaan välittömään erityispreventioon kuuluvat ehdoton ja ehdollinen vankeustuomio sakko sekä tuomitsematta jättäminen. Välillinen erityispreventio pyrkii rikokseen syyllistyneen integroimiseen yhteiskuntaan yhdyskuntaseuraamusten sekä hoidollisten toimenpiteiden keinoin. Erityisestävyyden kannalta toimivimpia seuraamuksia ovat monesti sopeuttamista ja sosiaalistamista edistävät toimenpiteet. (Tapani ja Tolvanen 2008: 71.) Rangaistus itsessään on hyvin moniulotteinen ilmiö. Rankaiseminen on jatkuvaa kompromissien tekemistä erilaisten tavoitteiden sekä arvojen välillä. Keskusteltaessa rangaistuksen oikeutuksesta ja tarkoituksesta tulee ilmi monenlaisia eriäviä vastauksia. Kysymykseen ei ole olemassa yksiselitteistä vastausta. (Lappi Seppälä 2000: 32-33.)

Kyvyttömäksi ja vaarattomaksi tekeminen eli inkapasitaatio voidaan lukea rankaisun hyödylliseksi tehtäväksi. Inkapasitaatio tarkoittaa keinoja, joita käytetään uusintarikollisuuden estämiseksi. Inkapasitaatio voidaan jakaa kategorisiin ja valikoiviin keinoihin. Kategorinen inkapasitaatio tarkoittaa pitkien vankeusrangaistusten määräämistä suurelle joukolle, valikoiva inkapasitaatio taas tarkoittaa kroonisten rikoksenuusijoiden eristämistä. Valikoivan inkapasitaation mukaan pienen uusimisriskin rikoksenteikijöille voidaan tuomita vankeusrangaistuksen sijasta esimerkiksi yhdyskuntaseuraamuksia. Ongelmaksi nousee korkean uusimisriskin rikoksenteikijöiden tunnistaminen ja erottelu. (Laine 2007: 277-278.)

Suomessa inkapasitaatio ei ole yksi kriminaalipolitiikan näkyvistä tavoitteista. Vaarallisen rikoksenuusijan eristäminen pakkolaitokseen tuomion suorittamisen jälkeenkin oli mahdollista Suomessa 1930-luvulta 2000-luvulle. Nykypäivänä rikoslaki mahdollistaa ehdonalaismahdollisuuden poisjättämisen eli koko tuomion suorittamisen. Suomen rikosoikeus haluaa kuitenkin välttää tarpeettoman eristämisen ja rankaisemisen mahdollisten tulevien rikosten perusteella. Psykiatrian ja mielenterveyslaitosten puolella eristäminen eliniäksi on mahdollista edelleen. (Laine 2007: 284.) Inkapasitaatio esimerkiksi vankilan keinoin toki pienentää rangaistusta suorittavan mahdollisuutta syylistyä uusiin rikoksiin. On tärkeää kuitenkin muistaa, että yksittäisen henkilön vankeustuomio ei vaikuta uusintarikollisuuden määrään tietyissä rikoksissa. Vankeuteen liittyy kiinteästi eettisiä ongelmia, sillä inkapasitaatio ei vaikuta tehokkaasti rangaistusta suorittavan motivaatioon. (Tapani ja Tolvanen 2008: 74-75.)

3.2 Toimiva rangaistus?

Rikoksenteikijälle tuomitun seuraamuksen vaikutukset sekä seuraamusten suuruudet vaihtelevat. Laitosrangaistusten täytäntöönpanon aikana toteutetuilla uusimisriskiä alentavilla ohjelmilla voi olla positiivisia tuloksia, mikäli taustalla on onnistunut riskikartoitus. Tämän lisäksi ohjelma tulee olla oikein suunnattu sekä tehokkaasti läpiviety. Nuoriin sovellettavat seuraamukset myötäilevät yleistä linjaa - parhaat tulokset saadaan kognitiivis-behavioraalisilla ohjelmilla, joilla tuetaan kanssakäymisen taitoja ja rationaalista ajattelua. Rankaisulliset seuraamukset vaikuttavat usein nuoriin haitallisesti. (Lappi-Seppälä 2006: 82.)

Parhaita tuloksia on saatu päihde- ja huumerikollisuuteen liittyvän rikollisuuden ehkäisystä. Tällä hetkellä on käytössä erilaisia päihdeohjelmia sekä hoitomuotoja. Lupaavat tulokset antavat aihetta pohtia sitä, olisiko tulevaisuudessa mahdollista liittää hoito osaksi rangaistusta. Yhdyskuntaseuraamukset ovat usein uusimisvaikutuksiltaan edullisempia tai yhtä tehokkaita kuin laitosseuraamukset. Yhdyskuntaseuraamukseen liittyy mahdollisuus vahvistaa yksilön sosiaalisia taitoja, joka auttaa rikollisesta elämäntavasta irtautumiseen. Tutkimustulokset viittaavat siihen, että parhaita tuloksia erilaisilla ohjelmilla on silloin, kun ne toteutetaan laitosympäristön ulkopuolella. (Lappi-Seppälä 2006: 82.) Rangaistusten toimivuudesta keskustel-

taessa on tärkeää tarkastella empiiristä tutkimustietoa rangaistusten vaikutuksista. Tämä tieto ei kuitenkaan riitä kriminaalipoliittisten ongelmien ratkaisuun - tiedon perusteella emme voi varmuudella edes todeta sitä, millainen rangaistus toimii tai ei toimi. Tutkimustulokset ovat usein tulkinnanvaraisia, sillä tulkintatapa vaihtelee huomattavasti kunkin yksilön moraalisten arvojen sekä yhteiskuntapoliittisten intressien pohjalta. (Lappi-Seppälä 2006: 85-86.)

3.3 Yhdenvertaisuus Suomen rikoslaissa

Järjestäytyneen yhteiskunnan kriminaalipolitiikan perusteena tulee olla lainsäädäntö, joka asettaa rajat mielivallalle (Anttila ja Törnudd 1983: 184). Suomen perustuslaissa (731/1999, 6§ 1 momentti) yhdenvertaisuus on mainittu perusoikeutena, joka kuuluu jokaiselle. Rikoslakimme on lainsäädäntö, joka lähtökohtaisesti asettaa jokaisen yhdenvertaiseen asemaan. Yhdenvertaisuus on ensiarvoisen tärkeää, jotta rikosoikeudellinen järjestelmä toimisi käytännössä oikeudenmukaisesti. (Melander 2011: 175-176.) Ministeriöt vastaavat lakien valmistelusta, joka jälkeen esitykset käsitellään valtioneuvoston yleisistunnossa. Lakien valmistelun ohella ministeriöt vastaavat asetusten valmistelusta. Ministeriöissä valmistellut hallituksen esitykset annetaan eduskunnalle tasavallan presidentin esittelyssä. Ennen eduskunnan käsittelyä lakiesitykset käydään läpi valiokuntakäsittelyissä, joissa kuullaan kunkin alan asiantuntijoita sekä viranomaisia. Kun lakiesitys on saanut eduskunnan hyväksynnän, tasavallan presidentti vahvistaa lain ja määrää sen voimaantulosta. (Oikeusministeriön internetsivut.)

Suomalaisessa hyvinvointivaltiossa tuomioistuimilla on runsaasti harkintavaltaa, joka ilmenee seuraamuksen määräämisessä. Tuomioistuimilla on työväliseen tavallisesti laajat mittausasteikot, vaihtoehtoisia rangaistuksia sekä lisärangaistuksia ja muita sanktioita. Tuomioistuin päättää rangaistuksen tuomitsemisesta ehdottomana tai ehdollisena ja joissakin tilanteissa rikosentekijä voidaan jättää rangaistukseen tuomitsematta. (Anttila ja Törnudd 1983: 204.) Ohjeena tuomioistuimelle on joukko rikoslakiin kirjoitettuja mittaamisnormeja sekä ylempien oikeusasteiden antamat ennakkotapaukset (Lappi-Seppälä 2006: 142).

Suomen tuomioistuimilla, toisin kuin useissa anglosaksisen oikeuskulttuurin maissa, on käytössä normaalirangaistusajattelu. Tämän mallin mukaisesti rangaistuksen mittaamisen lähtökohdat sekä kiintopisteet haetaan aiemmista oikeuskäytännöistä, jolloin tuomioistuin pysyy käytännön kautta vakiintuneilla linjoilla. Keskimääräisiltä linjoilta on oikeutettua poiketa, jos rikostapauksen jokin erityispiirre niin vaatii. (Lappi-Seppälä 2006: 142-143.) Normaalirangaistusajattelu mahdollistaa sen, että ”rangaistusta määrättäessä on otettava huomioon kaikki lain mukaan rangaistuksen määrään ja lajiin vaikuttavat perusteet sekä rangaistuskäytännön yhtenäisyys” (Rikoslaki 1889/39, Luku 2a:3§).

Tuomioistuimissa vertaillaan kyseessä olevaa rikostapausta rikoksen tavanomukaisiin ilmenemismuotoihin - tämän jälkeen tuomitaan sellainen rangaistus, joka on linjassa teosta tyypillisesti tuomittavien rangaistusten kanssa. Tuomittava rangaistus poikkeaa tyypillisistä rangaistuksista sen suhteen, onko kyseessä oleva tapaus keskimääräisrikosta törkeämpi vai lievempi. Tämän lisäksi tarvitaan tietoa niistä perusteista, jotka auttavat ratkaisemaan tapauksen samankaltaisuuden/erilaisuuden. Tätä tietoa kutsutaan lakiin otetuiksi mittaamisperiaatteiksi ja -perusteiksi. (Lappi-Seppälä 2006: 143.)

3.4 Rikosoikeudelliset seuraamukset

Rikoksentehtyjälle saattaa tulla rikoksesta monenlaisia seuraamuksia, keskeisin seuraamus on rangaistus. Rangaistus luokitellaan sen perusteella mihin oikeushyvään se kohdistuu, nykyinen rangaistusjärjestelmä pohjautuu vapauteen ja varallisuuteen kohdistuviin rangaistuksiin. Tietäen edellytyksin tuomioistuimissa voi jättää rikoksentehtyjän tuomitsematta, eli päätyä tuomitsematta jättämiseen. (Koskinen 2008: 79-80.) Seuraamusjärjestelmää tulee kehittää tarpeen mukaan. Rangaistusjärjestelmää kehitettäessä on kuitenkin huomioitava eräitä reunaehtoja, kuten kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet, jotka kieltävät kiduttamisen sekä julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun ja rankaisun. Tällä hetkellä eniten käytetty rangaistus on sakko, vankeusrangaistuksista enemmistö tuomitaan ehdollisina. (Koskinen 2008: 80-82.)

Sakko on tyypillinen varallisuusrangaistus, joka jakaantuu kahteen ryhmään, rikesakkoon ja päiväsakkoon. Päiväsakkojärjestelmän avulla pyritään siihen, että rangaistuksen vaikutus olisi kaikille yhtenevä, huolimatta rangaistuksen saajan taloudellisesta tilanteesta. Rikesakkoa puolestaan käytetään vähäisissä, paljon tehdyissä rikkomuksissa. Nyky-yhteiskunnassa sakko-rangaistuksen käyttö on varsin tarkoituksenmukaista, sillä harva suomalainen on täysin maksukyvytön. (Koskinen 2008: 93.)

Päiväsakkojärjestelmää käytetään yleisesti tuomittaessa sakkorangaistus. Päiväsakkojen lukumäärään vaikuttavat teon vakavuus ja tekijän syyllisyys, yleensä sakkoja tuomitaan asteikolla 1-120. Jos yhdelle henkilölle tuomitaan samanaikaisesti sakkorangaistus useammasta rikoksesta, on tämän yhteisen sakkorangaistuksen enimmäismäärä 240 päiväsakkoa. Tietyistä rikoksista on määrätty enimmäis- tai vähimmäismäärä päiväsakkoja. Päiväsakkojen rahamäärä perustuu tuomitun taloudelliseen asemaan. Tällä pyritään siihen, että sakkorangaistukset olisivat kohtuullisia tuomitun maksukykyyn nähden. (Koskinen 2008: 93-94.)

Rikesakko on päiväsakkoa lievempi sakkorangaistus. Rikesakko on euromäärältään kiinteä, suurimmillaan 200 €. Eri rikkomuksista saa erisuuruisen rikesakon, nämä taksat on säädetty laissa. Rikesakko voidaan antaa rikkomuksesta, josta on säädetty sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Alun perin rikesakkoja käytettiin lähinnä vähäisissä liikenne rikkomuksissa.

sa, mutta käyttöalaa on laajennettu sisältämään muun muassa järjestyslaissa säänneltyjä tekoja. Rikesakon määrää yleensä poliisi. (Koskinen 2008: 96.)

Ehdollinen vankeus on ollut Suomessa käytössä vuodesta 1918. Ehdollisen vankeusrangaistuksen tuomitsemisen edellytyksenä on, ettei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aiempi rikollisuus edellytä ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista. Ehdolliseksi voidaan tuomita pisimmillään kahden vuoden vankeusrangaistus. Ehdollisen vankeusrangaistuksen ohien voidaan tuomita muita seuraamuksia, kuten sakko tai yhdyskuntapalvelu. Alle 21-vuotiaalle voidaan lisäksi tuomita valvontaa. Ehdollinen vankeus tarkoittaa tuomion lykkääntymistä koeajaksi, jonka pituus on 1-3 vuotta. Ehdollinen vankeus voidaan kuitenkin määrätä tietyin edellytyksin täytäntöön pantavaksi, mikäli tuomittu syyllistyy koeaikana uuteen rikokseen. (Koskinen 2008: 101-102.)

Yhdyskuntapalvelu on vankeuden vaihtoehdoksi tarkoitettu rangaistusmuoto, joka on ollut Suomessa virallisesti käytössä vuodesta 1997. Sitä ennen uutta seuraamusta tuomittiin tietyillä koealueilla. Yhdyskuntapalvelu on palkatonta työtä, jota suoritetaan erilaisissa voittoa tavoittelemattomissa paikoissa. Yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita ehdottoman vankeuden sijasta, kun kyseessä olisi enintään kahdeksan kuukauden ehdoton vankeustuomio. Yhdyskuntapalvelun tuomitseminen edellyttää, että rikosentekijä on antanut suostumuksensa vaihtoseuraamukseen ja, että hänestä on tehty soveltuvuus selvitys, jonka perusteella hänen voidaan olettaa suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta. Yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita 20-200 tuntia ja sen toimeenpanosta vastaa Yhdyskuntaseuraamustoimisto. (Koskinen 2008: 102-103.)

Sähköinen valvonta, eli valvontarangaistus, on vuonna 2011 käyttöön otettu uusi rikosoikeudellinen seuraamus. Valvontarangaistus sijoittuu ankaruudeltaan yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden väliin. Valvontarangaistus voidaan tuomita enintään kuuden kuukauden mittaisena ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta, mikäli yhdyskuntapalvelun tuomitsemiselle on jokin este. Rikoksen laatu tai aiemmat ehdottomat vankeusrangaistukset voivat olla este valvontarangaistuksen tuomitsemiselle. Valvontarangaistukseen tuomittu asuu kodissaan ja häntä valvotaan sekä teknisin apuvälinein että muilla keinoin. Valvontarangaistukseen tuomittu on veloitettu noudattamaan hänelle vahvistettua päiväohjelmaa ja tuomitulta edellytetään ehdotonta päihteettömyyttä, tätä valvotaan tarvittaessa testein. Teknisten apuvälineiden lisäksi valvontarangaistuksen suorittamista valvotaan ennalta ilmoittamattomin valvontakäyntein. (Rikosseuraamuslaitoksen internetsivut.)

Ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemisen edellytyksenä on, että rikosentekijä on syyllistynyt rikokseen, jota koskevassa rangaistussäännöksessä ehdoton vankeus on mainittu rangaistuslajina. Vankeus voidaan tuomita joko määräaikaisena tai elinkautisena. Vankeus-

rangaistuksen yleinen minimipituus on 14 päivää ja maksimipituus 12 vuotta. Mikäli rikoksen tekijä on syylistynyt useaan rikokseen, joista määrätään rangaistus yhtenäisrangaistusperiaatteen mukaisesti, voi tämä rangaistus olla maksimissaan 15 vuotta. Ehdottomaan vankeuteen tuomittu vanki voi päästä suorittamaan rangaistuksensa loppuosan vapauteen, eli ehdonaliaseen vapauteen.

Sovittelu on rikosprosessia täydentävä tai sille vaihtoehtoinen menettely. Sovittelu voi joko olla lieventämisperusteena tuomiota annettaessa tai se voi johtaa kokonaan tuomitsematta jättämiseen. Sovitteluun voidaan ottaa niin virallisen syytteen alaisia rikoksia kuin asianomistajarikoksiakin, kunhan ne katsotaan soveltuviksi huomioitaessa rikoksen laatu ja tekotapa, rikoksesta epäillyn ja uhrin suhde sekä muut rikokseen liittyvät seikat kokonaisuutena. Sovittelussa rikoksesta epäilty ja rikoksen uhri kohtaavat toisensa puolueettoman sovittelijan läsnä ollessa. Sovittelussa käsitellään rikoksen uhrille aiheutuneita henkisiä ja aineellisia haittoja. Sovittelu on maksutonta ja aina osapuolille vapaaehtoista. (Iivari 2007: 16-19.)

Psykiatriseen hoitoon määrääminen ei ole rangaistus. Jos tekijä todetaan esimerkiksi mielentilatutkimuksen perusteella syyntakeettomaksi, tuomioistuin luopuu rangaistuksesta ja voi määrätä syytetyn hoidon tarpeen selvitettäväksi. Terveysviranomainen voi määrätä syytetyn tahdonvastaiseen psykiatriseen hoitoon sairaalassa. Rikoksen tekijän hoitoon määrääminen osana tuomiota ei ole Suomessa ainakaan vielä mahdollista.

4 Oikeustaju tutkimuskohteena

Yleinen oikeustajunta on määritelty ruotsalaisen tutkijan Segerstedtin toimesta 1960-luvulla seuraavasti: Oikeustajunta tarkoittaa väestön asenteita lain säädöksiä, niihin liittyviä sanktioita ja lakia tulkitsevia ja soveltavia viranomaisia kohtaan sekä asenteita lainrikkokijia ja heidän tekojaan kohtaan (Laineen & Aaltosen mukaan Blom 1968: 21). Huolimatta siitä, että määritelmä on useita vuosikymmeniä vanha, se on edelleen ajankohtainen ja paikkansapitävä. Opinnäytetyössä oikeustajunnalla tarkoitetaan Segerstedtin kuvaamaa määritelmää.

Väestön oikeustaju voidaan ymmärtää väestön suhtautumiseksi rikoksiin ja rangaistuksiin. Väestön ääni nousee yhä enemmän ja selkeämmin esiin kriminaalipoliittisessa keskustelussa eikä sitä voi täysin ohittaa pohdittaessa mahdollisia muutoksia rangaistuksiin. Väestön kanta ei kuitenkaan ole yksiselitteisen selkeä ja sen vuoksi asiasta onkin tehty paljon tutkimuksia. Pyrkimyksenä on, että rikosoikeusjärjestelmä olisi mahdollisimman oikeudenmukainen ja vastaisi väestön käsityksiä. (Tham & Jerre 2010: 1.)

Suomalaisessa kriminaalipolitiikassa tapahtuu jatkuvasti muutoksia. Useimmiten nämä muutokset eivät kuitenkaan ole yhtä suuria kuin 1960- ja 1970- lukujen vaihteessa. Yksi mahdolli-

nen tulevaisuuden muutos kohdistuu seuraamusjärjestelmään ja vaatimukseen sen täydentämisestä toimilla, joilla pyritään kuntouttamaan tuomitut. Yksi esimerkki tällaisista toimista on Ruotsissa käytössä oleva sopimushoito, jossa tuomitulla on mahdollisuus vaihtaa tuomittu vankeusrangaistus päihde- tai huumehoitojaksoon. (Lappi-Seppälä 2006: 159.)

Väestön mielipiteillä ja käsityksillä on vaikutusta siihen miten kriminaalipolitiikka kehittyy ja millaista se on kunakin ajanjaksona. Pyrittäessä mahdollisimman realistiseen ja demokraattiseen kriminaalipolitiikkaan käytetään apuna oikeustajunnasta tehtyjä tutkimuksia, joiden avulla saadaan käsitys yleisön asenteista. Oikeustajuntatutkimusten tulkinta on kuitenkin hyvin haasteellista, koska väestön asenteisiin vaikuttavat paitsi ajankohtaiset muutokset myös kysymyksen asettelu ja omat kokemukset. (Anttila & Törnudd 1983: 136-137.) Vaikka kansan ja mediankin mielipide voi olla ratkaisevassa osassa järjestelmän muutoksissa, on suurten muutosten taustalla useimmiten kuitenkin kulttuurisia ja rakennetekijöitä. Tapio Lappi-Seppälän mukaan kriminaalipolitiikka usein kovenee samanaikaisesti kun sosiaaliturva heikenee, pelot kasvavat ja hyvinvointierot jyrkentyvät, ilman, että rikollisuudessa olisi todellisuudessa tapahtunut merkittäviä muutoksia. (Kostiaisen mukaan Lappi-Seppälä 2011.)

Kulloinkin voimassaolevat lait vaihtelevat ajankohdan ja valtion mukaan. Yleispätevää määritelmää rikoksesta on pyritty muodostamaan kulloinkin vallitsevan vakiintuneen oikeuskäsityksen mukaan. Eri maiden väestö on taipuvainen jakamaan rikokset samansuuntaisesti. Selkeimmin väestö tuomitsee rikoksiksi suoraan yksilöä vastaan kohdistuneet rikokset. Päinvastoin väestö taas suhtautuu tekoihin, joista ei ole yksilölle kuin välillistä haittaa, esimerkiksi monet liikennesrikokset. Vaikka eri maiden väestön kanta onkin monen rikoksen suhteen samansuuntainen, ei rikosta pystytä määrittelemään sen perusteella kuinka voimakkaasti ja yleisesti tekoa paheksutaan. Väestön käsityksillä on kuitenkin silloin merkitystä, kun kaikki voivat tehdä jonkin rikokseksi määritelty teon saamatta rangaistusta, tällöin voidaan puhua vanhentuneista säännöksistä. (Anttila & Törnudd 1983: 16-17.)

4.1 Oikeustajuun vaikuttavat seikat

Väestön oikeustaju on seikka, joka kehittyy ja muuttuu muotoaan ajan ja paikan mukaan. Yksilön oikeustajuun vaikuttaa hänen henkilökohtaiset kokemuksensa sekä hänen tietopohjansa. Väestön käsitykset rikollisuudesta eroavat suuresti eri ammattiryhmien, kuten poliisien ja tuomioistuinten näkökulmista. Myös käsitykset väestön sisällä vaihtelevat esimerkiksi elämäkokemusten mukaan, vuosittain pieni osa väestöstä joutuu rikoksen uhriksi ja saa näin ollen omakohtaisia kokemuksia rikollisuudesta. Muunkinlaiset elämäkokemukset ja esimerkiksi ammatti vaikuttavat väestön mielikuviin. Pääosin väestön käsityksiin rikollisuudesta vaikuttavat median kautta esille nousseet rikokset. Tämä antaa hyvin pelkistetyn kuvan rikollisuudes-

ta, sillä rikosuutisiksi valikoituvat jollakin tapaa erityiset tapaukset, usein verrattain törkeät rikokset. (Anttila & Törnudd 1983: 9-11.)

Väestön ja yhteiskunnan näkökulmat rikollisuudesta aiheutuvista haitoista ovat myös hyvin eriäviä. Esimerkiksi pienen omaisuusrikoksen uhriksi joutuneelle henkilölle aiheutuu paitsi taloudellisia haittoja, myös mahdollisesti surua ja turvattomuutta. Yhteiskunnan kannalta kyseinen rikos taas saattaa olla hyvin merkityksetön. (Anttila & Törnudd 1983: 12.) Myös muut, kuin rikoksen uhriksi joutuneet henkilöt kokevat rikollisuuden pelkoa ja siitä aiheutuvaa turvattomuutta. Rikollisuudesta väestölle aiheutuva pelko ja väestön käsitykset rikollisuuden laajuudesta ja uhkaavuudesta ovatkin useiden eri tutkimusten mielenkiinnon kohteena. Tutkimusten tulokset eroavat merkittävästi sen mukaan ovatko tutkimuksen kysymykset olleet konkreettisia vai hyvin yleisellä tasolla liikkuvia. Yksittäiset esillä olevat rikostapaukset saattavat vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin eri ajankohtina esimerkiksi lisäämällä rikollisuuden pelkoa. (Mt: 137.)

4.2 Aiempien tutkimusten tuloksia

Varsin yleinen käsitys on, että väestön mielestä nykyiset rangaistukset ovat liian lieviä. Tämä ajatusmaailma ei koske pelkästään Suomea, vaan ilmiö on samansuuntainen myös muualla maailmassa. Mielenkiintoista on, että erityisesti tämä on huomattavissa Yhdysvalloissa, väestö selvästi haluaa ankarampia rangaistuksia. Tämä siitäkin huolimatta, että keskimääräiset rangaistukset Yhdysvalloissa ovat huomattavasti ankarampia kuin esimerkiksi Suomessa. Myös muissa maissa, kuten esimerkiksi Ruotsissa, tulokset ovat olleet vastaavia. Näissä tutkimuksissa huomionarvoista on kysymyksenasettelu, joka on ollut hyvin yleisellä tasolla ja näin ollen todennäköisesti vaikuttanut saatuihin tuloksiin. (Axberger 1996: 107-108.) Eri rangaistustason maiden vastaavat tulokset selittyvät osaksi sillä, että vähäisen tiedon omaava vastaaja kuvittelee mielessään keskimääräistä törkeämmän rikostapauksen (Anttila & Törnudd 1983: 140).

Kysymyksen asettelu on suuressa roolissa tutkittaessa väestön oikeustajua ja -käsityksiä. Hyvin yleisellä tasolla esitetyt kysymykset selvittävät lähinnä yksilöllisiä ja yhteisöllisiä eroja, joiden perusteella vastaajat pitävät rangaistustasoa liian ankarana tai lievänä. Esimerkiksi tiedustelemalla ovatko rangaistukset liian lieviä, haastattelija saa helposti myöntäviä vastauksia, mutta muuttaessaan kysymykseen toiseen muotoon, saattavat vastauksetkin muuttua merkittävästi. Eroja saattaa esiintyä, iän, sukupuolen, asuinalueen tai vaikkapa ammatin mukaan. (Anttila & Törnudd 1983: 138-139.) Ongelmallista on myös kysyjän ja vastaajan tiedon tason erot, kysymykset saatetaan tulkita aivan eri tavoin. Oikeustajuntatutkimukset ovatkin hyvin haastavia tulkita ja niiden pohjalta on vaikea saada perustaa päätöksenteolle. (Anttila & Törnudd 1983: 140.)

Nyt jo eläkkeelle jääneen oikeusneuvoksen, Anja Tulenheimo-Takin, mukaan rangaistusten lievyys sekä ankuruus nousevat tiettyjen rikosten kohdalla kansalaisten sekä median huulille säännöllisesti. Kansalaisten oikeuskäsitykset eivät saa olla ristiriidassa lainsäädännön kanssa, mutta Tulenheimo-Takin mukaan media tuo esille jatkuvasti tuomareiden ja kansan välillä vallitsevia näkemyseroja. Media on yksi suurista oikeuskäsityksiin vaikuttavista tekijöistä, rikostapausten uutisointi on sensaatiohakisempaa ja näkyvämpää. Kasvanut uutisointi luo kuvan kasvaneesta rikollisuuden määrästä. Kansalaisten vaatimus ankarammasta rangaistustasosta perustuu turvattomuuden tunteen lisääntymiseen - virheellisesti kuvitellaan, että pidemmät ja ankarammat rangaistukset vähentäisivät suuresti rikollisuuden määrää. Näin ollen oikeustajuun vaikuttaa osaltaan tiedon puute: Tulenheimo-Takki viittaa tutkimuksiin, joiden mukaan maallikoiden saadessa lisää tietoa käsiteltävänä olevasta rikoksesta, heidän rangaistusmielisyytensä lähenee tuomioistuinkäytäntöä. (Korkeimman oikeuden Internetsivusto.)

Yksi keskeinen tutkimuskohde on jo pitkään ollut yleisön luottamus oikeuslaitokseen. Yksilöiden keskinäinen luottamus kuin myös luottamus yhteiskunnan instituutioihin on tärkeää toimivassa yhteiskunnassa. Vain pienellä osalla väestöstä on omakohtaisia kokemuksia oikeuslaitoksesta ja suuri osa väestöstä muodostaakin käsityksensä siitä muutoin, kuin omien kokemusten perusteella. Väestön mielikuvien perusteella saadaankin kaksi erisuuntaista tulkintaa luottamuksesta oikeuslaitokseen, toinen yleisellä tasolla ja toinen konkreettisemmalla tasolla. (Lasola 2009: 2-3.) Monipuolisimman kuvan yleisön luottamuksesta eri instituutioihin saa tarkastelemalla luottamuskyselyjä ja niiden muutoksia pidemmällä aikavälillä. Suomessa väestön luottamuksesta nauttivat eniten niin sanotut turvainstituutiot, kuten poliisi ja puolustusvoimat. Myös luottamus oikeuslaitokseen ja tuomioistuihin on perinteisesti ollut suurta. (Lasola 2009: 11-13.)

4.3 Pohjoismaisen yhteistyötutkimuksen tuloksia: Ruotsi

Ruotsissa tehty vastaava oikeustajuntutkimus on nimeltään ”Svenskarnas syn på straff”. Se toteutettiin kolmessa osassa - vastaajien oikeustajua tutkittiin puhelinhaastattelulla, postikyselyllä ja ryhmähaastattelulla. Kahdessa viimeisessä osassa vastaajat saivat ottaa kantaa kuuteen rikostapaukseen. Rikostapaukset ovat valikoituneet niin, että jokainen kuvattu rikos on kriminaalipoliittisesti ajatellen keskeinen ja herättänyt paljon julkista keskustelua. Esimerkkeinä naisiin kohdistuvasta vakavasta väkivallasta ovat tapaukset koskien parisuhdeväkivaltaa sekä pakottamista sukupuoliyhteyteen. Tapaukset koskien tappelua ja ryöstöä kuvastavat hyvinkin tyypillisiä rikoksia, jotka ovat Ruotsissa viime vuosina herättäneet runsaasti keskustelua sekä mediahuomiota. (Tham & Jerre 2012: 68.)

Postikyselyssä kaikissa kuudessa rikostapauksessa suurin osa vastaajista itse tuomitsi rikosentekijän vankeusrangaistukseen. Tapauksissa, jotka käsittelevät parisuhdeväkivaltaa, pa-

kottamista sukupuoliyhteyteen ja tappelua, postikyselyn vastaajat antaisivat itse rikoksenteijälle ankaramman tuomion kuin mitä he uskoisivat tuomioistuimen antavan. Vastaajat uskoivat muiden ruotsalaisten tuomitsevan rikoksenteijän kioskiryöstöä ja tappelua koskevissa tapauksissa hieman itseään ankarammin. Muissa neljässä tapauksessa vastaajat uskoivat muiden ruotsalaisten tuomitsevan hyvin samankaltaisesti, kuin he itse tuomitsisivat. (Tham & Jerre 2010: 50-53.)

Tutkimustulokset osoittavat, että postikyselyn vastaajat tuomitsivat itse rikoksenteijälle sekä enemmän että pidempiä vankeusrangaistuksia kuin mitä he olettaisivat tuomioistuimen tuomitsevan. Kun tarkastellaan tuomittujen vankeusrangaistusten määrää sekä pituutta, tulokset osoittavat, että tapauksissa, jotka käsittelevät huumausainerikosta, ryöstöä, pakottamista sukupuoliyhteyteen, petosta ja tappelua, tuomaripaneeli tuomitsi ankarampia rangaistuksia kuin mitä ruotsalaiset itse tuomitsisivat. Parisuhdeväkivaltaa koskevassa tapauksessa tuomaripaneeli tuomitsi suunnilleen yhtä ankarasti kuin mitä väestö tuomitsi. (Tham & Jerre 2010: 50-53.)

Tarkasteltaessa vain tuomittujen vankeusrangaistuksien pituutta, tutkimus osoittaa että neljässä tapauksessa vastaajat, jotka olisivat itse tuominneet rikoksesta vankeutta, tuomitsivat suunnilleen yhtä pitkän vankeusrangaistuksen kuin tuomaripaneeli. Huumausainerikosta koskevassa tapauksessa vastaajat tuomitsivat itse tuomaripaneelia huomattavasti lyhyempiä vankeusrangaistuksia. Parisuhdeväkivaltatapauksessa vastaajat olisivat itse tuominneet tuomaripaneelia pidempiä vankeusrangaistuksia. Puhelinkyselyn tulosten perusteella olisi voitu olettaa, että myös postikyselyn tulokset olisivat osoittaneet väestön vaativan todellista rangaistustasoa ankarampia tuomioita. Postikyselyyn vastanneista ruotsalaisista noin 30-40% vaati tuomioistuimen vastauksia ankarampia rangaistuksia. Postikyselyn tulosten perusteella käy ilmi, että vastaajien rangaistusmielisyys ei juurikaan ole vallitsevaa rangaistuskäytäntöä ankarampaa. (Tham & Jerre 2010: 50-53.)

Tutkimuksen viimeinen osa oli ryhmähaastattelutilanne - sata tukholmalaista kutsuttiin ryhmähaastatteluun, jossa heille annettiin lisää tietoa kustakin rikostapauksesta. Haastateltaville annettiin tehtäväksi keskustella rangaistuslajien positiivisista että negatiivisista puolista. Tämän jälkeen heitä pyydettiin ottamaan kantaa siihen, millaisen tuomion he itse tapauksista antaisivat. Annettu lisäinformaatio sekä mahdollisuus keskustella seuraamuksista vaikuttivat siihen, että haastateltavat olisivat keskimäärin antaneet lievemmän rangaistuksen kuin mitä tuomioistuin olisi tuominnut. Thamin & Jerren (2010: 69) tutkimus osoittaa, että väestön oikeustaju verrattuna tuomaripaneelin vastauksiin vaihtelee tapauksittain. Postikyselyn että ryhmähaastattelutilanteen perusteella väestö nostaisi tapausten joukosta pakottamisen sukupuoliyhteyteen ankarimmin rangaistavaksi teoksi. Tuomaripaneelin vastausten perusteella huumausainerikos taas olisi tapaus, josta rangaistaisiin ankarimmin.

4.4 Pohjoismaisen yhteistyötutkimuksen tuloksia: Norja ja Tanska

Norjassa vastaavan oikeustajuntatutkimuksen ”Straffenivået og folks holdninger til Straff i Norge” on tehnyt Leif Petter Olaussen vuonna 2010. Kyseinen tutkimus on toteutettu vastaavasti kolmessa osassa kuten Ruotsissa tehty oikeustajuntatutkimus. Tanskalainen tutkimus on nimeltään ”Danskernes retsfølelse og retsfornuft - et forspil”, jonka toteutuksesta on vastannut Flemming Balvig. Kyseinen tutkimus koostuu paitsi Norjan ja Ruotsin kanssa vastaavan tutkimuksen, myös Balvigin vuonna 2006 toteuttaman oikeustajuntatutkimuksen ”Danskernes syn på straf” tuloksista.

Norjassa tehdystä tutkimuksesta käy ilmi, että puhelinhaastattelun perusteella selkeä enemmistö norjalaisista on sitä mieltä, että rangaistukset ovat liian lieviä ja he kannattavat pidempiä vankeusrangaistuksia. Väkivaltarikosten osalta jopa 84 % vastaajista oli sitä mieltä, että vankeusrangaistusten tulisi olla pidempiä. Kuitenkin, postikyselyn tuloksista käy ilmi, että väestöllä ei juurikaan ole todenmukaista käsitystä vallitsevasta rangaistustasosta, vaan Norjalaiset aliarvioivat annettujen tuomioiden pituudet. Vallitseva rangaistustaso on todellisuudessa jokaisen käsiteltävän tapauksen osalta väestön arviota ankarampi. Vallitseva rangaistustaso on myös suurelta osin ankarampi, kuin millaisia tuomioita väestö olisi itse antanut. Postikyselyllä saadut vastaukset ovat hyvin samansuuntaisia kuin ryhmähaastattelussa saadut vastaukset. (Leif Petter Olaussen 2010.)

Tanskassa tutkimus on toteutettu muita maita laajemmassa mittakaavassa, tutkimus on aloitettu vuonna 2006 ja se on jatkunut aina vuoteen 2010 asti. Tänä aikana on toteutettu 3 puhelinhaastattelua, 2 postikyselyä ja 24 ryhmähaastattelua. Kaiken kaikkiaan tutkimuksen eri osa-alueisiin on osallistunut yli 7000 henkilöä. Puhelinhaastattelujen perusteella tanskalaiset ovat sitä mieltä, että rangaistukset ovat liian lieviä. Postikyselyn tuloksien perusteella tanskalaisilla on hyvin selvä käsitys rangaistushierarkiasta, he osaavat asettaa rikostapaukset juridisiin perusteisiin ankaruusjärjestykseen. Kuitenkin vastaajat aliarvioivat vallitsevaa rangaistustasoa, vastaajien itse antamat tuomiot olivat rangaistustasoa lievempiä. Tulosten perusteella vastaajat myös arvioivat muiden tanskalaisten olevan itseään ankarampia. (Flemming Balvig 2010.)

5 Opinnäytetyön tutkimusote

Opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään millainen on väestön vallitseva oikeustaju kuuden vakavan rikoksen kohdalla ja miten se vastaa tuomioistuinten rangaistuskäytäntöä. Opinnäytetyössä käytetyt menetit ja aineisto perustuvat pohjoismaisen yhteistyötutkimuksen malliin. Keskeistä opinnäytetyössä on, että tulokset olisivat vertailukelpoisia muissa Pohjoismaissa saatujen tulosten kanssa. Tämän vuoksi opinnäytetyössä käytettiin samoja kyselylomakkeita kuin muut Pohjoismaat ovat käyttäneet.

5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää vastaako etenkin vakaviin rikoksiin ja niistä saatuihin tuomioihin kohdistuva julkinen kritiikki koko väestön näkemystä. Tavoitteena oli myös selvittää vaikuttavatko vastaajien henkilökohtaiset ominaisuudet siihen, millaisia tuomioita he antaisivat. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada vastauksia seuraaviin ongelmiin:

1. Vaikuttavatko vastaajan sukupuoli, ikä tai koulutus siihen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse antaisi erilaisten rikostapausten kohdalla?
2. Vastaako väestön oikeustaju tuomioistuinten vallitsevaa rangaistuskäytäntöä erilaisten rikostapausten kohdalla?
3. Eroaako väestön arvio miten muut suomalaiset tuomitsisivat siitä, miten he itse tuomitsivat erilaisten rikostapausten kohdalla?

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa suomalaisten oikeuskäsityksistä materiaalia, jota voidaan hyödyntää pohjoismaisessa yhteistyötutkimuksessa ja mahdollisissa muissa oikeustajuntaa käsittelevissä tutkimuksissa. Opinnäytetyössä toteutettiin vain yksi pohjoismaisen yhteistyötutkimuksen kolmesta osasta, tarkennettu kysely väestölle.

5.2 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kahden kyselylomakkeen avulla, väestölle postitse lähetetyllä kyselyllä sekä tuomioistuimille sähköisesti lähetetyllä kyselyllä. Postikyselyn vastaajat valittiin satunnaisotantaa käyttäen edustamaan perusjoukkoa. Tuomarikysely lähetettiin puolestaan yhdeksään erikokoiseen käräjäoikeuteen ympäri Suomea, jotta saataisiin mahdollisimman edustava kuva tuomioistuinten vallitsevasta rangaistuskäytännöstä. Posti- ja tuomarikyselyistä saadut vastaukset kirjattiin SPSS tilasto-ohjelmaan. Postikyselyllä kerätty aineisto koottiin SPSS ohjelmaan jo vuonna 2009 ja opinnäytetyön käyttöön se saatiin vuonna 2011. Tuomarikyselyllä on olennainen merkitys opinnäytetyön tulosten kannalta. Koska tuomarikyselyä ei lähetetty postikyselyn yhteydessä vuonna 2009, se lähetettiin opinnäytetyöprosessin aikana keväällä 2012, jonka jälkeen tulokset syötettiin SPSS ohjelmaan.

Postikyselyn vastaajille annettiin mahdollisuus valita korkeintaan kaksi vastausvaihtoehtoa jokaisen tapauksen kolmen kysymyksen kohdalla. Mikäli vastaaja oli valinnut kaksi vastausvaihtoehtoa, nähtiin nämä pääsääntöisesti yhdistelmärankaistuksena, ei kahtena vaihtoehtoisena rangaistuksena. Tutkimusasetelman selkeyttämiseksi aineistoa käsiteltiin niin, että jokaiselta vastaajalta huomioitiin vain yksi vastausvaihtoehto. Vastausvaihtoehto, joka huomioi-

tiin, valittiin sen perusteella, mihin kohtaan se sijoittuu seuraamushierarkiassa. Juridisesti katsoen vankeusrangaistus on esimerkiksi sakkorangaistusta ankarampi rangaistus, opinnäytetyössä huomioitiin aina se vastausvaihtoehto joka oli juridisesti ankarampi. Jokaisella vastaajalla on todennäköisesti ollut oma tulkintansa sen suhteen, minkä rangaistuksen he arvioivat ankarimmaksi. Koska nämä tulkinnat ovat hyvin henkilökohtaisia, eikä niitä ole nähtävissä postikyselyn vastauksista, asetetaan opinnäytetyössä rangaistukset järjestykseen ankaruutensa suhteen juridisin perustein.

Postikyselyn ohjeistuksessa vastaajia pyydettiin valitsemaan enintään kaksi vastausvaihtoehtoa kuhunkin kysymykseen. Ohjeistuksesta huolimatta osa vastaajista oli valinnut useamman kuin kaksi vastausvaihtoehtoa joko yhdessä tai useammassa kohdassa. Opinnäytetyössä ei huomioitu yksittäisiä vastauksia, joissa oli valittu useampi kuin kaksi vastausvaihtoehtoa. Sellaisten vastaajien määrä, jotka olivat valinneet enemmän kuin kaksi vastausvaihtoehtoa vaihtelee kysymyksittäin välillä 3,9 % -12,3 %. Jokaisen kysymyksen kohdalla oli myös vastaajia, jotka eivät olleet valinneet mitään vastausvaihtoehtoa, tällaisten vastaajien määrä vaihteli kysymyksittäin 0,7 % -12,9 % välillä.

Koska opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, vaikuttavatko vastaajien henkilökohtaiset ominaisuudet siihen, miten he itse tuomitsisivat, tarkastellaan opinnäytetyön tuloksia näiden muuttujien valossa. Alla olevissa taulukoissa tarkastellaan vastaajien, ikä-, sukupuoli- ja koulutusjakaumia. Taulukoiden avulla selvitettiin onko jokaisessa ryhmässä riittävä määrä vastaajia, jotta tulosten voidaan sanoa olevan yleistettäviä perusjoukkoon.

Sukupuoli	Lukumäärä	Prosenttia
Nainen	506	52,8
Mies	433	45,2
Ei vastannut	19	2,0
Yhteensä	958	100,0

Taulukko 2: Vastaajien sukupuolijakauma

Taulukosta 1 ilmenee, että postikyselyn vastaajien sukupuolijakauma on melko tasainen. Vastaajien sukupuolijakaumaa on verrattu Tilastokeskuksen tietoihin koko väestön sukupuolijakaumasta. Sukupuolen osalta voidaan katsoa, että vastaukset ovat yleistettäviä perusjoukkoon. (Tilastokeskus 2011.)

Ikä	Lukumäärä	Prosenttia
15-29	174	18,2
30-39	121	12,6
40-49	161	16,8
50-64	303	31,6
65-79	189	19,7
Ei vastannut	10	1,0
Yhteensä	958	100,0

Taulukko 3: Vastaajien ikäjakauma

Taulukosta 2 ilmenee, että vastaajia iältään 50-64, on ollut selkeästi eniten. Muissa ikäluokissa vastaajia on ollut melko tasaisesti. Vastaajien ikäjakaumaa on verrattu Tilastokeskuksen tietoihin koko väestön ikäjakaumasta. Vastaajien ikäjakauman perusteella tulokset ovat yleistettävissä perusjoukkoon. (Tilastokeskus 2011.)

Koulutus	Lukumäärä	Prosenttia
Perus-/ keski-/ kansalaiskoulu	249	26,0
Ammatti-, tekninen-/ kauppakoulu/ ammatti-instituutti	257	26,8
Ylioppilas, lukio	82	8,6
Opistotaso, ammattikorkeakoulu	202	21,1
Yliopisto, korkeakoulu	153	16,0
Ei vastannut	15	1,6
Yhteensä	958	100,0

Taulukko 4: Vastaajien koulutusjakauma

Taulukosta 3 käy ilmi, että koulutustaustaltaan ylioppilaita/ lukiolaisia on selkeästi vähemmistö vastaajista. Tämä johtunee siitä, että lukio on usein pohjakoulutus jollekin muulle tutkinnolle. Koska lukio ei valmista ammattiin, moni lukiolainen lähtee jatkokouluttautumaan. Tällaisessa tilanteessa vastaaja luultavasti valitsee koulutukseksi viimeisimmän oppilaitoksen lukion sijaan. Muuten vastaajien koulutusjakauma on melko tasainen, mutta koulutustaustaltaan yliopiston tai korkeakoulun käyneitä on jonkin verran muita vastaajia vähemmän. Näitäkin vastauksia on kuitenkin niin paljon, että muiden paitsi lukiolaisten osalta tulokset ovat yleistettävissä perusjoukkoon. Vastaajien koulutusjakaumaa ei voitu tarkastella suhteessa koko väestön koulutusjakaumaan, sillä tarkoitukseen sopivaa tilastoa ei ollut saatavissa.

5.3 Postikysely

Postikysely (Liite 1.) lähetettiin 3000 Suomalaiselle syyskuussa 2009. Tutkimukseen valitut henkilöt arvottiin käyttäen satunnaisotantaa. Kyselyyn annettiin aikaa vastata 14 päivää, mutta myös myöhässä tulleet vastaukset huomioitiin. Kaikkien vastanneiden kesken arvottiin kolme kappaletta matkalahjakortteja, tästä kerrottiin kyselylomakkeen saatekirjeessä. Täytetyn kyselylomakkeen palautti 958 vastaajaa, vastausprosentti oli 32. Vastausprosentti oli tämänkaltaisessa kyselyssä hyvin tavanomainen. Vastaajien sukupuoli-, ikä- ja koulutusjakaumat edustavat perusjoukkoa.

Postikysely koostui kuudesta yksityiskohtaisesti kuvatusta rikostapauksesta. Tapaukset perustuvat oikeisiin tapahtumiin, jotka ovat tapahtuneet Tanskassa. Ne on valittu yhteistyössä asiantuntijoiden, pääasiassa asianajajien kanssa, kuvamaan tyypillistä rikostapahtumaa. Jokaisen tapauksen jälkeen vastaajia pyydettiin vastaamaan kolmeen eri kysymykseen, millaisen tuomion luulisit tuomioistuimen antavan, millaisen tuomion itse antaisit ja millaisen tuomion luulisit muiden suomalaisten antavan.

Postikyselyn alussa oli vastaajille lyhyt ohjeistus kuinka kyselyyn tulisi vastata. Ohjeiden mukaan vastaajat saivat valita jokaisessa kohdassa korkeintaan kaksi vastausvaihtoehtoa, yksikin vastaus oli kuitenkin riittävä. Lisäksi alussa oli lyhyt kuvaus jokaisesta rangaistusvaihtoehdosta ja muusta seuraamuksesta, jotka kyselyssä oli mahdollista valita. Sovittelu, hoitoon määrääminen sekä korvaukset kivusta ja särystä eivät ole rangaistuksia eivätkä rikosoikeudellisia seuraamuksia. Rikoksenteikijän tahdonvastainen hoitoon määrääminen osana tuomiota, esimerkiksi päihdehoitoon, ei ole Suomessa ainakaan vielä tällä hetkellä mahdollista. Sovittelu puolestaan on vapaaehtoista molemmille osapuolille, eikä näin ollen pakollinen toimi. Korvaukset kivusta ja särystä ovat puolestaan nimensä mukaisesti rikoksen uhrille maksettavia korvauksia hänelle rikoksesta aiheutuneista haitoista. Nämä kolme yhteiskunnallista tointia otettiin kuitenkin mukaan kyselyyn, sillä ne ovat usein nousseet esiin kriminaalipoliittisessa keskustelussa ja useissa tutkimuksissa osoittaen, että ovat toimia, jotka puhuttavat yleisöä.

Postikyselystä lähetettiin vastaajille kahdeksan erilaista variaatiota, joissa vaihtelivat rikoksenteikijään liittyvät taustamuuttujat. Näitä muuttujia olivat rikoksenteikijän sukupuoli, ikä, etninen tausta, aikaisemmat tuomiot, päihteiden käyttö ja psyykkiset ongelmat. Lain kannalta näistä muuttujista olennaisia ovat rikoksenteikijän mahdolliset aiemmat tuomiot sekä mahdollisesti rikoksenteikijän ikä. Tuomioistuimet voivat käyttää aiempia tuomioita tuomion koventamisperusteena tietyin edellytyksin ja iällä saattaa olla merkitystä rikoksenteikijän ollessa alle 21-vuotias, jolloin hänelle voidaan tuomita ehdollisen vankeuden yhteydessä valvontaa. Tutkimusasetelman selkiyttämisen vuoksi eri variaatioiden vaikutusta ei opinnäytetyössä

huomioida, vaan ne ovat olemassa myöhempää käyttötarkoitusta varten. Seuraavassa esitellään postikyselyn tapaukset.

Tapaus 1: Parisuhdeväkivalta

Matti ja Anne ovat naimisissa, ja he ovat asuneet yhdessä kuusi vuotta. Heillä on yhteinen neljävuotias tytär. Viimeisen vuoden kuluessa heillä on ollut ongelmia avioliitossaan, ja he ovat riidelleet yhä useammin. He päättävät yrittää selvittää ongelmiaan keskustelemalla. He varaavat kokonaisen viikonlopun voidakseen olla kahden kesken ja järjestävät lapsenvahdin.

Jo perjantaina he kuitenkin ajautuvat vihamielisiin väleihin, ja tilanne kehkeytyy väkivaltaiseksi riidaksi. Matti poistuu asunnosta vihoissaan ja tapaa muutaman ystävänsä kaupungilla. Anne on pahoillaan illan kulusta, mutta ei halua jäädä yksin kotiin istumaan. Siksi hänkin lähtee pian asunnosta tapamaan muutamaa ystäväänsä.

Illan mittaan Matti katuu hukkaan heitettyä mahdollisuutta puhua ongelmista ja tavoittelee monta kertaa kotoa puhelimitse Annea, mutta hän ei ole kotona. Matti yrittää soittaa myös Annen matkapuhelimeen, mutta Anne ei vastaa eikä myöskään soita takaisin. Matti palaa asuntoon kello yhdeltä yöllä. Kellon lähestyessä kahta Anne tulee kotiin. Matti haluaa tietää, missä Anne on ollut. Anne vastaa: "En nyt jaksa puhua kanssasi." Matti haluaa kuitenkin keskustella ja tietää, missä Anne on ollut. Anne ei edelleenkään vastaa Matin kysymyksiin eikä halua puhua hänen kanssaan.

Matti käy mustasukkaiseksi, koska Anne ei halua kertoa illastaan; lisäksi Matti on nyreä siitä, että Anne ei vaikuta halukkaalta käsittelemään heidän ongelmiaan. Koska Anne ei edelleenkään halua vastata Matin kysymyksiin, Matti alkaa syyttää häntä uskottomuudesta. Anne suuttuu, ja syntyy kovaääninen riita, jossa uskottomuussytöksiä lentelee puolin ja toisin. Matin ärtymys kasvaa aina vain.

Eräessä vaiheessa Anne toteaa, että heidän olisi parasta erota. Matti ärtyy nyt niin paljon, että hän lyö Anne kovaa rintaan, ja Anne kaatuu. Matti potkaisee Annea kaksi kertaa selkään. Anne yrittää varjella itseään käsillään, mutta Matti potkii häntä jälleen sekä kylkeen että käsille ja iskee häntä lisäksi nyrkillä takaraivoon. Anne pääsee jaloilleen ja huutaa, että nyt suhde on taatusti loppu. Sen jälkeen hän säntää ulos asunnosta.

Anne menee sairaalaan, jossa hänet tutkitaan ja hänestä otetaan röntgenkuvat. Annella on mustelmia rinnassa ja selässä sekä kipua niskassa, selässä, kylkiluissa ja munuaisissa seuraavien neljän, viiden päivän ajan. Lisäksi Annen oikeasta kädestä on murtunut kaksi sormea. Anne hakee avioeroa, ja pari eroaa sittemmin.

Tapaus 2 : Huumausainerikos

Liisa on saanut 2000 euron arvoisen työtarjoituksen. Hänen pitäisi matkustaa Espanjan Madridiin ja tuoda mukanaan Suomeen erä heroïinia. Liisalla on pahoja taloudellisia ongelmia, ja hän on aiemmin kertonut tutulle huumekauppiaille päätyneensä rahan puutteessa taloudelliseen ahdinkoon. Parin päivän päästä huumekauppias ottaa häneen yhteyttä ja kertoo keikasta, jolla hän voisi ansaita 2000 euroa. Liisan mielestä tarjous kuulostaa helpolta rahanteolta, ja hän arvelee valvonnankin olevan melko vähäistä näinä avointen rajojen aikoina.

Liisa noutaa heroïinin madridilaisesta baarista. Hän on saanut setelinpuolikkaan ja ohjeen, että hänen on näytettävä se miehelle, jolla on setelin toinen puolisko. Liisa ei koskaan aiemmin ole tavannut miestä, mutta setelinpuolikkaat sopivat yhteen ja Liisa saa heroïinin. Hotellihuoneessa hän varmistaa, että on saanut todellakin heroïinia.

Seuraavana päivänä hän lentää takaisin Helsinki-Vantaalle. Heroïini on pakattu neljään pieneen pussiin; niiden sisältämä kaikkiaan 250 gramman heroïinierä vastaa noin 25 000 kerta-annosta. Jo kotona ennen lähtöä Liisa on tehnyt vanhoihin kenkiinsä reiät ja laittanut päälle pohjallisen. Hän työntää kumpaankin kenkään kaksi pussia ja pitää kenkiä jalassaan koko kotimatkan ajan.

Kun Liisa on saanut matkalaukkunsa Helsinki-Vantaan saapuvien lentojen puolella, hän kulkee vihreän ei tullattavaa -kaistan läpi. Hän on jännittynyt, ja yksi tullivirkailijoista pitää epäilyttävänä hänen hermostunutta käytöstään ja kävelyään, joka on hieman eriskummallista kengissä olevien täytteiden takia. Tullivirkailija viittaa hänet tarkastettavaksi ja käy läpi Liisan matkalaukun löytämättä mitään. Liisa hikoilee ja hermoilee. Tullivirkailija pyytää Liisaa riisumaan takin ja kengät ja löytää kengistä neljä heroïinipussia. Sitten poliisi pidättää Liisan.

Tapaus 3: Kioskiryöstö

Eräänä tiistai-iltapäivänä heti kello 18:n jälkeen Lauri menee erääseen myymälään päässään pään ja kasvot peittävä, vain silmät paljaaksi jättävä huppu. Myyjä on yksin myymälässä. Kun Lauri tulee myyntitiskille, hän ottaa esiin leipäveitsen ja osoittaa myyjää sillä uhkaavasti.

"Rahat tänne", hän huutaa. Myyjä ei heti reagoi, joten Lauri juoksee tiskin taakse ja pitää veistä myyjän edessä. "Avaa kassa ja anna rahat", Lauri huutaa ja tönäisee myyjän tiskiä vasten. Myyjä saa kassakoneen auki, mutta siellä on vain 200 euroa seteleinä ja kolikkoina. Lauri ottaa setelit toisella kädellään ja pitelee samalla veistä uhkaavasti toisessa kädessään ja sanoo: "Haluan enemmän rahaa! Missä loput rahat on?"

Myyjä selittää lopun päiväkassan olevan takahuoneen kassakaapissa, johon hänellä ei ole käyttäjäkoodia. Lauri tarttuu myyjää olkavarresta pitäen veistä vasemmassa kädessään. Hän pakottaa myyjän takahuoneeseen, missä sijaitsee lattiaan kiinni pultattu kassakaappi, jossa on vain kapea aukko rahojen tallettamista varten. Kassakaapin kyljessä on näppäimistö ja näyttö koodin syöttämistä varten. Lauri suuntaa veitsen myyjää kohti ja huutaa: "Koodi!" "En tiedä sitä", myyjä toistaa. Lauri siirtyy askeleen lähemmäksi ja osoittaa myyjää veitsellä. "Koodi!" hän huutaa jälleen.

Silloin myyjä syöttää koodin ja avaa kassakaapin. Lauri ottaa setelinipun ja pussillisen pikkurahaa ja juoksee ulos myymälästä. Koko ryöstösaalis on 1600 euroa.

Tapaus 4: Pakottaminen sukupuoliyhteyteen

Jenni ja Vesa eivät tunne toisiaan mutta ovat saman yrityksen palveluksessa. He tapaavat hotellissa pidettävässä yrityskoulutuksessa, joka kestää perjantaista lauantaihin. Perjantai-illan päivällisen jälkeen he tanssivat pari tanssia yhdessä ja päättävät ottaa drinkit hotellin baarissa musiikin loputtua kahden aikaan yöllä.

Baari on kuitenkin suljettu, joten he lähtevät huoneisiinsa, jotka sijaitsevat eri kerroksissa. Matkalla ylös Vesa kysyy, saako hän halata Jenniä. Jenni vastaa myöntävästi, ja he halaavat toisiaan. Matkan jatkuessa Vesa kutsuu Jennin oluelle huoneeseensa. Jenni ottaa kutsun vastaan, ja he siirtyvät Vesan huoneeseen.

Huoneessa Jenni istuu nojatuoliin ja Vesa sängylle. Tunnelma on hyvä; he juttelevat työstä ja juovat pari olutta. Kun Vesa palaa takaisin käytyään vessassa, hän menee Jennin luo, nojautuu hänen ylleen ja alkaa suudella häntä. Jenni sanoo, ettei hän pidä siitä. Jenni tarttuu Vesan käsiin ja yrittää työntää niitä pois. Vesa ei kuitenkaan välitä torjunnasta. Vesa riisuu Jennin puseron ja avaa rintaliivit. Hän koskettelee ja suutelee Jennin rintoja tämän yrittäessä turhaan työntää häntä pois. Jenni nousee ja sanoo haluavansa lähteä, mutta Vesa tarttuu häneen kiinni ja vetää hänet sängylle.

Jenni protestoi ja sanoo, että Vesan pitää päästää hänet menemään. Vesa ei ota vastalauseita kuuleviin korviinsa, vaan riisuu Jenniltä housut, pikkuhousut ja puseron. Vesa painaa Jennin sängylle, menee hänen päälleen makaamaan ja pitää häntä kiinni. Samalla hän saa vedettyä omat housunsa alas, painautuu Jenniä vasten ja suorittaa lyhyen vaginayhdyntä. Lauettuaan hän vetäytyy ulos ja nousee sängyltä. Jenni juoksee vessaan, kuivaa itsensä nopeasti pyyhkeellä ja pukee housut ja puseron ylleen. Sitten hän keräilee loput vaatteensa ja poistuu välittömästi Vesan huoneesta.

Aikaisin lauantaiamuna Jenni soittaa siskolleen ja kertoo, mitä on tapahtunut. Sisko vie Jennin sairaalan raiskauksien uhreja hoitamaan yksikköön, jossa Jenni tutkitaan. Fyysisiä vaurioita ei havaita, mutta Jenni on järkyttynyt, erittäin murheellinen ja peloissaan. Keskiviikkona, neljän päivän kuluttua raiskauksesta, Jenni ilmoittaa tapahtuneesta poliisille.

Tapaus 5: Petos

39-vuotias Elisa on työskennellyt suurella pankissa 15 vuotta. Hän on pankkivirkailija ja on viime vuosina edennyt erityisen uskollisen työntekijän asemaan. Hänellä on useita johtotehtäviä takanaan. Viimeisten kymmenen vuoden ajan hän on toiminut yksityisasiakkaiden neuvojana ja erikoistunut iäkkäisiin asiakkaisiin, joilla on yksityistä omaisuutta. Hänelle on vuosien mittaan rakentunut erityinen suhde moniin neuvomiinsa asiakkaisiin, joten asiakkaat

todella luottavat hänen neuvoihinsa.

Kahden vuoden aikana vuoden 2006 toukokuusta vuoden 2008 kesäkuuhun hän on syyllistynyt kavallukseen perustamalla viisitoista tekaistua asiakastiliä, joiden avulla hän on ohjannut itselleen kaikkiaan hieman yli 2.7 miljoonaa euroa. Hän on sijoittanut rahat saman tien osakkeisiin. Transaktiot hän on tehnyt toisen pankin välityksellä. Pankki on kärsinyt melkein puolen miljoonan euron vahingon.

Lisäksi hän on rouva Hilikka Saarisen (82 vuotta) henkilökohtaisena neuvonantajana toimiessaan syyllistynyt törkeään kavallukseen siirtämällä tämän tililtä tammikuun 2001 ja toukokuun 2003 välisenä aikana seitsemään otteeseen yhteensä lähes 50 000 euroa ja käyttämällä rahat.

Edelleen hän on yksityisasiakkaiden nevojana syyllistynyt törkeään kavallukseen sosiaalivirkailija Jaana Penttistä kohtaan käyttämällä elokuun 2003 ja lokakuun 2005 välisenä aikana kahteentoista otteeseen yhteensä noin 35 000 euroa rahaa tämän tililtä. Lopuksi hän on vuoden 2005 ja toukokuun 2008 välisenä aikana viiteen otteeseen nostanut oikeudetta eri asiakastileiltä maksuina yhteensä lähes 4000 euroa ja käyttänyt rahat. Maksut olisi pitänyt tallettaa pankissa tätä tarkoitusta varten olemassa olevalle tilille.

Tapaus 6: Tappelu

Hannu on matkalla kotiin juhlista kahden aikaan yöllä. Hän on riidellyt tyttöystävänsä kanssa ja poistui siksi juhlista tuttavansa Mikan kanssa. Hannu ja Mika puhuvat tapahtuneesta, ja Hannu on sekä pahoillaan että äkäinen tyttöystävänsä käytöksestä.

Hannu ja Mika kävelevät kotia kohti kaupungin halki ja pysähtyvät matkalla ottaakseen välipalaa. He syövät seisaallaan grillin ulkopuolella, ja Hannu menee sisään käydäkseen vessassa. Matkalla ulos hän ostaa colapullon. Hänen tullessaan ulos Mika on hävinnyt. Hän etsii Mikaa ja kulkee edestakaisin grillin edessä. Vähän matkan päässä istuvat Olli ja Janne, jotka niin ikään ovat käyneet grillillä ja istuvat nyt syömässä. Olli ja Janne juttelevat ja nauravat.

Hannu ei tunne kumpaakaan heistä eikä hän kuule, mitä he sanovat, mutta hän käsittää heidän puhuvan hänestä ja nauravan hänelle. Hannu jatkaa Mikan etsimistä, ja häntä alkaa ärsyttää, että Mika on noin vain häipynyt. Hän menee Ollin ja Jannen luokse kysymään, ovatko he nähneet Mikaa.

Ollilla ja Jannella on juttu kesken, joten Olli vain kääntää hetkeksi päätään Hannun suuntaan ja vastaa ykskantaan kieltävästi. Sitten he jatkavat keskusteluaan eivätkä kiinnitä Hannuun huomiota. Silloin Hannu suuttuu, tarttuu Ollia käsivarresta ja sanoo: "Älä kohtele mua noin ylimielisesti." Olli yrittää väentäytyä irti otteesta. Sitten Hannu lyö Ollia nyrkillä pään toiselle sivulle. Seuraavaksi hän lyö Ollia pään sivulle colapullolla niin, että se särkyy. Olli kaatuu, ja hänen maatessaan maassa Hannu ottaa askeleen taaksepäin ja potkaisee Ollia kasvoihin ja polkaisee hänen päänsä päälle korvan etupuolelle. Sitten Hannu pakenee juosten paikalta. Olli saa vakavia (hoitoa vaativia) haavoja suupieleen ja päänahkaan. Lisäksi Ollin nenä ja poskiluu murtuvat. Olli saa myös aivotärähdyksen mutta ei pysyviä vammoja.

5.4 Tuomarikysely

Kansalaisille suunnattujen kyselyiden lisäksi opinnäytetyöhön sisältyy tuomarikysely (Liite 2.). Vallitsevan rangaistuskäsityksen selvittämiseksi kysely lähetettiin yhdeksään eri käräjäoikeuteen tuomareiden vastattavaksi. Tuomarikyselyn vastausten perusteella pyrittiin saamaan käsitys siitä, miten kukin tapaus todellisuudessa tultaisiin luultavimmin tuomitsemaan. Kysely sisältää samat rikostapaukset kuin väestölle lähetetty postikysely. Pohjoismaisen vertailtavuuden vuoksi tuomarikyselyssä oli mukana myös seitsemäs tapaus, koskien lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä. Kyseinen tapaus ei ollut mukana väestölle lähetetyssä kyselyssä, joten sitä ei opinnäytetyössä huomioida.

Tuomarikysely lähetettiin yhdeksän eri kaupungin kärjäoikeuteen ympäri Suomea. Kärjäoikeudet valikoituivat siten, että kyselyssä oli tasapuolisesti mukana sekä isompien, että pienempien kaupunkien kärjäoikeuksia. Kyselyn saatekirjeessä tuomareille annettiin mahdollisuus vastata kyselyyn joko yksin tai yhteistyössä muiden tuomareiden kanssa. Tuomarikysely lähetettiin sähköisesti maaliskuun lopulla vuonna 2012. Vastausaikaa tuomareille annettiin kolme viikkoa, mutta myös hieman myöhässä tulleet vastaukset huomioitiin. Vastausprosentti oli 56.

Tuomareita pyydettiin vastaamaan kyselyssä kunkin tapauksen kohdalla kolmeen eri kysymykseen: millaisen tuomion rikosentekijä tulisi saamaan ja millaiset olisivat mahdolliset rikoksen uhrille maksettavat korvaukset sekä mikä olisi kunkin tapauksen rikosnimike. Tuomareille lähetetyssä saatekirjeessä tuotiin esiin se seikka, että todellisessa oikeudenkäynnissä tuomareilla olisi käytettävissään huomattavasti enemmän tietoa, kuin kyselyssä oli mahdollista antaa. Rikosentekijän ja uhrin sekä heidän asianajajiensa ja syyttäjän läsnäolo tekisivät tilanteesta aivan toisenlaisen. Saatekirjeessä myös kerrottiin, että jokainen kyselylomakkeen rangaistusvaihtoehto ei välttämättä olisi juridisesti täysin oikea, mutta pohjoismaisen vertailtavuuden vuoksi tämä oli välttämätön kompromissiratkaisu.

Vastaaajia pyydettiin ensisijaisesti ottamaan yleisellä tasolla kantaa siihen, millaisen tuomion rikosentekijä tulisi saamaan. Tässä yleisessä tapauksessa ei huomioitu seikkoja, jotka voisivat toimia tuomion lieventämis- tai koventamisperusteina. Tämän lisäksi tuomareilla oli mahdollisuus vastata kunkin tapauksen kohdalla yhteen tai useampaan variaatioon. Tuomarikyselyssä vaihtelivat samat taustamuuttujat kuin väestölle lähetetyssä kyselyssä, eli rikosentekijän sukupuoli, ikä, etninen tausta, aikaisemmat tuomiot, päihteiden käyttö ja psyykkiset ongelmat. Tuomarit ovat siis oman harkintansa mukaan voineet valita vastaavatko he useampaan kuin yhteen variaatioon. Variaatioiden määrä vaihteli kyselyssä tapauksittain yhden ja kahdeksan välillä. Tästä syystä tuomioistuinten vastausten määrä ei ole tapauskohtaisesti vakio vaan vaihtelee. Koska väestölle lähetetyn postikyselyn variaatioita ei opinnäytetyössä tarkastella lähemmin, sitä ei tehdä myöskään tuomarikyselyn kohdalla.

Kuitenkin tuloksia tarkasteltaessa on tärkeää huomioida se seikka, että variaatioiden vaikutukset saattavat näkyä tuomareiden vastauksissa. Tuomareiden joissakin tapauksissa eriävät vastaukset eivät luultavastikaan kerro eroavaisuuksista vallitsevassa rangaistuskäytännössä tuomioistuinten välillä vaan ovat heijastuksia variaatioiden vaikutuksista. Pääosin tuomioistuinten linja on saatujen vastausten perusteella hyvinkin yhteneväinen, tämän vuoksi saatuja tuloksia voidaan pitää luotettavina.

6 Taustamuuttujien vaikutus postikyselyssä

Postikyselyssä vastaajilla oli jokaisen tapauksen kohdalla mahdollisuus valita omasta mielestään sopivin rangaistus 28 vaihtoehdosta. Nämä vaihtoehdot on opinnäytetyössä jaoteltu kahteen luokkaan: ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta. Suurimassa osassa tapauksista vaihtoehto vankeus/sähköinen valvonta oli suositumpi kysyttäessä sitä, millaisen rangaistuksen vastaaja itse antaisi tapauksesta. Tästä syystä alla olevissa taulukoissa tarkastellaan tapauskohtaisesti vain vastaajien antamien vankeusrangaistuksien pituuksia. Tässä kappaleessa vankeusrangaistuksien pituuksia tarkastellaan suhteessa vastaajien taustamuuttujiin, joista huomioitiin sukupuoli, ikä ja koulutus. Tapauskohtaisesti ei tarkastella kaikkia näistä kolmesta taustamuuttujasta. Vaikka, jokaisen tapauksen kohdalla ei ole taulukkoa kaikista kolmesta taustamuuttujasta, on näiden vaikutus huomioitu tarkemmassa pohdinnassa, mikäli taulukko olisi ollut luotettava.

Kunkin tapauksen kohdalle on valittu ensisijaisesti tilastollisesti merkitsevät taulukot. Mikäli merkitsevyyttä ei ole havaittavissa, on tarkasteluun valittu muutoin kiinnostava taulukko. Osassa tapauksista oli haastavaa saada luotettavaa tietoa taustamuuttujien vaikutuksista tuomittavan vankeusrangaistuksen pituuteen. Jotta taulukko on luotettava, on sen jokaisessa solussa oltava riittävä määrä vastauksia. Tapauskohtaisesti käsitellään yhtä tai useampaa mainituista taustamuuttujista suhteessa tuomitun vankeusrangaistuksen pituuteen.

Tapaus	Nainen	Mies	Vastaajien lkm naiset	Vastaajien lkm miehet
1. Parisuhdeväki-valta	32,9 %	34,7 %	444	377
2. Huumausainerikos	67,6 %	71,6 %	475	398
3. Kioskiryöstö	60,0 %	74,8 %	453	381
4. Pakottaminen sukupuoliyhteyteen	66,7 %	69,9 %	465	376
5. Petos	67,5 %	75,8 %	462	385
6. Tappelu	44,8 %	51,8 %	446	352

Taulukko 5: Kussakin tapauksessa vankeutta vastanneiden naisten/miesten osuus kaikista tapaukseen vastanneista naisista/miehistä

Taulukossa 5 tarkastellaan tapauskohtaisesti vankeutta vastanneiden naisten ja miesten osuutta suhteessa kaikkiin tapaukseen vastanneisiin naisiin ja miehiin. Taulukosta käy ilmi, että hieman naisia suurempi osa miehistä olisi tuominnut tapauksittain vankeutta. Suurimmat erot sukupuolten välillä ovat tapauksissa 3,5 ja 6.

6.1 Vastaajan taustamuuttujien vaikutus siihen, millaisen tuomion hän itse antaisi rikostapauksittain

Seuraavassa kappaleessa analysoidaan taustamuuttujien vaikutuksia siihen minkä pituisia vankeusrangaistuksia vastaajat itse antaisivat eri rikostapauksissa. Tarkasteltavia taustamuuttujia ovat vastaajan sukupuoli, ikä ja koulutus. Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena on selvittää näiden taustamuuttujien vaikutusta siihen, millaisia tuomioita vastaajat itse antaisivat eri rikostapauksissa. Jokaisen tapauksen kohdalla ei tarkastella kaikkia taustamuuttujia, vaan analyysiin on valikoitu tapauksen kannalta merkittävimmät taustamuuttujat. Taulukoissa keskitytään tarkastelemaan pelkästään vankeusrangaistuksien pituuksia, sillä valtaosassa tapauksista enemmistö vastaajista olisi itse tuominut rikoksentehtäjän vankeuteen. Vain tapauksissa 1 ja 6 valtaosa vastaajista olisi tuominut rikoksentehtäjälle vapausrangaistuksen, joka on myös huomattavissa näiden tapausten vastaajien lukumäärissä. Lähempään tarkasteluun olisi ollut mahdollista valita myös useita muita taustamuuttujia, kuten vastaajan asuinalue, mutta nämä kolme muuttujaa valikoituvat joukosta luotettavuutensa perusteella. Alla olevien taulukoiden jokaisessa solussa on riittävä määrä vastauksia, jolloin taulukot ovat tilastollisesti luotettavia.

Vastaajien koulutusta koskevia taulukoita tarkasteltaessa on syytä huomioida, että koko aineistossa koulutustaustaltaan lukio/yliopistopohjaiset vastaajat ovat selkeästi vähemmistössä. Tämä tulee selkeästi esiin myös alla olevissa taulukoissa, joissa käsitellään vain vankeusrangaistuksien pituuksia. Luettavuuden selkeyttämiseksi taulukoissa mainitut koulutusvaihtoehdot on tekstissä lyhennetty seuraavasti: *perus-/keski-/kansalaiskoulu* = peruskoulu, *ammatti-, tekninen-/kauppakoulu/ammatti-instituutti* = ammatillinen peruskoulutus, *ylioppilas, lukio* = lukio, *opistotaso, ammattikorkeakoulu* = ammattikorkeakoulu, *yliopisto, korkeakoulu* = yliopisto.

P-arvon ollessa alle 0,05 on otoksessa havaittavissa suuntaa-antavaa tilastollista merkitsevyyttä. Otoksen ollessa suuri, saattavat vähäiset korrelaatiot johtaa pieneen p-arvoon. Tämän vuoksi alla olevissa tulkinnoissa noudatetaan varovaisuutta sen suhteen ovatko tulokset yleistettävissä perusjoukkoon.

6.1.1 Taustamuuttujien vaikutus tapauksessa 1: Parisuhdeväkivalta

Vankeusrangaistuksen pituus	Nainen	Mies	Yhteensä
Alle 6 kuukautta	42,5 %	46,6 %	44,4 %
6-11 kuukautta	17,1 %	19,8 %	18,4 %
1-2 vuotta	17,8 %	13,0 %	15,5 %
2-3 vuotta	8,2 %	7,6 %	7,9 %
3-5 vuotta	7,5 %	6,9 %	7,2 %
5 vuotta tai enemmän	6,8 %	6,1 %	6,5 %
Yhteensä	146 100,0 %	131 100,0 %	277 100,0 %

Taulukko 6: Parisuhdeväkivalta Vastaajan sukupuolen merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän tuomitsi

Taulukosta 6 käy ilmi, miten vastaajan sukupuoli vaikuttaa siihen minkä pituisen vankeusrangaistuksen he itse antaisivat tapauksessa, joka käsittelee parisuhdeväkivaltaa. Tapauksessa suurin osa vastaajista ei olisi tuominnut rikoksentekijälle vankeusrangaistusta. Vastausten jakauma on hyvin samankaltainen. Sekä naisten että miesten joukossa vastausten määrä vähenee vankeusrangaistuksen pituuden kasvaessa. Ainoa poikkeus on naisten kohdalla vastausvaihtoehtojen 6-11 kuukautta vankeutta ja 1-2 vuotta vankeutta välillä, näistä jälkimmäinen on saanut prosentuaalisesti hieman enemmän vastauksia.

Sukupuolen merkitystä annetun vankeusrangaistuksen pituuteen on tutkittu merkitsevyyksittäin, muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p -arvo=0,888 $X^2=1,708$ $df=5$).

6.1.2 Taustamuuttujien vaikutus tapauksessa 2: Huumausainerikos

Vankeusrangaistuksen pituus	Nainen	Mies	Yhteensä
Alle 6 kuukautta	15,3 %	14,7 %	15,0 %
6-11 kuukautta	22,7 %	20,0 %	21,5 %
1-2 vuotta	18,4 %	16,8 %	17,7 %
2-3 vuotta	18,7 %	18,6 %	18,6 %
3-5 vuotta	12,8 %	14,0 %	13,4 %
5 vuotta tai enemmän	12,1 %	15,8 %	13,9 %
Yhteensä	321 100,0 %	285 100,0 %	606 100,0 %

Taulukko 7: Huumausainerikos. Vastaajan sukupuolen merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi

Tapauksessa, joka käsittelee huumausainerikosta, suurin osa vastaajista olisi itse tuominut rikoksentekijälle vankeutta. Taulukosta 7 ilmenee millainen merkitys sukupuolella on siihen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen vastaaja itse tuomitsisi huumausainerikoksesta. Sekä naisten että miesten keskuudessa suosituimmiksi vastausvaihtoehdoiksi nousevat vankeudet pituudeltaan 6 kuukautta - 3 vuotta. Kaiken kaikkiaan kummankin sukupuolen vastaukset jakaantuvat melko tasaisesti eri vastausvaihtoehtojen välille. Miesten ja naisten vastausten välillä ei ole myöskään havaittavissa suuria eroavaisuuksia.

Sukupuolen merkitystä annetun vankeusrangaistuksen pituuteen on tutkittu merkitsevyyksittäin, muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p -arvo=0,794 $X^2=2,383$, $df=5$).

Vankeusrangaistuksen pituus	15-29 vuotta	30-39 vuotta	40-49 vuotta	50-64 vuotta	65-79 vuotta	Yhteensä
Alle 6 kuukautta	13,1 %	10,5 %	7,9 %	18,1 %	20,4 %	14,9 %
6-11 kuukautta	22,4 %	24,4 %	23,8 %	19,1 %	23,3 %	21,9 %
1-2 vuotta	11,2 %	18,6 %	22,8 %	17,2 %	18,4 %	17,5 %
2-3 vuotta	22,4 %	19,8 %	18,8 %	17,2 %	16,5 %	18,6 %
3-5 vuotta	12,1 %	14,0 %	10,9 %	14,0 %	14,6 %	13,2 %
5 vuotta tai enemmän	18,7 %	12,8 %	15,8 %	14,4 %	6,8 %	13,9 %
Yhteensä	107 100,0 %	86 100,0 %	101 100,0 %	215 100,0 %	103 100,0 %	612 100,0 %

Taulukko 8: Huumausainerikos. Vastaajan iän merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsisi

Taulukosta 8 käy ilmi, että kaikissa ikäluokissa suosituin vastausvaihtoehto on 6-11 kuukautta vankeutta. Suosituimman vaihtoehdon kanssa saman määrän vastauksia on kerännyt 15-29-vuotiaiden ikäluokassa myös vastausvaihtoehto 2-3 vuotta vankeutta. Muutoin vastausvaihtoehtojen välillä on jonkin verran hajontaa ikäluokkien välillä. Hajonta on kuitenkin niin pientä, ettei sillä ole tilastollista merkitsevyyttä.

län merkitystä annetun vankeusrangaistuksen pituuteen on tutkittu merkitsevyyksittäin, muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p -arvo=0,353 $X^2=21,78$, $df=20$).

6.1.3 Taustamuuttujien vaikutus tapauksessa 3: Kioskiryöstö

Vankeusrangaistuksen pituus	Nainen	Mies	Yhteensä
Alle 6 kuukautta	18,8 %	17,9 %	18,3 %
6-11 kuukautta	21,7 %	20,4 %	21,0 %
1-2 vuotta	21,7 %	22,1 %	21,9 %
2-3 vuotta	18,8 %	15,8 %	17,2 %
3-5 vuotta	9,9 %	16,1 %	13,1 %
5 vuotta tai enemmän	9,2 %	7,7 %	8,4 %
Yhteensä	272 100,0 %	285 100,0 %	557 100,0 %

Taulukko 9: Kioskiryöstö. Vastaajan sukupuolen merkittävyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi

Tapauksessa, joka käsittelee kioskiryöstöä, suurin osa kaikista vastaajista olisi itse tuominut rikoksentekijälle vankeutta. Taulukosta 9 ilmenee, että sekä naisten että miesten keskuudessa kaksi suosituinta vastausvaihtoehtoa ovat vankeudet pituudeltaan 6-11 kuukautta vankeutta ja 1-2 vuotta vankeutta. Ainoa vastausvaihtoehto, jossa sukupuolten välillä on selkeästi eroa, on vaihtoehto 3-5 vuotta vankeutta, muuten vastaukset jakaantuvat varsin tasaisesti.

Sukupuolen merkitystä annetun vankeusrangaistuksen pituuteen on tutkittu merkitsevyyksittäin, muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p -arvo=0,375 $X^2=5,350$, $df=5$).

Vankeusrangaistuksen pituus	Perus/keski-/kansalaiskoulu	Ammatti-, tekninen-/kauppakoulu/ammattinstituutti	Ylioppilas, lukio	Opistoto, ammattikorkeakoulu	Yliopisto, korkeakoulu	Yhteensä
Alle 6 kuukautta	20,4 %	15,5 %	13,5 %	21,3 %	15,9 %	17,9 %
6-11 kuukautta	25,5 %	14,8 %	9,6 %	20,5 %	31,8 %	20,9 %
1-2 vuotta	19,7 %	18,7 %	28,8 %	28,7 %	18,2 %	22,0 %
2-3 vuotta	14,6 %	23,9 %	25,0 %	10,7 %	17,0 %	17,7 %
3-5 vuotta	10,2 %	14,8 %	17,3 %	13,9 %	11,4 %	13,2 %
5 vuotta tai enemmän	9,5 %	12,3 %	5,8 %	4,9 %	5,7 %	8,3 %
Yhteensä	137 100,0 %	155 100,0 %	52 100,0 %	122 100,0 %	88 100,0 %	554 100,0 %

Taulukko 10: Kioskiryöstö. Vastaajan koulutustaustan merkittävyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi

Taulukosta 10 käy ilmi, että koulutuksella on selkeästi merkitystä sen suhteen, miten väestö itse tuomitsi kioskiryöstössä. Eri koulutustaustan omaavat vastaajat tuomitsivat tapauksessa selkeästi eripituisia vankeusrangaistuksia. Pohjakoulutukseltaan peruskoulun tai yliopis-

ton käyneiden vastaajien keskuudessa suosituin vastausvaihtoehto on 6-11 kuukautta vankeutta. Peruskoulupohjaisten vastaajien keskuudessa kyseinen vaihtoehto ei ollut ainoa, joka keräsi huomattavan määrän vastauksia, vaan sen lisäksi eniten vastauksia keräsivät vankeusrangaistukset pituudeltaan alle 6 kuukautta ja 1-2 vuotta. Yliopistopohjaisten vastaajien keskuudessa puolestaan vastausvaihtoehto 6-11 kuukautta vankeutta oli selvästi suosituin. Pohjakoulutukseltaan ammatillisen peruskoulutuksen käyneiden keskuudessa oli selkeästi kaksi suosituinta vastausvaihtoehtoa, 2-3 vuotta vankeutta ja 1-2 vuotta vankeutta, joista ensin mainittu sai jonkin verran enemmän vastauksia. Lukiopohjaisten sekä ammattikorkeakoulupohjaisten vastaajien keskuudessa suosituin vastausvaihtoehto on 1-2 vuotta vankeutta. Toisistaan poikkeavasti lukiopohjaisten vastaajien keskuudessa toiseksi suosituin vastausvaihtoehto on hieman ankarampi, 2-3 vuotta vankeutta, kun taas ammattikorkeakoulupohjaisten vastaajien kohdalla toiseksi suosituin vastaus huomattavasti on lievempi, alle 6 kuukautta vankeutta. Tarkasteltaessa kaikkien koulutusryhmien vastauksia on havaittavissa, että prosentuaalisesti eniten vastauksia on kerännyt vankeusrangaistus pituudeltaan 1-2 vuotta ja vähiten vaihtoehto 5 vuotta tai enemmän.

Koulutuksen merkitystä annetun vankeusrangaistuksen pituuteen on tutkittu merkitsevyyksitestin, muuttujien välillä oleva ero on merkitsevä (p -arvo=0,010 $X^2=37,37$ $df=20$).

6.1.4 Taustamuuttujien vaikutus tapauksessa 4: Pakottaminen sukupuoliyhteyteen

Vankeusrangaistuksen pituus	15-29 vuotta	30-39 vuotta	40-49 vuotta	50-64 vuotta	65-79 vuotta	Yhteensä
Alle 6 kuukautta	11,2 %	19,5 %	25,0 %	27,0 %	27,2 %	21,6 %
6-11 kuukautta	14,0 %	11,5 %	22,1 %	19,6 %	22,2 %	17,8 %
1-2 vuotta	18,9 %	19,5 %	17,3 %	22,1 %	22,2 %	20,1 %
2-3 vuotta	19,6 %	23,0 %	18,3 %	14,1 %	13,6 %	17,5 %
3-5 vuotta	13,3 %	10,3 %	5,8 %	6,1 %	6,2 %	8,5 %
5 vuotta tai enemmän	23,1 %	16,1 %	11,5 %	11,0 %	8,6 %	14,5 %
Yhteensä	143 100,0 %	87 100,0 %	104 100,0 %	163 100,0 %	81 100,0 %	578 100,0 %

Taulukko 11: Pakottaminen sukupuoliyhteyteen. Vastaajan iän merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi

Taulukosta 11 käy ilmi, että iällä on hyvin suuri merkitys siihen minkä pituisen vankeusrangaistuksen vastaajat itse antaisivat seksuaalirikoksesta. Taulukosta on selkeästi havaittavissa, että alle 40-vuotiaat vastaajat tuomitsivat huomattavasti pidempiä vankeusrangaistuksia kuin sitä vanhemmat. Vastaajat iältään 15-29 vuotta ovat selkeästi ankarampia, suosituin vastausvaihtoehto on 5 vuotta tai enemmän vankeutta. Heidän joukossaan vähiten vastauksia on kerännyt vastausvaihtoehto alle 6 kuukautta vankeutta, joka kuitenkin on yli 40-vuotiaiden

vastaajien keskuudessa suosituin vastausvaihtoehto. Vastaajien iältään 30-39 vuotta keskuudessa suosituin vastausvaihtoehto on 2-3 vuotta vankeutta ja vähiten vastauksia on kerännyt vaihtoehto 3-5 vuotta vankeutta. Jälkimmäinen vaihtoehto on kerännyt vähiten vastauksia myös kaikissa muissa ikäluokissa paitsi 15-29-vuotiaiden keskuudessa.

Kysymykseen, millaisen rangaistuksen vastaaja itse antaisi seksuaalirikosta koskevassa tapauksessa, vastasi kaikkiaan 853 vastaajaa. Näistä vastaajista 578 olisi tuominnut rikoksentehtäjän vankeuteen. Mielenkiintoista on vertailla vankeutta tuominneiden ikäjakaumaa postikyselyyn vastanneiden ikäjakaumaan. Kaikkien iältään 15-49-vuotiaiden vastaajien joukosta selkeästi suurin osa olisi tuominnut rikoksentehtäjälle vankeutta. Tätä vanhempien vastaajien joukosta puolestaan vain noin puolet olisi tuominnut rikoksentehtäjän vankeuteen ja heistä moni olisi tuominnut tapauksessa lievän vankeusrangaistuksen.

län merkitystä annetun vankeusrangaistuksen pituuteen on tutkittu merkitsevyydestein, muuttujien välillä oleva ero on merkitsevää (p-arvo=0,006 $X^2=39,32$ df=20).

Vankeusrangaistuksen pituus	Perus- / keski- /kansalaiskoulu	Ammatti-, tekninen- /kauppakoulu/ammattinstituutti	Ylioppilas, lukio	Opistoto, ammattikorkeakoulu	Yliopisto, korkeakoulu	Yhteensä
Alle 6 kuukautta	25,0 %	19,3 %	9,4 %	27,1 %	21,1 %	21,6 %
6- 11 kuukautta	21,2 %	14,0 %	20,3 %	16,5 %	17,9 %	17,6 %
1-2 vuotta	19,7 %	21,3 %	14,1 %	17,3 %	27,4 %	20,2 %
2-3 vuotta	15,9 %	18,7 %	15,6 %	21,1 %	13,7 %	17,4 %
3-5 vuotta	6,1 %	8,7 %	12,5 %	7,5 %	10,5 %	8,5 %
5 vuotta tai enemmän	12,1 %	18,0 %	28,1 %	10,5 %	9,5 %	14,6 %
Yhteensä	132 100,0 %	150 100,0 %	64 100,0 %	133 100,0 %	95 100,0 %	574 100,0 %

Taulukko 12: Pakottaminen sukupuoliyhteyteen. Vastaajan koulutustaustan merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsisi

Taulukosta 12 käy ilmi, että myös koulutuksella on merkitystä sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen vastaajat itse antaisivat seksuaalirikoksesta. Peruskoulu ja ammattikorkeakoulupohjaisten vastaajien vastausjakaumat ovat hyvin samankaltaiset. Molemmissa joukoissa suosituin vastausvaihtoehto on alle 6 kuukautta vankeutta ja vähiten vastauksia on kerännyt vaihtoehto 3-5 vuotta vankeutta. Muuten vastaukset jakaantuvat melko tasaisesti välille 6 kuukautta - 3 vuotta kyseisissä koulutusryhmissä. Ammattikoulupohjaisten vastaajien joukossa vastaukset jakaantuvat melko tasaisesti muiden vastausvaihtoehtojen, paitsi 3-5 vuotta vankeutta, välillä. Tämä vastausvaihtoehto on kerännyt selkeästi vähiten vastauksia. Yliopistotaustaisten vastaajien joukossa suosituin vastausvaihtoehto, 1-2 vuotta vankeutta, erottuu selkeästi muista vaihtoehtoista. Vähiten vastauksia on saanut vaihtoehto 5 vuotta tai enemmän vankeutta. Selkeimmin kaikista koulutusryhmistä eroaa lukiopohjaisten vastaajien vasta-

ukset. Heidän joukossaan eniten vastauksia on kerännyt vastausvaihtoehto 5 vuotta tai enemmän vankeutta ja vähiten puolestaan vastausvaihtoehto alle 6 kuukautta vankeutta.

Koulutuksen merkitystä annetun vankeusrangaistuksen pituuteen on tutkittu merkitsevyystestien, muuttujien välillä oleva ero on suuntaa-antavasti merkitsevä (p arvo=0,044 $X^2=31,94$ df=20).

6.1.5 Taustamuuttujien vaikutus tapauksessa 5: Petos

Vankeusrangaistuksen pituus	Nainen	Mies	Yhteensä
Alle 6 kuukautta	7,7 %	8,9 %	8,3 %
6-11 kuukautta	12,2 %	12,7 %	12,4 %
1-2 vuotta	19,2 %	16,8 %	18,0 %
2-3 vuotta	21,5 %	21,9 %	21,7 %
3-5 vuotta	19,9 %	21,6 %	20,7 %
5 vuotta tai enemmän	19,6 %	18,2 %	18,9 %
Yhteensä	312 100,0 %	292 100,0 %	604 100,0 %

Taulukko 13: Petos. Vastaajan sukupuolen merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi

Tapauksessa, joka käsittelee petosta, suurin osa kaikista vastaajista olisi itse tuominnut rikoksentekijälle vankeutta. Tapauksesta 13 käy ilmi, että sekä naisten että miesten keskuudessa neljä suosituinta vastausvaihtoehtoa ovat vankeusrangaistukset väliltä 1 vuosi - 5 vuotta tai enemmän. Nämä neljä vastausvaihtoehtoa ovat keränneet tasaisen määrän vastauksia.

Sukupuolen merkitystä annetun vankeusrangaistuksen pituuteen on tutkittu merkitsevyystestien, muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p-arvo=0,947 $X^2=1,181$, df=5).

Vankeusrangaistuksen pituus	15-29 vuotta	30-39 vuotta	40-49 vuotta	50-64 vuotta	65-79 vuotta	Yhteensä
Alle 6 kuukautta	7,1 %	14,5 %	6,0 %	8,0 %	7,9 %	8,2 %
6-11 kuukautta	13,3 %	14,5 %	13,5 %	12,7 %	9,5 %	12,5 %
1-2 vuotta	18,6 %	21,1 %	14,6 %	20,6 %	14,3 %	18,1 %
2-3 vuotta	22,1 %	22,4 %	23,6 %	21,6 %	20,0 %	21,7 %
3-5 vuotta	18,6 %	17,1 %	30,3 %	20,1 %	19,0 %	20,7 %
5 vuotta tai enemmän	20,4 %	10,5 %	12,4 %	17,2 %	29,4 %	18,8 %
Yhteensä	113 100,0 %	76 100,0 %	89 100,0 %	204 100,0 %	126 100,0 %	608 100,0 %

Taulukko 14: Petos. Vastaajan iän merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi

Taulukosta 14 käy ilmi, että kaikissa ikäluokissa, lukuun ottamatta 30-39-vuotiaat, vähiten vastauksia on kerännyt vastausvaihtoehto alle 6 kuukautta vankeutta. Iältään 30-39-vuotiaiden keskuudessa vähiten vastauksia on kerännyt vastausvaihtoehto 5 vuotta tai enemmän vankeutta. Vastaajien iältään 65-79 vuotta joukossa kyseinen vastausvaihtoehto puolestaan on selkeästi suosituin. Sekä 30-39-vuotiaiden että 50-64-vuotiaiden vastaajien joukossa suosituin vastausvaihtoehto on 2-3 vuotta vankeutta. Vastaajien iältään 40-49 vuotta joukossa selkeästi suosituin vastausvaihtoehto on 3-5 vuotta vankeutta. Näistä eroista huolimatta iällä ei ole tilastollista merkitsevyyttä.

län merkitystä annetun vankeusrangaistuksen pituuteen on tutkittu merkitsevyydestein, muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p-arvo=0,150 $\chi^2=26,49$, df=20).

Vankeusrangaistuksen pituus	Perus- / keski- /kansalaiskoulu	Ammatti-, tekninen/ kauppakoulu/ ammatti-instituutti	Ylioppilas, lukio	Opistoto, ammattikorkeakoulu	Yliopisto, korkeakoulu	Yhteensä
Alle 6 kuukautta	9,3 %	7,2 %	8,8 %	4,8 %	12,0 %	8,1 %
6- 11 kuukautta	11,2 %	8,4 %	19,3 %	14,3 %	14,1 %	12,3 %
1-2 vuotta	14,9 %	16,2 %	17,5 %	25,4 %	17,4 %	18,1 %
2-3 vuotta	18,6 %	21,0 %	21,1 %	26,2 %	22,8 %	21,7 %
3-5 vuotta	21,1 %	23,4 %	15,8 %	19,0 %	21,7 %	20,9 %
5 vuotta tai enemmän	24,8 %	24,0 %	17,5 %	10,3 %	12,0 %	18,9 %
Yhteensä	161 100,0 %	167 100,0 %	57 100,0 %	126 100,0 %	92 100,0 %	603 100,0 %

Taulukko 15: Petos. Vastaajan koulutustaustan merkitsevyyden suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän tuomitsi

Taulukosta 15, joka käsittelee petosta, käy ilmi, että perus- ja ammattikoulupohjaisten vastaajien vastaukset ovat hyvin samankaltaiset. Molempien vastaajien joukossa linja on selkeä, vastausten määrä kasvaa sitä mukaa mitä pidemmästä vankeusrangaistuksesta on kyse. Lukio-ammattikorkeakoulu- ja yliopistopohjaisten vastaajien keskuudessa suosituin vastausvaihtoehto on 2-3 vuotta vankeutta ja vähiten vastauksia on kerännyt vastausvaihtoehto alle 6 kuukautta vankeutta. Yliopistopohjaisten vastaajien joukossa vaihtoehto enemmän kuin 5 vuotta vankeutta on kerännyt saman määrän vastauksia kuin alle 6 kuukautta vankeutta.

Koulutuksen merkitystä annetun vankeusrangaistuksen pituuteen on tutkittu merkitsevyydestein, muuttujien välillä oleva ero on mahdollisesti suuntaa-antavasti merkitsevä (p-arvo=0,069 $\chi^2=30,07$ df=20).

6.1.6 Taustamuuttujien vaikutus tapauksessa 6: Tappelu

Vankeusrangaistuksen pituus	Nainen	Mies	Yhteensä
Alle 6 kuukautta	24,5 %	26,2 %	25,3 %
6-11 kuukautta	17,0 %	18,0 %	17,5 %
1-2 vuotta	26,0 %	21,3 %	23,8 %
2-3 vuotta	20,0 %	19,7 %	19,8 %
3-5 vuotta	5,5 %	9,3 %	7,3 %
5 vuotta tai enemmän	7,0 %	5,5 %	6,3 %
Yhteensä	200 100,0 %	183 100,0 %	383 100,0 %

Taulukko 16: Tappelu. Vastaajan sukupuolen merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi

Tapauksessa, joka käsittelee tappelua, suurin osa vastaajista ei olisi itse tuominnut rikosten tekijälle vankeutta. Taulukosta 16 ilmenee, että niin naisten kuin miestenkin keskuudessa kaksi suosituinta vastausvaihtoehtoa ovat vankeusrangaistukset pituudeltaan alle 6 kuukautta ja 1-2 vuotta. Taulukosta ei ole havaittavissa tilastollista merkitsevyyttä.

Sukupuolen merkitystä annetun vankeusrangaistuksen pituuteen on tutkittu merkitsevyyksittäin, muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p -arvo=0,654 $X^2=3,297$, $df=5$).

6.2 Taustamuuttujien vaikutuksen lähempää tarkastelua

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli selvittää miten taustamuuttujat sukupuoli, ikä ja koulutus vaikuttavat siihen, millaisen tuomion väestö itse olisi antanut erilaisten rikostapausten kohdalla. Tulosten perusteella on huomattavissa, että koulutus on ainoa taustamuuttuja, jolla on merkityksellistä vaikutusta useammassa kuin yhdessä tapauksessa. Vastaajan iällä on merkityksellistä vaikutusta vain tapauksessa, joka käsittelee pakottamista sukupuoliyhteyteen. Vastaajan sukupuolen vaikutuksella puolestaan ei ole havaittavissa tilastollista merkitsevyyttä minkään tapauksen kohdalla. Koulutuksella on varsin todennäköisesti vaikutusta sen suhteen minkä pituisen vankeusrangaistuksen vastaaja itse tuomitsi tapauksissa, jotka käsittelevät kioskiryöstöä sekä pakottamista sukupuoliyhteyteen. Tapauksessa, joka käsittelee pe-
tosta, on koulutuksella suuntaa antavaa merkitystä vastauksiin.

Oli hieman yllättävää, että opinnäytetyön tulosten perusteella lähempään tarkasteluun valituilla taustamuuttujilla ei ollut laajamittaisempaa merkitystä vastauksiin. Taustaoletuksena opinnäytetyötä tehdessä oli, että etenkin vastaajan iällä ja sukupuolella olisi tilastollista merkitsevyyttä tuomitun vankeusrangaistuksen pituuden suhteen. Erityisesti tapauksissa, jotka käsittelevät parisuhdeväkivaltaa ja pakottamista sukupuoliyhteyteen oli odotettavissa, et-

tä vastaajan sukupuolella olisi vaikutusta tuomioon. Sukupuolen vaikutuksen ohella oli oletuksena, että vastaajien ikä vaikuttaisi heidän antamiinsa tuomioihin. Oletuksena oli, että nuoremmat vastaajat olisivat tuomioissaan ankarampia, etenkin tapauksissa, jotka koskevat parisuhdeväkivaltaa ja pakottamista sukupuoliyhteyteen. Lievempiä heidän puolestaan uskottiin olevan tapauksissa, jotka käsittelevät huumausainerikosta sekä tappelua.

Vastaajan iällä on varsin todennäköisesti vaikutusta annettuihin vastauksiin tapauksessa, joka käsittelee pakottamista sukupuoliyhteyteen. Tulosten perusteella on havaittavissa, että nuoremmat vastaajat tuomitsisivat määrältään enemmän ja kestoaltaan pidempiä vankeusrangaistuksia kuin vanhemmat, vastaajat. Postikyselyn vastauksista käy ilmi, että seksuaalirikosta käsittelevässä tapauksessa nuoremmat vastaajat tuomitsisivat vanhempia vastaajia selkeästi useammin rikoksentehtäjälle vankeusrangaistuksen. Nuorempien vastaajien tuomitsemat vankeusrangaistukset painottuvat pituudeltaan asteikon ankarampaan päähän, kun taas vanhempien vastaajien tuomiot lievempään.

Tapauksessa, joka käsittelee kioskiryöstöä, on koulutusryhmiä keskenään vertailtaessa havaittavissa, että vastaajien keskuudessa ei ole selkeää yhtenevää linjaa vaan vastaukset vaihtelevat suuresti. Tarkasteltaessa kaikkien koulutusryhmien vastauksia yhdessä nähdään, että prosentuaalisesti suosituimpia vastauksia ovat vankeudet pituudeltaan 6-11 kuukautta ja 1-2 vuotta. Kaiken kaikkiaan vastaukset jakaantuvat hyvin tasaisesti neljän lievimmän vastausvaihtoehdon välillä. Pohjakoulutukseltaan ammatillisen peruskoulutuksen tai lukion käyneet vastaajat ovat tuloksien perusteella jokseenkin muita koulutusryhmiä ankarampia tuomioissaan.

Tapauksessa, joka käsittelee pakottamista sukupuoliyhteyteen, on hyvin selvästi havaittavissa, että lukiopohjaiset vastaajat tuomitsivat tapauksessa kaikkein ankarimmin. Pohjakoulutukseltaan yliopiston suorittaneet vastaajat tuomitsivat kyseisessä tapauksessa kaikkiaan lievimpiä vankeusrangaistuksia. Taulukon perusteella voidaan havaita, ettei koulutusluokkien sisällä eikä niitä keskenään vertailtaessa ole nähtävissä selkeää linjaa tuomittujen vankeusrangaistusten pituuskokouksen suhteen. Jokaisessa koulutusluokassa useampi kuin yksi vastausvaihtoehto on kerännyt melko tasaisen määrän vastauksia.

Petosta käsittelevässä tapauksessa koulutuksella saattaa olla suuntaa antavaa merkitystä sen suhteen minkä pituisia vankeusrangaistuksia vastaajat tuomitsivat. Tapauksessa selkeästi ankarimpia tuomioita antaisivat peruskoulun ja ammatillisen peruskoulutuksen käyneet vastaajat. Näiden vastaajien antamissa vastauksissa on muutenkin havaittavissa hyvin yhteneväinen linja kaikkien vastausvaihtoehtojen välillä. Muiden koulutusluokkien keskuudessa suosituimman ja vähiten vastauksia saaneen vastausvaihtoehdon suhteen linja on melko yhtenevä. Muiden vastausvaihtoehtojen osalta on nähtävissä jonkin verran eroavaisuuksia näiden

kolmen koulutusluokan välillä. Kun tarkastellaan kaikkien koulutusryhmien antamia vastauksia, on havaittavissa, että neljä ankarinta vastausvaihtoehtoa ovat keränneet prosentuaalisesti melko tasaisen määrän vastauksia.

On mielenkiintoista, että sukupuoli oli lähempään tarkasteluun valituista kolmesta taustamuuttujasta ainoa, jolla ei ollut tilastollista merkitsevyyttä minkään tapauksen kohdalla. Yleisellä tasolla voisi olettaa naisten olevan jonkin verran miehiä ankarampia antamissaan tuomioissa. Näin ei kuitenkaan opinnäytetyön tulosten perusteella ole, vaan vastaajat ovat sukupuolestaan riippumatta hyvin samalla linjalla sen suhteen, millaisia tuomioita he itse antaisivat kustakin tapauksesta. Opinnäytetyön perusteella voidaan näin ollen vetää johtopäätös, ettei vastaajan sukupuolella ole merkitystä sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän tuomitsisi.

7 Väestön oikeustaju suhteessa vallitsevaan rangaistuskäytäntöön

Seuraavissa luvuissa tarkastellaan väestön oikeustajua suhteessa vallitsevaan rangaistuskäytäntöön opinnäytetyön tulosten perusteella. Seuraavissa luvuissa olevat kuviot esittävät miten rikoksenteijä tulisi tuomita kussakin eri tapauksessa postikyselyyn vastanneiden mielestä. Kuvioista käy ilmi millaisen tuomion vastaaja luulisi tuomioistuimen antavan, millaisen tuomion hän itse antaisi sekä millaisen tuomion hän luulisi muiden suomalaisten antavan kyseisessä tapauksessa. Vertailukohtana postikyselyn vastauksille on käytetty tuomarikyselyn vastauksia joista käy ilmi miten rikoksenteijä tuomittaisiin tuomioistuimessa. Niiden kuvioiden alla, joissa suurin osa vastaajista olisi itse tuominnut rikoksenteijän vankeuteen, on taulukko, jossa tarkastellaan tarkemmin annettujen vankeusrangaistusten/sähköisen valvonnan pituutta. Tapauksissa 1 ja 6, jotka käsittelevät parisuhdeväkivaltaa sekä tappelua, suurin osa vastaajista oli valinnut vaihtoehdon ei vapaudenriistoa. Näiden tapausten kohdalla vankeusrangaistuksien pituuksia käsittelevissä taulukoissa on vastaajien määrä pienempi muihin taulukoihin verrattuna.

Yhtenä opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten vastaajien arvio siitä, miten muut suomalaiset tuomitsisivat, eroaa heidän itse antamastaan tuomiosta. Tähän kysymykseen palataan myöhemmin omassa luvussaan. Jokaisen alla esitetyn kuvion yhteydessä mainitaan kuitenkin onko edellä mainittujen muuttujien välillä tilastollista merkitsevyyttä. Merkitsevyydestien avulla on tutkittu sitä ovatko vastaajien itse antamat tuomiot sekä heidän arvionsa muiden suomalaisten antamista tuomioista yhteneväisiä. Mikäli yhteys on havaittavissa, opinnäytetyössä arvioidaan onko tämä seikka yleistettävissä perusjoukkoon. Vastausten yhteneväisyys on todistettu tilastollisesti tapauksittain.

7.1 Posti- ja tuomarikyselyn vastausten luokittelu

Kuvioissa vastaukset on jaettu kahteen ryhmään; ei vapaudenriistoa sekä vankeus/sähköinen valvonta. Näistä jälkimmäinen pitää sisällään ehdottoman vankeusrangaistuksen sekä sähköisen valvonnan. Vastausvaihtoehto ei vapaudenriistoa puolestaan pitää sisällään kaikki muut seuraamukset, joihin luetaan myös sovittelu, hoitoon määrääminen sekä korvaukset. Kyselylomakkeessa oli vastausvaihtoehtona myös tuomitsematta jättäminen, mutta näiden vastausten vähäisyyden vuoksi myös ne on sisällytetty vaihtoehtoon ei vapaudenriistoa. Edellämainittujen kahden ryhmän vastauksia esittävien pylväiden yhteenlaskettu prosenttiluku on 100 kysymyskohtaisesti.

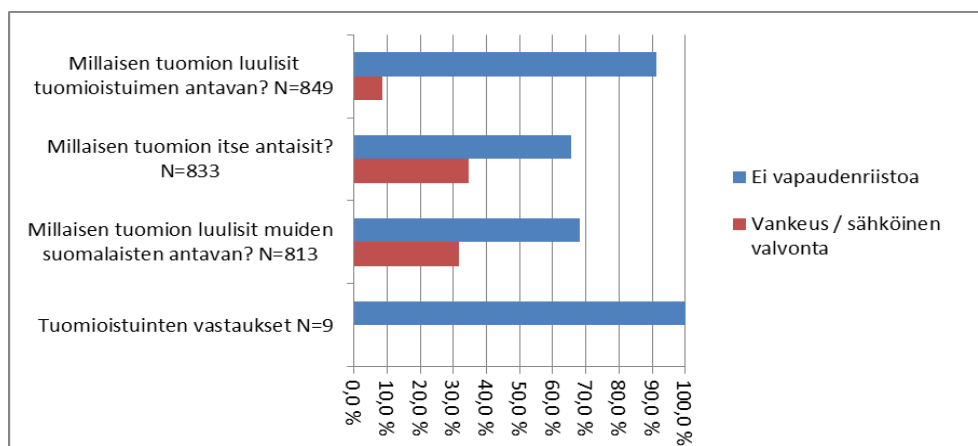
Kuvioiden alla olevissa taulukoissa käsitellään vain vastauksia, jotka koskevat vankeutta/sähköistä valvontaa. Suurimassa osassa tapauksista enemmistö vastaajista tuomitsisi itse tai uskoisi muiden suomalaisten tuomitsevan rikosentekijälle vankeutta/sähköistä valvontaa. Tämän vuoksi opinnäytetyössä tarkastellaan lähemmin juuri vankeuksien/sähköisen valvonnan pituuksia. Taulukoista on havaittavissa, että sähköinen valvonta on kautta linjan ollut selvästi vähiten valittu vastausvaihtoehto. Koska kyselytutkimus on tehty joitakin vuosia ennen sähköisen valvonnan käyttöönottoa, on kyseinen rangaistuslaji ja sen sisältö luultavasti ollut vastaajille vähiten tuttu. Mahdollisesti tämän vuoksi kyseinen vastausvaihtoehto on jäänyt vähäiselle suosiolle. Koska ilmiö on selkeästi nähtävissä jokaisessa kuudessa tapauksessa, ei asiaa ole syytä tarkastella sen tarkemmin tapauksittain.

Jokaisen tapauksen yhteyteen on liitetty ote Suomen rikoslaista, liittyen kulloinkin kyseessä olevaan rikosnimikkeeseen.

7.1.1 Tapaus 1: Parisuhdeväkivalta

”Lievä pahoinkpity

Jos pahoinkpity, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievistä pahoinkpitystä sakkoon.” (Rikoslaki 1889/39, Luku 21: 7 §.)

Kuvio 1: Parisuhdeväkivalta. Vastausten luokittelu ryhmiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta

Kuviosta 1 käy ilmi, että hieman yli kaksi kolmesta vastaajasta ei tuomitsisi rikoksesta vapaudenriistoa, lähes sama määrä vastaajia uskoisi muiden suomalaisten tuomitsevan samoin. Enemmistö uskoisi rikoksentekijän selviävän myös tuomioistuimessa ilman vapaudenriistoa. Vastaajat uskovat siis tuomioistuimen tuomitsevat heitä itseään ja muita suomalaisia lievemmin. Kyselyyn vastanneista tuomioistuimista yksikään ei tuomitsisi vapaudenriistoa. Tämä tulos on hyvin yhdenmukainen suomalaisten uskomuksen kanssa.

Vastaajien itse antamien tuomioiden eroa siihen, millaisen tuomion he luulisivat muiden suomalaisten antavan, on tutkittu merkitsevyydestein. Muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p -arvo=0,242 $X^2=1,368$, $df=1$).

Vankeusrangaistuksen pituus	Millaisen tuomion luulisit tuomioistuimen antavan? (N=73)	Millaisen tuomion itse antaisit? (N=288)	Millaisen tuomion luulisit muiden suomalaisten antavan? (N=259)	Tuomioistuinten vastaukset (N=0)
Sähköinen valvonta	4,1%	2,8%	2,7%	
Alle 6 kuukautta	57,5%	43,8%	49,8%	
6-11 kuukautta	20,5%	17,7%	21,2%	
1-2 vuotta	8,2%	14,9%	14,3%	
2-3 vuotta	6,8%	7,6%	5,4%	
3-5 vuotta	2,7%	6,9%	5,0%	
5 vuotta tai enemmän	0%	6,3%	1,5%	
Yhteensä	100%	100%	100%	

Taulukko 17: Parisuhdeväkivalta. Vankeusrangaistuksen/sähköisen valvonnan pituus posti- ja tuomari-kyselyn vastausten perusteella

Taulukossa 17 tarkastellaan vastaajien antamien vankeusrangaistusten pituuksia parisuhdeväkivaltaa käsittelevässä tapauksessa. Suurin osa vastaajista ei olisi tuominut rikoksentekijälle vankeutta, joten vastaajien määrät ovat taulukossa verrattain pieniä. Taulukosta on nähtävissä, että selkeästi suurin osa vankeutta/sähköistä valvontaa vastanneista vastaajista olisi kaikkien kolmen kysytyn kysymyksen kohdalla valinnut vaihtoehdon alle 6 kuukautta vankeutta. Vaikka vastaajien itse tuomitsemat vankeudet olisivatkin pituudeltaan kohtalaisen lieviä, olisivat ne silti tuomioistuinten tuomioita ankarampia sillä yksikään tuomioistuin ei olisi tuominut tapauksessa vankeutta/sähköistä valvontaa.

7.1.2 Tapaus 2: Huumausainerikos

”Törkeä huumausainerikos

Jos huumausainerikoksessa

1) rikoksen kohteena on erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta,

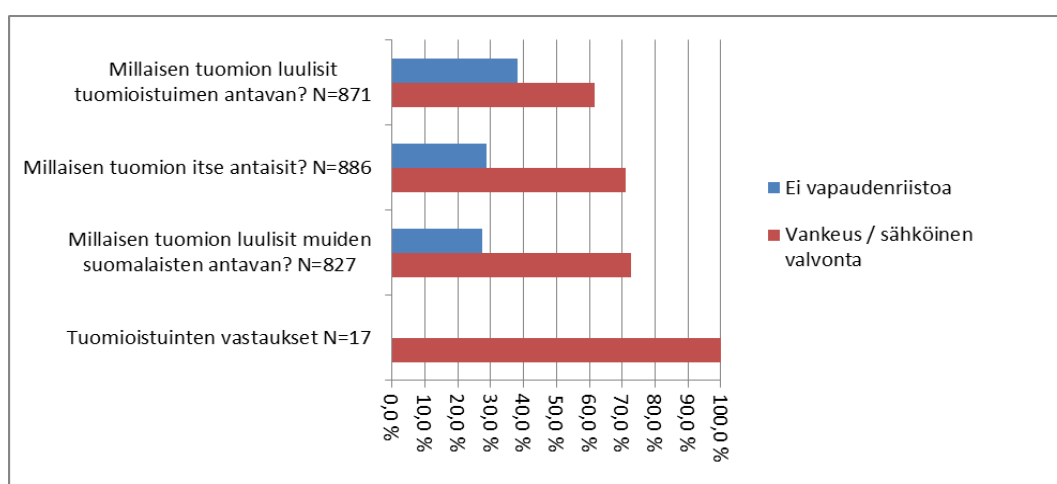
2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,

3) rikoksentekijä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä,

4) aiheutetaan usealle ihmiselle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa, tai

5) levitetään huumausainetta alaikäisille tai muuten häikäilemättömällä tavalla

ja huumausainerikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä huumausainerikoksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.” (Rikoslaki 1889/39, Luku 50: 2§.)

Kuvio 2: Huumausainerikos. Vastausten luokittelu n ryhmiiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta

Kuviosta 2 käy ilmi, että lähes kaksi kolmesta vastaajasta uskoisi tuomioistuimen tuomitsevan kyseisestä huumausainerikoksesta vankeutta/sähköistä valvontaa. Hieman suurempi osa suomalaisista eli noin seitsemän kymmenestä vastaajasta tuomitsisi myös itse rikoksentekijän vankeuteen/sähköiseen valvontaan. Lähes sama määrä vastaajista uskoisi myös muiden suomalaisten tuomitsevan samoin. Kaikki tuomioistuimet tuomitsisivat rikoksentekijälle vankeutta/sähköistä valvontaa. Tässä tapauksessa suomalaiset tuomitsisivat siis tuomioistuimia lievemmin ja uskoisivat myös tuomioistuinten ja muun väestön tuomitsevan samoin.

Vastaajien itse antamien tuomioiden eroa siihen, millaisen tuomion he luulisivat muiden suomalaisten antavan, on tutkittu merkitsevyydestein. Muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p -arvo=0,506 $X^2=0,441$, $df=1$).

Vankeusrangaistuksen pituus	Millaisen tuomion luulisit tuomioistuimen antavan? (N=538)	Millaisen tuomion itse antaisit? (N=630)	Millaisen tuomion luulisit muiden suomalaisten antavan? (N=600)	Tuomioistuinten vastaukset (N=17)
Sähköinen valvonta	1,7 %	2,4 %	2,0 %	
Alle 6 kuukautta	29,4 %	14,6 %	20,2 %	
6-11 kuukautta	21,2 %	21,4 %	16,7 %	
1-2 vuotta	19,5 %	17,0 %	22,8 %	
2-3 vuotta	17,5 %	18,1 %	17,8 %	
3-5 vuotta	6,7 %	12,9 %	11,2 %	88,2 %
5 vuotta tai enemmän	4,1 %	13,7 %	9,5 %	11,8 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 18: Huumausainerikos. Vankeusrangaistuksen / sähköisen valvonnan pituus posti- ja tuomari- kyselyn vastausten perusteella

Taulukossa 18 tarkastellaan vastaajien antamia vankeusrangaistusten pituuksia. Kysyttäessä sitä, millaisen tuomion vastaajat itse antaisivat on huomattavissa vastausten hyvinkin tasainen jakautuminen vankeusrangaistusten pituuden suhteen. Jokainen vastausvaihtoehto alle kuudesta kuukaudesta vankeutta viiteen vuoteen tai enemmän on saanut tasaisen määrän vastauksia. Tasaisen vastaujakauaman joukosta on havaittavissa, että vastausvaihtoehto 6-11 kuukautta vankeutta oli vastajien keskuudessa suosituin vaihtoehto. Ero kahden suosituimman vaihtoehdon välillä on kuitenkin hyvin pieni, vain 3,3 prosenttiyksikköä. Kysyttäessä millaisen tuomion vastaajat luulisivat muiden suomalaisten antavan, jakautuvat vastaukset melko selkeästi neljän suosituimman vankeusvaihtoehdon välille, alle kuudesta kuukaudesta kahdesta kolmeen vuoteen vankeutta. Taulukosta käy ilmi, että suosituin vastausvaihtoehto näistä neljästä on 1-2 vuotta vankeutta.

Kysyttäessä millaisen tuomion vastaajat luulisivat tuomioistuimen antavan erot vastausten välillä ovat selkeämmin huomattavissa. Vastausten lukumäärä pienenee sen mukaan, mitä ankarampi rangaistus on kyseessä. Suosituin vastaus on alle 6 kuukautta vankeutta, kun taas vähiten vastauksia on tullut vaihtoehtoon 5 vuotta tai enemmän. Vaikka enemmistö postikyselyyn vastanneista henkilöistä luulisi tuomioistuimen tuomitsevan kyseisessä tapauksessa vankeutta, he kuitenkin uskoisivat vankeusrangaistuksen jäävän lieväksi. Taulukosta käy kuitenkin ilmi, että tuomioistuimet tuomitsisivat kyseisessä tapauksessa huomattavasti väestöä ja heidän uskomuksiaan ankarammin, vähintään 3-5 vuotta vankeutta.

7.1.3 Tapaus 3: Kioskiryöstö

”Ryöstö

Joka

1) käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla välittömästi käyttää sellaista väkivaltaa toisen hallusta anastaa tai ottaa luvattomasti käyttöön toisen irtainta omaisuutta taikka

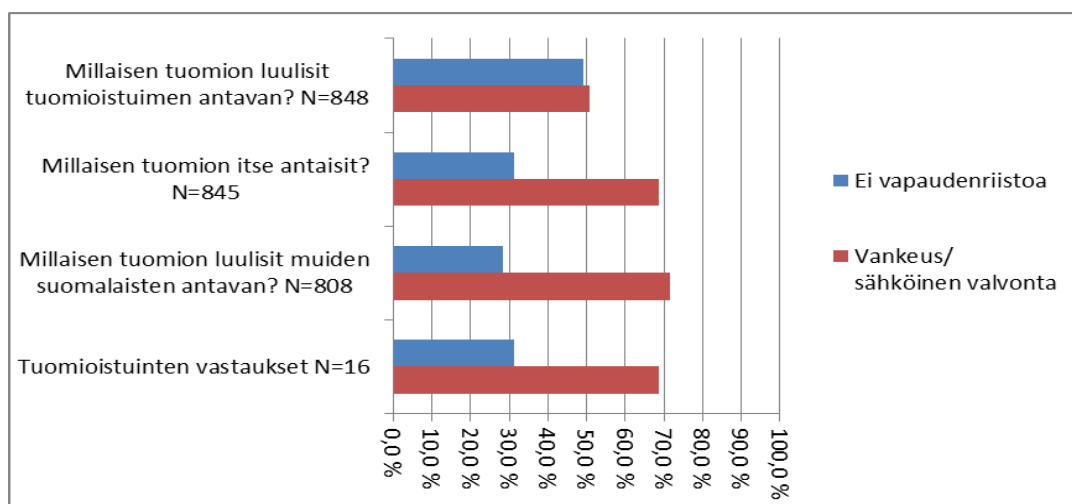
2) sellaista väkivaltaa tai uhkausta käyttämällä pakottaa toisen luopumaan taloudellisesta edusta, johon rikoksentekijällä tai sillä, jonka puolesta hän toimii, ei ole laillista oikeutta,

on tuomittava ryöstöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Ryöstöstä tai sen yrityksestä tuomitaan myös se, joka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta anastamisesta tai käyttöön ottamisesta vereksettään tavattuna käyttämällä siinä tarkoitettua väkivaltaa tai uhkausta täyttää tai yrittää täyttää rikoksen taikka pitää tai yrittää pitää siten ottamansa omaisuuden.

Ellei tässä pykälässä tarkoitettu teko, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys tai muut tekoon liittyvät seikat, ole kokonaisuutena arvostellen vakava, ei rikoksentekijää tuomita ryöstöstä, vaan niistä muista rikoksista, jotka teko käsittää.” (Rikoslaki 1889/39, Luku 31: 15.)

Kuvio 3: Kioskiryöstö. Vastausten luokittelu ryhmiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta

Kuviossa 3 esitetään vastaukset tapaukseen, joka käsittelee kioskiryöstöä. Vastaukset jakaantuvat selkeästi kahtia kysyttäessä sitä, minkälaisen tuomion vastaajat luulisivat tuomioistuimen antavan, puolet uskoisi tuomion olevan ei vapaudenriistoa ja puolet taas vankeutta/sähköistä valvontaa. Huomattavasti yksimielisempiä vastaajat ovat sen suhteen millaisen tuomion itse antaisivat, hieman alle seitsemän kymmenestä vastaajasta tuomitsisi kioskiryöstöstä vankeutta/sähköistä valvontaa. Lähes sama määrä vastaajia myös uskoisi muiden suomalaisten tuomitsevan samoin. Tuomioistuinten vastausten mukaisesti seitsemän kymmenestä tuomitsisi vankeutta/sähköistä valvontaa. Tuomioistuimet tuomitsisivat siis suomalaisten uskomuksia ankarammin ja pitkälti samansuuntaisesti kuin millaisen tuomion suomalaiset itse antaisivat ja miten he uskoisivat muiden tuomitsevan.

Vastaajien itse antamien tuomioiden eroa siihen, millaisen tuomion he luulisivat muiden suomalaisten antavan, on tutkittu merkitsevyydestein. Muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p -arvo=0,218 $\chi^2=1,520$ $df=1$).

Vankeusrangaistuksen pituus	Millaisen tuomion luulisit tuomioistuimen antavan? (N=431)	Millaisen tuomion itse antaisit? (N=581)	Millaisen tuomion luulisit muiden suomalaisten antavan? (N=578)	Tuomioistuinten vastaukset (N=11)
Sähköinen valvonta	1,4 %	3,1 %	1,9 %	
Alle 6 kuukautta	29,5 %	17,7 %	24,4 %	
6-11 kuukautta	24,8 %	20,1 %	20,8 %	
1-2 vuotta	22,5 %	21,2 %	19,6 %	18,2 %
2-3 vuotta	13,9 %	17,0 %	20,2 %	81,8 %
3-5 vuotta	5,1 %	12,6 %	8,1 %	
5 vuotta tai enemmän	2,8 %	8,3 %	5,0 %	
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 19: Kioskiryöstö. Vankeusrangaistuksen/sähköisen valvonnan pituus posti- ja tuomarikyselyn vastausten perusteella

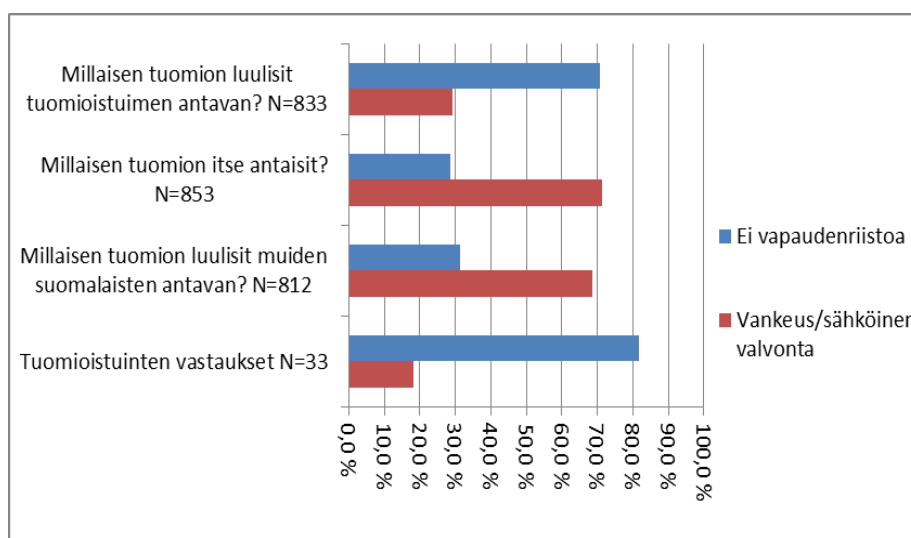
Taulukosta 19 on havaittavissa, että kysyttäessä sitä, minkä pituisen vankeusrangaistuksen vastaajat itse antaisivat vastaukset jakaantuvat tasaisesti neljän suosituimman vastausvaihtoehdon välille, alle kuudesta kuukaudesta vankeutta viiteen vuoteen tai enemmän vankeutta. Suosituin vastausvaihtoehto näistä on ollut 1-2 vuotta vankeutta, mutta vain pienellä erolla verrattuna kolmeen muuhun. Kysyttäessä sitä, millaisen tuomion vastaajat luulisivat muiden suomalaisten antavan, vastaukset jakaantuvat melko samankaltaisesti sen suhteen millaisen tuomion he itse antaisivat. Tässä kysymyksessä suosituimmaksi vastausvaihtoehdoksi kuitenkin nousee alle 6 kuukautta vankeutta.

Kysyttäessä sitä, millaisen tuomion vastaajat luulisivat tuomioistuimen antavan taulukosta 18 on havaittavissa jälleen vastausten lukumäärän pienenevän sitä mukaa kun vankeuden pituus kasvaa. Selkeästi eniten vastauksia on vastausvaihtoehdoissa alle kuudesta kuukaudesta vankeutta yhdestä kahteen vuoteen vankeutta. Näistä suosituin vastausvaihtoehto on alle 6 kuukautta vankeutta, kaiken kaikkiaan vähiten vastauksia on kerännyt vastausvaihtoehto 5 vuotta tai enemmän vankeutta. Tuomioistuinten antamien vastausten perusteella on taulukosta havaittavissa, että mikäli tuomioistuin päätyisi tuomitsemaan tapauksessa vankeutta olisi tuomitettavan vankeuden pituus yhdestä kolmeen vuoteen vankeutta.

Tapaus 4: Pakottaminen sukupuoliyhteyteen

”Pakottaminen sukupuoliyhteyteen

Jos raiskaus, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty, rikoksenteijä on tuomittava pakottamisesta sukupuoliyhteyteen vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi. Pakottamisesta sukupuoliyhteyteen tuomitaan myös se, joka muulla kuin 1 §:n 1 momentissa mainitulla uhkauksella pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen.” (Rikoslaki 1889/39, Luku 20: 35.)

Kuvio 4: Pakottaminen sukupuoliyhteyteen. Vastausten luokittelu ryhmiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta

Kuviosta 4 käy ilmi, että vain noin kolme kymmenestä vastaajasta uskoisi tuomioistuimen tuomitsevan kyseisessä tapauksessa vankeutta/sähköistä valvontaa. Kuitenkin enemmistö väestöstä, eli noin seitsemän kymmenestä vastaajasta itse tuomitsisi rikoksenteijän vankeuteen/sähköiseen valvontaan. Suunnilleen sama määrä ukosi muiden suomalaisten tuomitsevan samoin. Tuomioistuinten vastaukset tukevat kansan uskomuksia, sillä vain viidennes tuomioistuimista tuomitsisi rikoksenteijän vankeuteen/sähköiseen valvontaan.

Vastaajien itse antamien tuomioiden eroa siihen, millaisen tuomion he luulisivat muiden suomalaisten antavan, on tutkittu merkitsevyydestein. Muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p -arvo=0,233 $\chi^2=1,421$, $df=1$).

Vankeusrangaistuksen pituus	Millaisen tuomion luulisit tuomioistuimen antavan? (N=243)	Millaisen tuomion itse antaisit? (N=609)	Millaisen tuomion luulisit muiden suomalaisten antavan? (N=558)	Tuomioistuinten vastaukset (N=6)
Sähköinen valvonta	8,2 %	4,6 %	5,6 %	
Alle 6 kuukautta	39,5 %	20,5 %	25,8 %	
6-11 kuukautta	18,1 %	16,9 %	17,2 %	
1-2 vuotta	19,8 %	19,4 %	18,3 %	100 %
2-3 vuotta	5,3 %	16,7 %	13,7 %	
3-5 vuotta	7,4 %	8,0 %	9,9 %	
5 vuotta tai enemmän	1,6 %	13,8 %	9,5 %	
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 20: Pakottaminen sukupuoliyhteyteen. Vankeusrangaistuksen/sähköisen valvonnan pituus posti- ja tuomarikyselyn vastausten perusteella

Kysyttäessä minkä pituisen vankeusrangaistuksen vastaaaja itse antaisi kyseisessä tapauksessa käy taulukosta 20 ilmi, että vastaajien vastaukset jakaantuvat jälleen tasaisesti useamman vastausvaihtoehdon välille. Näistä vastausvaihtoehdoista suosituimpia ovat vankeusrangaistukset alle kuudesta kuukaudesta vankeutta kahdesta kolmeen vuoteen vankeutta. Näistä vastauksista suosituin on alle 6 kuukautta vankeutta, toiseksi suosituin on vain 1,1 prosenttiyksikön erolla vastausvaihtoehto 1-2 vuotta vankeutta. On hyvä huomioida, että vastausvaihtoehto 5 vuotta tai enemmän sai myös melko suuren osan vastauksista. Kysyttäessä sitä, millaisen tuomion vastaajat luulisivat muiden suomalaisten antavan on taulukosta selkeästi havaittavissa, että suosituin vastausvaihtoehto on alle 6 kuukautta vankeutta.

Tarkasteltaessa sitä kysymystä, millaisen tuomion suomalaiset luulisivat tuomioistuimen antavan kyseisessä tapauksessa, on syytä huomioida se seikka, että suurin osa kaikista postikyselyyn vastanneista uskoisi ettei tuomioistuin tuomitsisi vankeutta lainkaan. Niiden vastaajien joukossa, jotka uskoisivat tuomioistuimen tuomitsevan kyseisessä tapauksessa vankeutta on taulukosta 20 selkeästi havaittavissa, että he uskoisivat tuomion olevan lievä. Selkeä enemmistö vastaajista on valinnut vastausvaihtoehdon alle 6 kuukautta vankeutta. Tuomioistuinten antamien vastausten perusteella on taulukosta havaittavissa, että mikäli tuomioistuin päätyisi tuomitsemaan tapauksessa vankeutta, tulisi vankeuden pituudeksi 1-2 vuotta vankeutta.

7.1.4 Tapaus 5: Petos

”Törkeä petos

Jos petoksessa

1) tavoitellaan huomattavaa hyötyä,

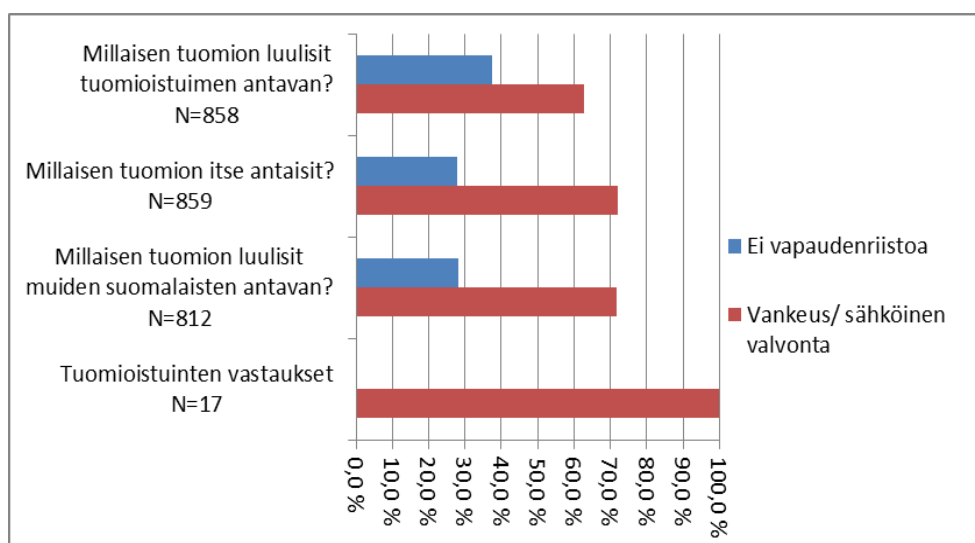
2) aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuva vahinkoa,

3) rikos tehdään käyttämällä hyväksi vastuulliseen asemaan perustuvaa erityistä luottamusta tai

4) rikos tehdään käyttämällä hyväksi toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa

ja petos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä petoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.” (Rikoslaki 1889/39, Luku 36: 25.)

Kuvio 5: Petos. Vastausten luokittelu ryhmiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta

Kuviosta 5 käy ilmi, että noin seitsemän kymmenestä vastaajasta tuomitsisi petoksesta vankeutta/sähköistä valvontaa ja uskoisi myös muiden suomalaisten tuomitsevan samoin. Noin kaksi kolmesta vastaajasta puolestaan uskoisi myös tuomioistuimen tuomitsevan kyseisessä tapauksessa vankeutta. Tuomioistuimen kanta on yksimielinen, kaikki tuomitsivat rikosentekijän vankeuteen/sähköiseen valvontaan. Tässä tapauksessa tuomioistuimet tuomitsivat siis selkeästi ankarammin kuin suomalaiset uskoisivat niiden tuomitsevan tai tuomitsivat itse.

Vastaajien itse antamien tuomioiden eroa siihen, millaisen tuomion he luulisivat muiden suomalaisten antavan, on tutkittu merkitsevyydestein. Muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p -arvo=0,905, $X^2=0,014$, $df=1$).

Vankeusrangaistuksen pituus	Millaisen tuomion luulisit tuomiois- tuimen antavan? (N=538)	Millaisen tuomion itse antai- sit? (N=619)	Millaisen tuomion luulisit muiden suomalaisten antavan? (N=583)	Tuomioistuinten vastaukset (N=17)
Sähköinen valvonta	0,4 %	0,8 %	0,3 %	
Alle 6 kuukautta	14,9 %	8,2 %	12,0 %	
6-11 kuukautta	18,2 %	12,3 %	14,9 %	
1-2 vuotta	18,8 %	18,3 %	21,8 %	
2-3 vuotta	21,7 %	21,3 %	20,2 %	100 %
3-5 vuotta	16,7 %	20,5 %	16,1 %	
5 vuotta tai enemmän	9,3 %	18,6 %	14,6 %	
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 21: Petos. Vankeusrangaistuksen/sähköisen valvonnan pituus posti- ja tuomarikyselyn vastausten perusteella

Taulukossa 21 tarkastellaan vastaajien antamien vankeusrangaistusten pituuksia tapauksessa, joka käsittelee petosta. Kysyttäessä millaisen tuomion vastaajat itse antaisivat kyseisessä tapauksessa vastaukset painottuvat selkeästi neljään ankarimpaan vastausvaihtoehtoon. Suosituin näistä vastausvaihtoehdoista on 2-3 vuotta vankeutta, mutta ero toiseksi suosituimpaan vastausvaihtoehtoon, 3-5 vuotta vankeutta, on vain 0,8 prosenttiyksikköä. Kysyttäessä millaisen tuomion vastaajat luulisivat muiden suomalaisten antavan kyseisessä tapauksessa, on taulukosta havaittavissa vastausten jakaantuvan tasaisesti kahden suosituimman vastausvaihtoehdon välille, yhdestä kolmeen vuotta vankeutta. Kaiken kaikkiaan jokainen vastausvaihtoehto on kuitenkin kerännyt melko tasaisesti vastauksia.

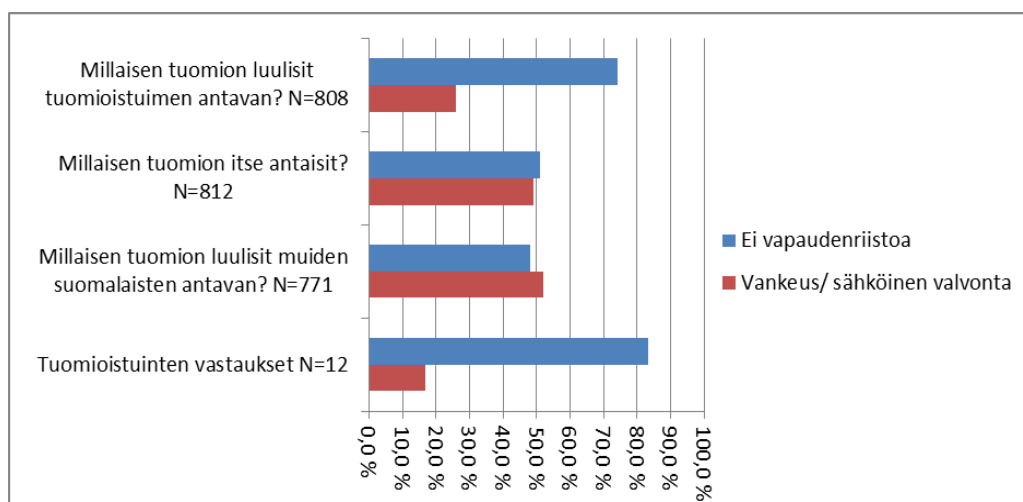
Kysyttäessä millaisen tuomion vastaajat uskoisivat tuomioistuimen antavan kyseisessä tapauksessa, suuri osa vastaajista uskoisi tuomioistuimen tuomitsevan vankeutta. Näiden vastaajien keskuudessa suosituimpia vastausvaihtoehtoja ovat vankeudet pituudeltaan kuudesta kuukaudesta kolmeen vuoteen. Myös muut vastausvaihtoehdot ovat keränneet melko tasaisesti vastauksia. Kyseisessä tapauksessa tuomioistuimet ovat olleet hyvin yksimielisiä, kaikki olisivat tuominneet vankeutta, pituudeltaan 2-3 vuotta.

7.1.5 Tapaus 6: Tappelu

”Pahoinpitely

Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.” (Rikoslaki 1889/39, Luku 21: 5§.)

Kuvio 6: Tappelu. Vastausten luokittelu ryhmiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta

Kuviosta 6 käy ilmi, että väestön kanta sen suhteen, miten he itse tuomitsisivat rikoksenteijän ja miten he uskoisivat muiden suomalaisten tuomitsevan, jakaantuu selkeästi kahtia. Noin puolet tuomitsisi rikoksenteijän tappelusta vankeuteen/sähköiseen valvontaan ja uskoisi myös muun väestön tuomitsevan samoin. Toinen puolikas vastaajista taas tuomitsisi tai uskoisi muiden suomalaisten tuomitsevan päinvastoin, ei vapaudenriistoa. Vastaajista noin seitsemän kymmenestä uskoisi, ettei rikoksenteijälle tuomittaisi vapaudenriistoa tuomioistuimessa. Enemmistö tuomioistuimista eli noin neljä viidestä ei tuomitsisi tapauksessa vapaudenriistoa.

Vastaajien itse antamien tuomioiden eroa siihen, millaisen tuomion he luulisivat muiden suomalaisten antavan, on tutkittu merkitsevyydestein. Muuttujien välillä ei ole merkitsevää eroa (p -arvo=0,234, $X^2=1,413$, $df=1$).

Vankeusrangaistuksen pituus	Millaisen tuomion luulisit tuomioistuimen antavan? (N=208)	Millaisen tuomion itse antaisit? (N=397)	Millaisen tuomion luulisit muiden suomalaisten antavan? (N=400)	Tuomioistuinten vastaukset (N=2)
Sähköinen valvonta	4,3%	2,0%	1,8%	
Alle 6 kuukautta	40,4%	25,2%	29,8%	
6-11 kuukautta	23,6%	17,1%	23,8%	
1-2 vuotta	16,3%	23,2%	22,3%	100%
2-3 vuotta	9,6%	19,4%	11,3%	
3-5 vuotta	4,8%	7,1%	7,5%	
5 vuotta tai enemmän	1,0%	6,0%	3,8%	
Yhteensä	100%	100%	100%	100%

Taulukko 22: Tappelu. Vankeusrangaistuksen/sähköisen valvonnan pituus posti- ja tuomarikyselyn vastausten perusteella

Taulukossa 22 tarkastellaan vastaajien antamien vankeusrangaistusten pituuksia tapauksessa, joka käsittelee tappelua. Vastaajista pieni enemmistö ei olisi tuominut kyseisessä tapauksessa vankeutta/sähköistä valvontaa. Niiden vastaajien joukossa, jotka olisivat itse tuominneet tapauksesta vankeutta, suosituimmat vastausvaihtoehdot olivat vankeudet pituudeltaan alle 6 kuukautta ja 1-2 vuotta. Vastaajat uskoisivat muiden suomalaisten tuomitsevan melko samalla linjalla, suosituimmat vastausvaihtoehdot ovat vankeudet alle kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen. Selkeästi enemmistö niistä vastaajista, jotka uskoivat tuomioistuimen tuomitsevan tapauksessa vankeutta, uskoivat vankeuden olevan pituudeltaan alle 6 kuukautta.

7.2 Väestön oikeustaju ja siihen vaikuttavat seikat

Seuraavien kappaleiden aikana analysoidaan tarkemmin vastauksia, jotka on saatu väestölle sekä käräjäoikeustuomareille lähetetystä kyselystä. Analysoinnin pohjana käytetään aiheeseen liittyviä artikkeleita sekä asiantuntijalausuntoihin perustuvia uutisointeja. Kunkin rikos-tapauksen kohdalla on pohdittu vastauksia vallitsevan asenneilmaston pohjalta.

Maailmanlaajuisesti kriminaalipolitiikka on tuotu yhä suuremmaksi osaksi politiikkaa, mutta Suomessa rikollisuus ei ole vielä noussut näkyväksi vaaliteemaksi. Yksittäisten ehdokkaiden teemana rikollisuus nousee kuitenkin aika ajoin esiin ja tällaiset ehdokkaat saattavat saada vaaleissa suurenkin äänimäärän. (Reinboth 2004.) Vaikka yleisen käsityksen mukaan väestö vaatii kovempaa rangaistustasoa, ovat nämä vaatimukset Suomessa hyvin paljon maltillisempia kuin yleisesti maailmalla. Tämä on varmasti osasyynä siihen, etteivät poliitikot näe rikolli-

suutta houkuttelevana vaaliteemana. Rikollisuus vaaliteemana on Suomessa hyvin haastava, sillä tarjolla ei ole yksinkertaistettuja ohjelmia rikollisuutta vastaan taistelemiseen.

Kuten jo aiemmin on mainittu, medialla on suuri vaikutus väestön käsityksiin rikollisuudesta. Karppisen, Jääsaaren ja Kivikurun (2010: 18-19) tutkimuksen ”Media ja valta kansalaisten silmin” mukaan suomalaiset pitävät mediaa merkittävänä yhteiskunnallisena vallankäyttäjänä. Käsitykseen tiedotusvälineiden vallasta sisältyy sekä median merkitys vastaajien omassa elämässä että yhteiskunnallisesti. Median antama kuva on kuitenkin hyvin yksipuolinen ja harkittu, jonka vuoksi se saattaa olla jokseenkin harhaanjohtava. Henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia uutisoidaan aikaisempaa tunnepitoisemmin sekä uhrikeskeisemmin. Uutisoinnissa keskitytään yksittäisen henkilön, uhrin tai hänen läheistensä, tarinaan eikä niinkään rikokseen tai sen taustoihin. Suomen rikosuutisoinnin muuttunut suuntaus heijastuu yhteiskunnallisesta kehityksestä, jossa on nähtävissä viitteitä muun muassa lainsäädännöstä ja uhriliikkeistä. Vaikka suomalainen rikosuutisointi on viime vuosina muuttunut entistä sensaatiohakisempaan suuntaan, on se kuitenkin pääosin asiallista. (Smolej 2011.)

Kuitenkin uutisoinnissa on huomattavia eriäväisyyksiä eri tiedotusvälineiden kesken. Esimerkiksi iltapäivälehdistön keskittyessä enemmän uhrien tarinoihin, on televisiouutisointi maltillisempaa ja asiantuntijalausuntoihin keskittyneyttä. (Kempfi 2004.) Tietyillä tiedotusvälineillä on huomattavissa enenevissä määrin linja, joka pyrkii houkuttelemaan lukijoita sensaatiohakisella otsikoinnilla. Houkuttelevat otsikot ovat usein totuutta vääristeleviä ja niissä piilee väärinymmärryksen riski. Jää siis lukijan omalle vastuulle millaisen käsityksen hän muodostaa lukemastaan tapauksesta.

Eri rikostyypeistä saatavat tuomiot nostattavat jatkuvasti voimakasta keskustelua ihmisten keskuudessa. Lähes jokaisella ihmisellä on mielipide sopivasta rangaistustasosta huolimatta siitä kuinka paljon he ovat tietoisesti asiaa miettineet. Esimerkki tällaisesta julkisesta keskustelusta, jossa kritisoidaan tuomioistuinten muun muassa raiskaus ja perheväkivaltatapauksista antamia väestön mielestä lieviä tuomioita on Iltalehden artikkeli vuodelta 2011 ”Nämä tuomiot suututtivat kansan”. Kyseiseen artikkeliin liittyy Iltalehden avaama keskustelu, jossa lukijoita pyydetään ottamaan kantaa kysymykseen: ”Kitkevätkö kovemmat rangaistukset rikollisuutta?”. (Keränen 2011.)

Sosiaalisessa mediassa käytävää keskustelua vankeusrangaistusten pituuksista tarkasteltaessa lukijalle välittyy helposti kuva siitä, että keskustelu on hyvin negatiivissävytteistä. Keskustelupalstoilla on usein myös havaittavissa, että eriävän mielipiteen ilmaisija joutuu kohtaamaan valtaisan määrän vastalauseita, joissa argumentointi on usein asiatonta ja henkilökohtaisuuteen menevää. Onkin mahdollista, että vallitsevaan rangaistuskäytäntöön neutraalisti suhtautuvat henkilöt pysyttelevät poissa tämän kaltaisilta keskustelupalstoilta, koska todennäköises-

ti jäävät mielipiteineen vähemmistöön. Vallitsevaan rangaistuskäytäntöön tyytymättömät keskustelijat puolestaan ovat monesti jyrkkiä mielipiteissään ja esittävät ne usein hyvin kärjistetyksi saadakseen näkökulmansa esille. Keskustelupalstojen tarjoama mahdollisuus ilmaista mielipiteitään anonyymisti rohkaisee ihmisiä kertomaan mielipiteitään vapaammin vailla pelkoa leimautumisesta. Koska keskustelija voi esiintyä anonyyminä, ei muiden keskustelijoiden ole mahdollista varmistaa esitettyjen väitteiden todenperäisyyttä. (Smith & Wood 2001:64.)

7.2.1 Oikeustaju suhteessa rangaistuskäytäntöön henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa

Viime aikoina väestön vaatimukset rangaistusten koventamiseen ovat suuntautuneet erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin. On selvää, että enemmän pelkoa aiheuttaa omaan itseen tai läheiseen kohdistuva ruumiillinen uhka kuin aineellisen omaisuuden menettäminen. Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset koetaan usein enemmän kärsimystä aiheuttavina kuin esimerkiksi varallisuuteen kohdistuvat rikokset. Henkeen ja terveyteen kohdistuva rikos loukkaa usein yksilön fyysistä tai seksuaalista koskemattomuutta ja usein uhrille seuraa tällaisista rikoksista henkisiä kärsimyksiä ja tuen tarvetta. (Honkatukia 2011 203.) Kansainvälisten uhritutkimusten mukaan suomalaisten kokeman väkivallan määrä on pysynyt vakaana viimeiset 20 vuotta. Vaikka väkivalta ei siis selkeästi ole lisääntynyt, on väestön pelko väkivaltaa kohtaan kasvanut. Väkivallan pelkoa voidaan selittää taloudellisella lamalla, yhteiskunnan monikulttuuristumisella ja kaupungistumisella. Kuten jo aiemmin mainittu, myös rikosuutisoinnilla saattaa olla pelkoa lisäävää vaikutusta. (Kemppi & Smolej 2003.)

Kansainvälisesti vertaillen Suomi on turvallinen maa. Yleisesti Suomen rikosluvut ovat EU:n keskitasoa alhaisemmat, mutta väkivaltarikoksia Suomessa tehdään keskitasoa enemmän. Tällä ei kuitenkaan voi selittää suomalaisten väkivallan pelkoa, sillä vakava väkivalta ei yleensä kohdistu sattumanvaraisiin uhreihin. Suomalaiselle väkivaltarikollisuudelle tyypillistä on, että väkivallanteot tapahtuvat tuttujen ihmisten välillä ja tilanteisiin liittyy päihteidenkäyttöä. (Poliisi.fi.) Suomi on seurannut muiden länsimaiden viitoittamaa tietä suhtautumisessa väkivaltarikoksiin. Viranomaisten tietoon tulee entistä enemmän rikoksia, sillä ihmisten ilmoitusalttius on lisääntynyt. Väkivaltarikoksiin suhtaudutaan entistä vakavammin ja myös rangaistukset näissä tapauksissa ovat koventuneet. Suomessa väkivaltarikokset on tunnistettu toimenpiteitä vaativaksi sosiaalisiksi ongelmaksi verrattain myöhään. Lainsäädännössämme on vielä parantamisen varaa, sillä meillä on kansainvälisesti vertaillen runsaasti asianomistajarikoksia. (Honkatukia 2011: 203-204.)

Suomen kokoisessa maassa kriminaalipoliittinen osaaminen kasaantuu helposti pienen asiantuntijajoukon harteille. Tällainen tilanne voi johtaa helposti siihen, että kriminaalipoliittikkaa

toteutetaan kaavamaisesti ilman suurempia uudistamispyrkimyksiä. Suomen EU:hun liittymisen on asettanut suomalaisen kriminaalipolitiikan tilanteeseen, jossa uudenlainen itsearviointi on tarpeellista. On tärkeää, että väestön kykyä osallistua kriminaalipoliittiseen keskusteluun ei aliarvioida vaan heidän mielipiteitään kuunnellaan. (Utriainen 2011: 265-267.)

7.2.2 Oikeustaju suhteessa rangaistuskäytäntöön varallisuuteen sekä huumausaineisiin kohdistuvissa rikoksissa

Suomi on yksi pohjoismaisista hyvinvointivaltioista, joille ominaista on kansainvälisesti vertailun korkea elintaso, yhdenvertaisuus sekä kehittynyt julkinen sektori, joka takaa kansalaisille yksilöllisen oikeuden yhteiskunnan tukeen (Nordisk Socialstatistisk Komité 2011: 261). Väestö on keskimääräisesti huomattavasti vauraampaa kuin menneinä vuosikymmeninä ja omaisuus on usein turvattu vakuutuksilla. Väestön vaurastuminen on vaikuttanut siihen, että omaisuus koetaan usein vähempiarvoisena kuin oma tai läheisen henki ja terveys. Näin ollen loukkaukset varallisuutta kohtaan koetaan usein vähemmän törkeinä kuin henkeen ja terveyteen kohdistuvat. Omaisuuteen tai varallisuuteen kohdistuvat rikokset eivät monesti saa niin suurta mediahuomiota, kuin rikoslain silmissä vastaavasti tuomittavat henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Tämänkaltaisissa rikoksissa väestö ei myöskään selkeästi vaadi nykyistä rangaistuskäytäntöä ankarampia tuomioita. Vuosituhannen vaihteen jälkeen trendi omaisuusrikosten määrässä on ollut laskeva. Omaisuusrikosten esiintymisessä on paljon alueellisia eroja, valtaosa näistä rikoksista tapahtuu suurissa kaupungeissa sekä pääkaupunkiseudulla. (Hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka, Kriminaalipoliittinen toimintaohjelma vuosille 2007-2011: 10).

Väestön vaurastumisesta ja tämän myötä omaisuuden arvon laskemisesta huolimatta väestö kokee omaan varallisuuteensa kohdistuvat rikokset merkityksellisempinä kuin esimerkiksi samaa summaa vastaavat veropetokset (Anttila & Törnudd 1983:139). Opinnäytetyössä saadut tulokset heijastelevat osaltaan tätä väitettä, sillä tapauksessa viisi, joka käsittelee useiden miljoonien eurojen kavallusta, jopa hieman yli neljännes vastaajista jättäisi rikoksen tekijän tuomitsematta vankeuteen. Kuitenkin kaikki tuomioistuimet tuomitsivat kyseisestä tapauksesta useiden vuosien pituisen vankeusrangaistuksen.

Huumeongelma on Suomessa viime vuosina vakavoitunut, mutta suurimmalta osin huumausaineiden myynti ja käyttö ovat edelleen piilossa tapahtuvaa toimintaa. Valtaosa väestöstä joutuu kosketuksiin huumeongelman kanssa vain tiedotusvälineiden välityksellä. Erityisesti pääkaupunkiseudulla on nähtävissä lisääntyvissä määrin huumausaineisiin liittyviä lieveilmiöitä, jotka vaikuttavat negatiivisesti koko yhteisön arkeen. (Kinnunen 2008: 28-29.) Tällaisia lieveilmiöitä ovat muun muassa järjestyshäiriöt, liikehdintä asuntojen ympärillä sekä omaisuusrikokset. Ihmiset, joiden arkea huumausainerikollisuus tai sen lieveilmiöt varjostavat, saatta-

vat kokea huumausaineiden ympärille kietoutuneen elämäntyylin hyvin pelottavana ja uhkaavana ilmiönä. Tällainen huumausaineisiin liittyvä yleinen paheksunta on nähtävissä tuomioistuinten rangaistuskäytännössä, lievistäkin huumausainerikoksista annetaan tuomio lähes poikkeuksetta.

Huumausainerikollisuuteen kohdistuvassa uutisotsikoinnissa korostetaan huumausainerikoksista annettuja ankaria tuomioita. Tällaisen uutisoinnin perusteella saa käsityksen siitä, että valtio käyttää ankaria kontrollitoimenpiteitä huumausainerikollisuuden kitkemiseksi. Sosiaalisessa mediassa huumausaineista käytävä keskustelu liittyy usein näihin annettuihin tuomioihin. Huumausainerikoksista annetut tuomiot nostattavat esiin mielipiteitä huumausaineiden puolesta ja vastaan. Väestöllä ei ole nähtävissä yhtä selkeää suhtautumista huumausainerikollisuuteen kuin esimerkiksi henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin. Vaikka median uutisointi liittyen huumausaineisiin keskittyy usein törkeisiin huumausainerikoksiin ja niistä annettuihin tuomioihin, oli yllättävää millaisia tuloksia opinnäytetyössä saatiin liittyen tapaukseen, joka käsittelee heroiinin salakuljetusta. Opinnäytetyön tulosten perusteella yli kolmannes väestöstä uskoisi, ettei tuomioistuin tuomitsisi kyseisessä tapauksessa vankeutta. Tuomioistuinten vastauksista saadut tulokset kuitenkin tukevat median antamaa kuvaa pitkistä tuomioista, kaikki tuomioistuimet tuomitsisivat tapauksesta useiden vuosien mittaisia vankeusrangaistuksia.

7.3 Vastaajien oman oikeustajun suhde heidän arvioonsa muiden suomalaisten oikeustajusta

Yksi opinnäytetyön tavoitteista oli selvittää eroaako väestön arvio miten muut suomalaiset tuomitsisivat siitä, miten he itse tuomitsivat erilaisten rikostapausten kohdalla. Silmämääräisesti aiemmin esiteltyjä kuvioita 1-6 tarkastelemalla näyttää siltä, että erot näistä kahdesta kysymyksestä saatujen vastausten välillä ovat hyvin pieniä, tarkasteltaessa vastausten jakautumista ryhmiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta. Tilastollisilla merkitsevyysteisteillä on tarkasteltu sitä, onko pieniltä näyttävillä eroilla kuitenkin todellisuudessa merkitystä. Vastausten yhteneväisyys on todistettu näiden testien avulla. Testit osittavat, että erot ovat myös todellisuudessa lähes olemattomia ja näin ollen tuloksen voidaan katsoa olevan yleistettävissä perusjoukkoon. Voidaan siis olettaa, että myös perusjoukossa ihmiset uskovat oman oikeustajunsa olevan yhdenmukaisen muiden suomalaisten kanssa. On kiinnostavaa kuinka yhdenmukainen linja on kaikkien rikostapausten kohdalla, erot ovat kaikissa tapauksissa vain muutaman prosenttiyksikön luokkaa.

Kuvioiden alla olevien taulukoiden avulla voidaan tarkastella miten väestön arvio siitä, minkä pituisia vankeusrangaistuksia muut suomalaiset tuomitsisivat, eroaa heidän itse antamiensa vankeusrangaistuksien pituuksista. Lähemmin tarkasteltaessa on havaittavissa, ettei annettu-

jen vankeusrangaistusten pituuksien suhteen ole nähtävissä suuria eroja. Kautta linjan on kuitenkin havaittavissa, että suomalaisten itse antamat tuomiot olisivat hieman ankarampia, kuin heidän arvionsa muiden suomalaisten antamista tuomioista.

On mielenkiintoista, että sellaisissakin tapauksissa, joissa vastaajat uskoisivat tuomioistuinten olevan eri kannalla heidän itsensä kanssa, arvioisivat he kuitenkin muun väestön olevan kansaan samalla linjalla tuomion suhteen. Ennako-oletuksena opinnäytetyötä tehdessä oli, että vastaajat kokisivat itse olevansa muuta väestöä ankarampia tuomittavien rangaistusten suhteen. Opinnäytetyön tulokset kuitenkin osoittavat hypoteesin vääräksi.

8 Johtopäätökset

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyöstä saatujen tulosten perusteella tehtyjä johtopäätöksiä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää suomalaisten oikeuskäsityksiä, sekä niihin vaikuttavia seikkoja. Tavoitteena oli selvittää vaikuttavatko ihmisten henkilökohtaiset ominaisuudet - sukupuoli, ikä ja koulutus - heidän oikeuskäsityksiinsä. Tarkoituksena oli myös verrata väestön oikeuskäsityksiä vallitsevaan rangaistuskäytäntöön. Johtopäätökset on jaettu kolmeen alukuun tutkimuskysymysten mukaisesti.

8.1 Johtopäätökset taustamuuttujien vaikutuksista

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli selvittää, onko vastaajan sukupuolella, iällä tai koulutuksella vaikutusta siihen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse antaisi erilaisista rikostapauksista. Opinnäytetyön tulosten perusteella joillakin näistä vastaajan henkilökohtaisista ominaisuuksista oli vaikutusta joidenkin tapauksien yhteydessä. On mielenkiintoista, ettei vastaajan henkilökohtaisilla ominaisuuksilla ollut opinnäytetyön tulosten perusteella suurempaa vaikutusta annettujen vankeusrangaistusten pituuteen. Tämä mahdollisesti kertoo siitä, että henkilökohtaisista ominaisuuksista riippumatta suomalaiset ovat hyvin yksimielisiä sen suhteen, että vallitseva rangaistuskäytäntö mahdollisesti kaipaaisi tarkistamista.

Tulosten perusteella on havaittavissa, että vastaajan sukupuolella ei ollut vaikutusta hänen antamiensa vankeusrangaistuksien pituuksiin minkään tapauksen kohdalla. Ennako-oletuksena oli, että naiset saattaisivat olla hieman miehiä ankarampia, etenkin tapauksissa, jotka käsittelevät tyypillisiä naisen fyysistä ja seksuaalista koskemattomuutta loukkaavia rikoksia. Postikyselyn tapaukset koskien parisuhdeväkivaltaa ja pakottamista sukupuoliyhteyteen on valittu esimerkkeinä tällaisista väkivaltarikoksista. Tämän kaltaiset tapaukset ovat herättäneet laajaa julkista keskustelua kaikissa Pohjoismaissa, jonka vuoksi näiden tapausten tarkastelu tutkimuksessa on hyvin kiinnostavaa. Rikostapausten erityisluonteen vuoksi voisi olettaa, että tapaukset herättäisivät naisissa enemmän tunteita. Ennako-oletuksen vastai-

sesti kummassakaan tapauksessa sukupuolella ei ollut opinnäytetyön tulosten perusteella tilastollista merkitsevyyttä. Sekä miesten että naisten antamat vastaukset olivat keskenään hyvin samankaltaisia. Opinnäytetyön tuloksia voidaan mahdollisesti selittää sillä, että suomalaiselle miehelle on tyypillistä kielteinen suhtautuminen naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kohtaan.

Opinnäytetyön tuloksista on nähtävissä, että vastaajan iällä oli vaikutusta hänen antamiinsa vastauksiin vain yhden rikostapauksen kohdalla. Tapaus, jossa iällä oli merkitystä, käsitteli pakottamista sukupuoliyhteyteen. Ennako-oletuksena oli, että iällä olisi tapauksissa huomattavasti enemmän merkitystä. Etenkin nuorilla vastaajilla oletettiin olevan selkeä kanta siihen, minkä pituisia vankeusrangaistuksia tietyissä rikostapauksissa tulisi tuomita. Nuorten oletettiin olevan ankaria tapauksissa, jotka käsittelevät parisuhdeväkivaltaa sekä pakottamista sukupuoliyhteyteen ja taas muita ikäluokkia lievempiä tapauksissa, jotka käsittelevät huumausainerikosta sekä tappelua.

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta on viime vuosikymmeninä alettu keskustella avoimemmin ja tiettyjä rikoksia koskien on tehty lakimuutoksia, jotta väestön asenteisiin voitaisiin vaikuttaa. Etenkin parisuhteessa esiintyvä väkivalta ja sen tuomittavuus on pyritty nostamaan näkyville, ettei se jäisi kodin seinien sisäpuolella tapahtuvaksi ongelmaksi, johon ei puututa. Seksuaalirikoksia koskevaan lainsäädäntöön on julkisessa keskustelussa vaadittu tarkennuksia ja muutoksia useiden vuosien ajan. Lainsäädännöllisten tarkennusten ja uudistusten tarkoituksena on viestittää että yhteiskunnan velvollisuus on puuttua tämän kaltaisiin rikoksiin. (Lehtonen & Perttu 1999: 124.) Viimeisten vuosien aikana lainsäädäntöön onkin tehty lisäyksiä, jotka ovat pyrkineet vastaamaan muutostarpeisiin. Nuoret ovat varttuneet tämän kovenevan asenneilmaston vaikutuksessa, jonka vuoksi oletuksena oli, että juuri he vaatisivat yleistä tasoa ankarampia rangaistuksia. Oletus iän vaikutuksesta piti paikkansa tapauksessa, joka käsittelee pakottamista sukupuoliyhteyteen.

Oletuksena oli myös, että nuoret vastaajat saattaisivat olla muita lievempiä tuomioissaan koskien huumausainerikosta ja tappelua. Oletus perustuu siihen, että nuoret ovat varttuneet maailmassa, jossa huumausaineista ja niihin liittyvistä lieveilmiöistä ollaan aiempaa tietoisempia. Huumeekokeilut ovat lisääntyneet etenkin nuorten keskuudessa ja huumausaineiden saatavuus on entistä helpompaa. Päihteidenkäyttöön liittyy usein myös väkivaltainen käyttäytyminen (Lehti, Sirén, Aaltonen ja Kivivuori 2011: 84). Suomalaisessa yhteiskunnassa väkivalta on keino, johon usein turvaudutaan ongelmanratkaisuvälineenä. Väkivallan kulttuuri periytyy sukupolvelta toiselle ja erityisesti nuorten keskuudessa väkivallan avulla vahvistetaan omaa statusta ja asemaa suhteessa vertaisryhmään. (Honkatukia, Nyqvist & Pösö 2005.) Koska väkivalta on läsnä hyvin monen nuoren arjessa, oli oletuksena, että nuoret olisivat muita vastaa-

jia lievempiä tapauksessa, joka käsittelee nuorten miesten välistä väkivallantekoa. Yllättävää oli, että kummankaan tapauksen kohdalla iällä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä.

Oletus siitä, että nuoret olisivat yllä mainittujen kahden tapauksen kohdalla muita ikäluokkia lievempiä, ei siis toteutunut. Huumausainerikosta koskevan tapauksen kohdalla nuoret vastaajat olivat pikemminkin ankaria, kuin lieviä verrattuna muihin ikäluokkiin. Vaikka pieniä eroja oli havaittavissa, ei niillä ollut kuitenkaan tilastollista merkitsevyyttä. Tapauksessa, joka käsittelee tappelua, ikäluokkien välillä ei ollut havaittavissa tilastollisesti merkitseviä eroja tuomittavan vankeusrangaistuksen pituuden suhteen. Vaikka nuoret eivät oletuksen mukaisesti olleet tappelua koskevassa tapauksessa muita ikäluokkia lievempiä, eivät he vaatineet tapauksessa myöskään muita ankarampia tuomioita.

Opinnäytetyön tulosten perusteella tutkituista taustamuuttujista koulutuksella oli eniten vaikutusta annetun vankeusrangaistuksen pituuteen. Tapaukset, joissa koulutuksella oli vähintään suuntaa antavaa merkitsevyyttä, olivat kioskiryöstö, pakottaminen sukupuoliyhteyteen ja petos. Ennako-oletuksena oli, että korkeammin koulutetut vastaajat olisivat tuominneet ankarammin tapauksissa, jotka käsittelevät petosta ja huumausainerikosta. Tapauksessa, joka käsittelee petosta, opinnäytetyössä saadut tulokset ovat täysin ennako-oletuksen vastaisia. Tulokset osittavat, että korkeammin koulutetut tuomitsevat muita vastaajia lievemmin. Huumausainerikosta käsittelevässä tapauksessa koulutuksella ei ole merkitystä annettujen vankeusrangaistusten pituuksien suhteen.

Koulutuksella oli vaikutusta annettujen vankeusrangaistuksien pituuksien suhteen tapauksissa, jotka käsittelevät kioskiryöstöä ja pakottamista sukupuoliyhteyteen. Kioskiryöstöä käsittelevässä tapauksessa annettujen vankeusrangaistusten pituudet vaihtelevat paitsi koulutusryhmien välillä, myös niiden sisällä. Tulosten perusteella on vaikeaa havaita, että joku yksi tietty koulutusryhmä olisi selkeästi muita ankarampi. Havaittavissa kuitenkin on, että koulutusryhmät ammattikoulu ja lukio, ovat jokseenkin muita kolmea koulutusryhmää ankarampia. Ennako-oletuksena oli, että kaikista käsiteltävistä tapauksista kioskiryöstö olisi se, jossa taustamuuttujilla ei olisi joko lainkaan tai olisi vain vähän vaikutusta. Tämän vuoksi olikin hieman yllättävää, että kioskiryöstö oli yksi niistä kolmesta tapauksesta, joissa taustamuuttujilla oli merkitystä. Tapauksessa, joka käsittelee pakottamista sukupuoliyhteyteen, oli yksi muita koulutusryhmiä selkeästi ankarampi ryhmä, lukiolaiset. Voidaan olettaa, että pohjakoulutukseen lukiolaiset ovat iältään nuoria, jolloin saatu tulos tukee sitä seikkaa, että myös iältään nuoret vastaajat olivat kyseisessä tapauksessa muita ankarampia.

8.2 Johtopäätökset väestön oikeustajun suhteesta rangaistuskäytäntöön

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää vastaako väestön oikeustaju tuomioistuinten vallitsevaa rangaistuskäytäntöä erilaisten rikostapausten kohdalla. Opinnäytetyön tulosten perusteella on nähtävissä, että väestön oikeustaju vastaa vallitsevaa rangaistuskäytäntöä osittain. Tulosten perusteella väestö on tietoinen vallitsevasta rangaistustasosta henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten osalta, mutta muun tyyppisten rikosten osalta tietoisuus on heikompaa. Niiden rikostapausten kohdalla, joiden rangaistustasosta väestö on tietoinen, he vaativat ankarampia rangaistuksia. Muiden tapausten kohdalla vallitseva rangaistustaso on ankarampi kuin väestö vaatisi.

Opinnäytetyössä käytettyjen kuvioiden 1-6 mukaan tuomiot, joita väestö itse rikoksesta antaisi, eroavat toisistaan tapauskohtaisesti melko vähäisesti. Selkeimmin erot ovat havaittavissa tapauksissa, koskien parisuhdeväkivaltaa (tapaus 1) ja tappelua (tapaus 6), joissa suurempi osa vastaajista ei tuomitsisi rikoksenteikijälle vapaudenriistoa. Tapauksessa kuusi vastaajia, jotka eivät olisi tuominneet rikoksenteikijälle vankeusrangaistusta, oli vain pieni enemmistö, vastaukset jakaantuivat hyvin tasaisesti vaihtoehtojen ei vapaudenriisto ja vankeus/sähköinen valvonta välille. Kaikkien muiden tapausten kohdalla suunnilleen seitsemän kymmenestä vastaajasta tuomitsisi rikoksenteikijän vankeuteen/sähköiseen valvontaan. Vaikka kuvioita tarkastelemalla näyttää siltä, että väestö on tuomioissaan tapauksesta riippumatta hyvin samalla linjalla, ei tästä voi vielä vetää tarkempia johtopäätöksiä. Tapauskohtaisesti kuvioiden alla olevia avaavia taulukoita tarkastelemalla voidaan havaita, että väestön tuomitsemien vankeuksien pituudet vaihtelevat.

Kuvioita avaavat taulukot antavat mielenkiintoista informaatiota. Mediasta ja sosiaalisesta mediasta saa sellaisen kuvan, että väestö on tyytymätön nykyiseen rangaistustasoon (Keränen 2011). Erityisesti väestöä vaikuttaa kuohuttavan erinäisistä varallisuuteen kohdistuvista rikoksista saatavat ankarammat tuomiot kuin henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. Opinnäytetyön tulosten perusteella onkin selkeää, että erityisesti tapauksissa, jotka käsittelevät parisuhdeväkivaltaa, pakottamista sukupuoliyhteyteen sekä tappelua, väestö ei ole tyytyväinen nykyiseen rangaistustasoon vaan toivoisi ankarampia rangaistuksia. Sosiaalisessa mediassa käydyssä keskustelussa nousee usein esiin kritiikkiä kohdistuen esimerkiksi huumausainerikoksista ja talousrikoksista annettuihin tuomioihin. Usein kritiikkiä perustellaan sillä, että yleistä oikeustajua vastaan sotii se, että tietyistä ihmisten fyysistä ja seksuaalista koskemattomuutta loukkaavista rikoksista saatetaan tuomita lievempiä rangaistuksia kuin esimerkiksi petoksesta.

Seksuaalirikoksista langetettujen tuomioiden saaman kritiikin valossa on yllättävää, miten opinnäytetyöstä saatujen tulosten perusteella väestö itse tuomitsisi pakottamisen sukupuoliyhteyteen suhteessa muihin tapauksiin. Tarkasteltaessa väestön tuomitsemien vankeusran-

gaistusten pituutta, käy ilmi, että väestö tuomitsisi kaikista tapauksista ankarimmin tapauksen joka käsittelee petosta. Tapauksista, jotka käsittelevät huumausainerikosta, kioskirystä ja pakottamista sukupuolilyhteyteen, olisi väestö tuominnut hyvin samansuuntaisia vankeusrangaistuksia. Näitä kolmea vertailtaessa on kuitenkin huomattavissa, että väestö olisi mahdollisesti tuominnut huumausainerikoksen jonkin verran kahta muuta rikosta ankarammin. Tulokset ovat mielenkiintoisia, kun otetaan huomioon annettuihin rangaistuksiin kohdistuva kritiikki erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten kohdalla. Vaikka tulosten perusteella vaikuttaakin siltä, että väestö tuomitsisi kioskirystä ja pakottamisesta sukupuolilyhteyteen muuten hyvin samansuuntaisesti, eroavat ne siten, että jälkimmäisessä tapauksessa myös ankarin vankeusvaihtoehto kerännyt huomattavan määrän vastauksia. On hyvä huomioida, että niiden henkilöiden lukumäärä, jotka olisivat tuominneet kussakin tapauksessa vankeutta/sähköistä valvontaa, vaihtelee jonkin verran tapauksittain.

Opinnäytetyön tulosten perusteella väestö ei ole yksimielinen sen suhteen minkä pituinen vankeusrangaistuksen tulisi olla. Yhdenkään tapauksen kohdalla ei ole havaittavissa jonkun vastausvaihtoehdon nousevan selvästi ylitse muiden. Useimmissa tapauksissa vastaukset jakaantuvat kohtalaisen tasaisesti vähintään neljän eri vastausvaihtoehdon välille. Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista tapaus, joka käsittelee pakottamista sukupuolilyhteyteen, on ainoa, jossa selkeä enemmistö vastaajista tuomitsisi rikoksentekijän vankeusrangaistukseen. On yllättävää, että tässäkin tapauksessa väestön kanta vankeusrangaistuksen pituuden suhteen ei ole yksimielinen. Väestön vastaukset jakaantuvat melko tasaisesti vastausvaihtoehtojen, alle kuudesta kuukaudesta kahdesta kolmeen vuoteen vankeutta, välillä. Kuitenkin myös vastausvaihtoehto 5 vuotta tai enemmän vankeutta on kerännyt suuren määrän vastauksia jääden vain muutaman prosenttiyksikön päähän suosituimmista vastausvaihtoehdoista. Piikki ankarimman vastausvaihtoehdon kohdalla heijastelee sosiaalisesta mediasta välittyntä kuvaa, jonka mukaan seksuaalirikoksiin syyllistyneisiin suhtaudutaan erityisen jyrkästi.

Hypoteesi opinnäytetyötä aloitettaessa oli, että väestö vaatii kovempia rangaistuksia. Tulokset osoittavat, että tämä oletus on osittain paikkansa pitävä. Hypoteesi toteutuu tapauksien 1, 4 ja 6 kohdalla, eli rikosten, jotka kohdistuvat henkeen ja terveyteen. Näiden kolmen tapauksen kohdalla väestöllä on tulosten perusteella hyvin realistinen käsitys vallitsevasta rangaistustasosta. Väestön antamat arviot siitä, miten he luulisivat tuomioistuimen tuomitsevan kyseisissä kolmessa tapauksessa vastaavat hyvin tuomioistuinten antamia vastauksia. Tapauksissa 2, 3 ja 5 ei opinnäytetyön hypoteesi toteudu. Näiden tapauksien kohdalla väestön arvio siitä, miten he luulisivat tuomioistuimen tuomitsevan, ei vastaa vallitsevaa rangaistuskäytäntöä. Tämä saattaa kertoa siitä, ettei väestöllä ole kovin selkeää kuvaa siitä, miten tämänkaltaisissa tapauksissa todellisuudessa tuomittaisiin. Väestön keskuudessa eniten eriaviä vastauksia koskien sitä, millaisen tuomion he luulisivat tuomioistuimen tuomitsevan, tulee ilmi tapauksessa 3, joka käsittelee kioskirystä. Vain pieni enemmistö, hieman yli puolet vastaajista,

uskoisi tuomioksi tulevan vankeutta. Tuomioistuimista hieman suurempi osa, noin seitsemän kymmenestä, olisi tuominnut tapauksessa vankeutta, heistä enemmistö 2-3 vuotta. Niistä vastaajista, jotka arvioivat rikoksesta tuomittavan vankeutta, enemmistö uskoi vankeuden pituuden olevan kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta, eli jonkin verran vähemmän kuin mitä tuomioistuimet olisivat tuominneet.

Tapauksessa 1 vain noin kolmannes vastaajista olisi vaatinut tapauksessa tuomittavan vankeutta. Vankeutta vastanneiden vastaajien joukossa vankeusrangaistus pituudeltaan alle 6 kuukautta oli selkeästi suosituin vaihtoehto. Tapauksessa käsitelty väkivallanteko on juridisesti arvioiden lievä. Samankaltainen suuntaus on havaittavissa väestön antamista vastauksista, myös heidän suhtautumisensa tapaukseen on kohtuullisen lievä. Kuitenkin se, että kolmannes vastaajista olisi itse tuominnut tapauksessa vankeutta, heijastelee sitä, että perheen sisäisiin väkivallantekoihin suhtaudutaan tuomitsevasti.

Tapauksessa 4 väestön käsitys vallitsevasta rangaistustasosta on todenmukaisin. Suurin osa vastaajista ei uskoisi tuomioistuimen tuomitsevan vankeutta, joka pitää paikkansa opinnäytetyön tulosten perusteella. Tapauksessa väestö vaatii selvästi nykyistä ankarampaa rangaistustasoa. Opinnäytetyön tulosten perusteella tapaus on kaikista tutkittavista tapauksista se, jonka kohdalla väestö vaatii eniten muutoksia rangaistuskäytäntöön.

Kaiken kaikkiaan vastaajat olisivat toivoneet, että tuomiot tappelusta (tapaus 6) olisivat vallitsevaa rangaistuskäytäntöä ankarampia. On mahdollista, että suomalainen väkivaltakulttuuri on hiljalleen kääntymässä itseään vastaan. Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että väestö tuomitsee katuväkivallan ja vaatisi siitä tuomittavan ankarammin. Vaikka Suomi on maa, jossa kokonaisuudessaan tehdään kohtalaisen vähän rikoksia, on Suomi kuitenkin pitkään ollut väkivaltatilastojen osalta kansainvälisissäkin vertailuissa korkealla (Lehti, Sirén, Aaltonen ja Kivi-vuori 2011: 68). Opinnäytetyön tulokset heijastelevat väestön mahdollista kyllästymistä vallitsevaan tilanteeseen. Sen sijaan, että asiaan suhtauduttaisiin välinpitämättömästi vaikuttaa siltä, että väestö toivoisi Suomen väkivaltatilanteeseen puututtavan aiempaa tehokkaammin.

Tapauksissa 2 ja 5, jotka käsittelevät huumausainerikosta ja petosta, väestön arvio eroaa eniten tuomioistuinten vastauksista. Molemmissa tapauksissa tuomioistuimen kanta on selkeä, kaikki vastaajat olisivat tuominneet tapauksissa vankeutta. Selkeästi yli kolmannes väestöstä kuitenkin arvioi kummassakin tapauksessa, että tuomioistuin ei olisi tuominnut rikoksentekeijälle vankeusrangaistusta. Myös niiden vastaajien arvio, jotka uskoivat tuomioistuimen tuomitsevan vankeutta, erosi tapauksessa 2 selkeästi tuomioistuinten vastauksista. Tuomioistuimet olisivat tuominneet tapauksessa rikoksentekeijälle vähintään kolme vuotta vankeutta, mutta väestö kuitenkin arvioi, että tuomioistuin tuomitsisi alle kolme vuotta vankeutta. Suosituin vastausvaihtoehto niiden vastaajien joukossa, jotka uskoivat tuomioistuimen tuomitse-

van vankeutta, oli alle 6 kuukautta vankeutta. Tapauksessa 5 tuomioistuimet olivat yksimielisiä sen suhteen, että rikoksenteikijälle tuomittaisiin petoksesta 2-3 vuotta vankeutta. Myös väestön keskuudessa sama vastausvaihtoehto oli suosituin niiden vastaajien joukossa, jotka arvioivat tuomioksi tulevan vankeutta. Pieni osa väestöstä arvioi, että tuomio olisi ollut jopa tätä ankarampi, mutta suurin osa arvioi rangaistuksen olevan 2-3 vuotta tai sitä lievempi.

Opinnäytetyön tuloksista voidaan tulkita, että väestön mielikuva vallitsevasta rangaistustasosta on hyvinkin paikkansa pitävä, kun kyseessä ovat henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset. Tuloksista käy ilmi, että kun kyseessä ovat muun tyylliset rikokset, esimerkiksi huumausainerikos, ryöstö tai petos, väestöllä ei ole selkeää käsitystä tuomittavasta rangaistuksesta. Tämän voidaan ajatella johtuvan ainakin osittain siitä, että henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset ja niistä annetut tuomiot ovat muun tyyllisiä rikoksia ja niistä annettuja tuomioita huomattavasti useammin esillä mediassa. On todennäköistä, että henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset herättävät väestön keskuudessa enemmän keskustelua ja näin ollen niihin myös kiinnitetään enemmän huomiota.

8.3 Johtopäätökset vastaajien itse antamien tuomioiden eroista suhteessa heidän arvioonsa muiden suomalaisten antamista tuomioista

Yksi opinnäytetyön tavoitteista oli selvittää eroaako väestön arvio miten muut suomalaiset tuomitsisivat siitä, miten he itse tuomitsisivat erilaisten rikostapausten kohdalla. Ennakkoletuksena oli, että ihmiset tuomitsisivat itse ankarammin, kuin mitä arvioisivat muun väestön tuomitsevan. Opinnäytetyön tulosten perusteella oletus ei ole paikkansa pitävä. Tulokset osoittavat, että väestön arvio muiden suomalaisten antamista tuomioista on hyvin samalla linjalla sen suhteen miten he itse tuomitsisivat. Linja on hyvin yhteneväinen jokaisen rikospauksen kohdalla, eikä tuomittujen vankeusrangaistuksien pituuksissa ole havaittavissa juurikaan eroja.

9 Pohdinta

Vaikka tulosten perusteella väestö vaikuttaa kohtalaisen rangaistumieliseltä, uusien näkökulmien ja perustelujen antaminen vaikuttaa kansan suhtautumiseen eri rangaistusmuotoja kohtaan. Väestön oikeustaju on seikka johon voidaan vaikuttaa antamalla väestölle tietoa rangaistuksista, niiden sisällöstä ja tavoitteista. Yhdyskuntaseuraamukset nähdään usein julkisessa keskustelussa vankeusrangaistusta lievempänä rangaistusvaihtoehtona, mutta monesti tieto näiden seuraamusten todellisesta luonteesta saattaa vaikuttaa väestön suhtautumiseen. Jotta väestö saataisiin näkemään vankilalle vaihtoehtoisten seuraamusten hyvät puolet, tulisi heille tarjota tietoa siitä, millä tavalla nämä seuraamukset vaikuttavat positiivisesti yhteiskunnan turvallisuuden ylläpitämiseen ja kohentamiseen. (Aromaan mukaan Allen 2004.)

9.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön eettisen hyväksyttävyyden sekä luotettavuuden kannalta on tärkeää, että aineiston keruu, käsittely sekä tulosten esittäminen ja analysointi on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Tutkimuseettinen neuvottelukunta määrittelee hyvän tieteellisen käytännön olevan tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattamista, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä sekä rehellisyyttä. Opinnäytetyö on toteutettu ja raportoitu niin, että tieteelliselle tiedolle asetetut edellytykset toteutuvat. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta.)

Oikeustajuntatutkimuksia arvioitaessa on otettava huomioon useita seikkoja, jotka vaikuttavat luotettavuuteen (Anttila & Törnudd 1983: 136-143). Opinnäytetyö käsittelee väestön oikeuskäsityksiä, joten tästä syystä opinnäytetyön luotettavuutta pohditaan oikeustajuntatutkimusten ominaispiirteiden valossa. Ilmaisulla oikeustajuntatutkimus ei siis viitata suoranaisesti opinnäytetyöhön vaan väestön oikeustajuntaan liittyviin tieteellisiin tutkimuksiin. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä väestöä on jo useamman vuoden ajan puhututtanut Suomen rangaistuskäytäntö. Etenkin mediassa ja sosiaalisessa mediassa nostetaan toistuvasti esiin väestön kritiikki rangaistuskäytäntöjä kohtaan. Keskustelua herättävät erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset ja niistä annetut tuomiot. Aiheeseen liittyvät keskustelut ovat usein tunnepitoisia ja nostattavat esiin voimakkaita mielipiteitä. Tämän vuoksi opinnäytetyötä tehtäessä on ollut tärkeää tarkastella aihetta neutraalisti. Aihetta on käsitelty ja johdopäätökset on tehty kerätyn aineiston pohjalta, antamatta omien mielipiteiden vaikuttaa lopputulokseen. Tiivis yhteistyö työelämän yhteyshenkilön kanssa on mahdollistanut sen, että aineiston tulkinta on tapahtunut objektiivisesti.

Ominaista oikeustajuntatutkimuksissa on se, että niiden tulkinta on haastavaa. Vaikka tutkimus olisi toteutettu hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti ja saadut tulokset olisivat luotettavia ja yleistettäviä, ei kriminaalipoliittista päätöksentekoa voi yksinään perustaa tällaisen tutkimuksen varaan. Oikeustajuntatutkimuksissa ongelmallista on se, että kyselyyn vastanneiden henkilöiden tiedon tasoissa saattaa olla suuriakin eroja. Näitä samankaltaisia eroja ilmenee todennäköisesti myös kysyjän ja vastaajan välillä. Jokainen vastaajista tulkitsee kysymyksen oman tiedontasonsa, arvomaailmansa sekä henkilökohtaisten kokemustensa perusteella. Opinnäytetyön tulokset perustuvat sekä väestölle että tuomareille lähetettyihin kyselyihin. Väestölle lähetetyn kyselyn vastaajat valittiin satunnaisotannalla, joten on hyvin todennäköistä, että tämän joukon sisällä ilmenee tiedontason eroja vastaajien välillä. On mahdollista, että vastaajien joukossa on sekä juuri peruskoulunsa päättäneitä nuoria että asiaan perehtyneitä ammattilaisia.

Opinnäytetyössä käytettyjen kyselylomakkeiden rikostapaukset perustuvat todellisiin tapahtumiin. Rikostapaukset on koottu Tanskassa yhteistyössä alan asiantuntijoiden kanssa kuvaamaan tyypillisiä rikoksia. Todenperäisten ja neutraalisti kuvattujen tapausten avulla on pyritty varmistumaan siitä, että vastaajaa ei johdatella vastaamaan jollakin tietyllä tavalla. Tapaukset on myös kuvattu hyvin yksityiskohtaisesti, mikä lisää tulosten luotettavuutta, sillä vastaajille jää vain vähän varaa omille tulkinnoille. Kyselomakkeen alussa on annettu vastaajalle selkeät ohjeet kyselyn täyttämiseksi. Kysymysten asettelulla ja annetun tiedon määrällä on pyritty siihen, että väärinymmärrysten riski jää mahdollisimman pieneksi. Väärinymmärrysten minimoimisesta huolimatta on mahdollista että vastaaja ymmärtää kysymyksen eri tavalla kuin sen asettaja on tarkoittanut. Postikyselyssä vastaajalla ei ole samanlaista mahdollisuutta esittää tarkentavia kysymyksiä haastattelijalle kuin, jos kyseessä olisi haastattelutilanne. Opinnäytetyössä käytetyssä kyselyssä vastaajalle on annettu mahdollisuus saada lisätietoja ottamalla yhteyttä oikeusministeriöön. Opinnäytetyössä käytetty yksityiskohtainen kyselylomake vähentää väärinymmärryksiä ja omia tulkintoja, mutta rikostapausten tarkka kuvaaminen tekee kyselystä useamman sivun mittaisen. On selvää, että kyselyn pituus vaikuttaa vastaajien keskittymiseen etenkin kyselyn loppupuolella. Tämä seikka oli havaittavissa opinnäytetyön tuloksia tulkittaessa, vastausten määrä väheni jonkin verran viimeisten tapausten kohdalla.

Postikyselyssä haastattelijan rooli ei pääse vaikuttamaan vastauksiin samalla tavalla kuin konkreettisesti haastattelutilanteessa. On mahdollista että todellisessa haastattelutilanteessa haastattelijan henkilökohtaiset ominaisuudet sekä ennako-oletukset tutkimuksen tulosten suhteen vaikuttavat saataviin vastauksiin. Vastaaja saattaa tiedostamattaan tai tietoisesti antaa käsitystensä haastattelijasta vaikuttaa vastauksiinsa. Koska opinnäytetyön aihe on hyvin tunteita herättävä, oli postikysely tarkoitukseen sopivin tiedonkeruumenetelmä. Mahdollisiin arkaluontoisiin kysymyksiin saadaan postikyselyn avulla todennäköisimmin totuudenmukaisia vastauksia, koska vastaukset voidaan antaa anonyymisti. Täysi anonymiteetti ei tässä postikyselyssä toteutunut, sillä vastaajilla oli mahdollisuus osallistua matkalahjakorttien arvontaan. Arvontaan osallistuttiin kyselystä erillisellä arvontalomakkeella jota käytettiin ainoastaan arvontarkoitukseen. Opinnäytetyössä käytetyssä postikyselyssä vastaajilta kysyttiin erinäisiä taustatietoja, kuten ikä, sukupuoli ja asuinalue, mutta näiden tietojen perusteella vastaajien henkilöllisyyttä ei ole mahdollista selvittää.

Opinnäytetyön tulokset ovat henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten osalta yhdenmukaisia viimeaikoina käydyn arvokeskustelun kanssa. Yhtenä esimerkkinä tällaisesta arvokeskustelusta voidaan esittää Etelä-Suomen Sanomien artikkeli, joka käsittelee Oulussa tapahtunutta tappoa. Artikkelin kirjoittaja pyytää lukijoita ottamaan kantaa kysymykseen siitä, ovatko rikoksesta saatavat tuomiot oikeudenmukaisia. Valtaosa tähän kysymykseen kantaa ottaneista vastaajista on sitä mieltä, että tuomiot ovat Suomessa liian lieviä. (Heima 2012.) Myös opin-

näytetyön tuloksista käy ilmi, että väestö toivoisi tuomioiden olevan ankarampia kuin ne nykyään ovat. Tämän yhdenmukaisuuden voidaan ajatella tukevan tulosten luotettavuutta.

Opinnäytetyössä käytetyt tuomioistuinten vastaukset edustavat käräjäoikeuksien vallitsevaa rangaistuskäytäntöä. Väestölle lähetetyn kyselyn otanta oli huomattavasti suurempi kuin käräjäoikeuksien tuomareille lähetetyn. Koska voidaan olettaa, että tuomioistuinten linja on yhteneväinen koko maassa, ei nähty tarpeelliseksi lähettää kyselyä sen suuremmalle joukolle. Vaikka kaikki tuomioistuimet eivät vastanneet kyselyyn, saatujen vastausten määrä oli riittävä ja vastaukset niin yhdenmukaisia, että voitiin muodostaa käsitys yleisestä rangaistuskäytännöstä. Luotettavuuden kannalta on hyvä huomioida se seikka, että kyselyt väestölle ja tuomareille lähetettiin eri ajanjaksoina. On mahdollista, että tänä aikana on tapahtunut jonkinasteista muutosta väestön asenteissa ja arvoissa ja toisaalta tuona aikana on saattanut tulla myös lakimuutoksia. Tämänhetkisen arvokeskustelun yhdenmukaisuus opinnäytetyön tulosten kanssa tukee kuitenkin sitä seikkaa, että opinnäytetyön aineisto on edelleen ajankohtainen ja luotettava.

Opinnäytetyötä tehtäessä on ollut hyvin tärkeää huolehtia siitä, ettei keskeneräisiä tuloksia tule julki, sillä tämä voisi johtaa virheellisiin tulkintoihin ja horjuttaa lopullisen opinnäytetyön uskottavuutta. Saaduista tuloksista ja niiden julkaisusta on opinnäytetyöprosessin ajan keskusteltu työelämän yhteyshenkilön kanssa. Jo alusta asti on ollut selvää, että opinnäytetyöstä saatavat tulokset saattavat olla sen laatuista, että niiden julkaisun suhteen on noudatettava erityistä tarkkuutta. On hyvin tärkeää huomioida, että opinnäytetyö tuo esille vain yhden näkökulman väestön oikeuskäsityksistä muiden aihetta käsittelevien tutkimusten joukkoon.

9.2 Kehittämisehdotukset

Seuraavassa luvussa peilataan opinnäytetyöstä saatuja tuloksia vallitsevaan kriminaalipoliittiseen keskusteluun. Näiden seikkojen pohjalta esitetään kehittämisehdotuksia, joiden avulla voitaisiin vaikuttaa väestön luottamukseen oikeudenmukaista kriminaalipoliittikka kohtaan. Suomalainen yhteiskunta tunnetaan oikeudenmukaisuudestaan sekä korruptoitumattomuudestaan, väestö kokee olonsa turvalliseksi sekä luottaa oikeusjärjestelmään. (Hyvinvointivaltion kriminaalipoliittikka, Kriminaalipoliittinen toimintaohjelma vuosille 2007-2011:7.) Jotta luotavainen ilmapiiri saataisiin säilytettyä, täytyy sen eteen työskennellä. Vaikka Suomi tilastollisesti vertaillen onkin turvallinen maa asua ja elää viimeaikaiset yhteiskunnalliset muutokset horjuttavat väestön uskoa järjestelmään. Globalisoituminen on tuonut mukanaan paitsi monenlaisia mahdollisuuksia, myös uudenlaisia uhkia. Globalisaatio on osaltaan vaikuttanut eriarvoisuuden lisääntymiseen sekä siihen, että rikollisuus on yhä selkeämmin pienen väestöosan ongelma. Vaikka rikollisuuden kokonaismäärä ei välttämättä olisikaan lisääntynyt, kos-

kettaa rikollisuus kuitenkin yhä enenevässä määrin suhteellisen turvallisessa asemassa elävää väestönosaa. Tämän väestönosan mahdollisuus joutua rikoksen uhriksi ei välttämättä ole lisääntynyt, mutta pelko sekä tarve varautua ovat kuitenkin kasvaneet. (Laitinen & Aromaa 2005: 255.)

Nykypäivän tavoitteena on kriminaalipoliittisen toiminnan tehostaminen, kansalaisten oikeuksien sekä oikeudensaantimahdollisuuksien takaaminen ja hyvinvointivaltion perusarvojen säilyttäminen. Haasteeksi muodostuu näiden tavoitteiden toteuttaminen niin, että väestön luottamus turvalliseen yhteiskuntaan säilyy. (Oikeudenmukainen ja turvallinen yhteiskunta: Oikeusministeriön tulevaisuuskatsaus 2006: 7.) Näihin haasteisiin on lähdetty vastaamaan asettamalla oikeusministeriön toiminnalle muun muassa seuraavanlaisia tavoitteita vuonna 2006: pyrkimys tunnistaa kansalaisten ja yhteiskunnan tarpeita, vahvistaa päätöksentekoa, joka perustuu kokonaisvaltaiseen tietoon ja tutkimukseen sekä ehkäistä syrjäytymistä. (Mt: 12.) Oikeusministeriön hallinnonalan tulevaisuuskatsauksessa (2010: 16-17) on nostettu esille huoli suomalaisen kansanvallan tulevaisuudesta sekä vaikutushalukkuuden keskittymisestä tiettyihin väestönosiin. Jotta kansanvaltaa voitaisiin vahvistaa, tarkoituksena on lisätä yhteiskunnallista keskustelua sekä kansalaisten osallistamista.

Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että väestön oikeustaju ei ole täysin yhteneväinen vallitsevan rangaistuskäytännön kanssa. Saatujen tulosten valossa on tärkeää kuunnella väestön ääntä ja tarkastella syitä ilmenevän tyytymättömyyden taustalla. Olisi syytä tutkia onko väestön tyytymättömyys merkki siitä, että lainsäädännössä todella on tarkistamista vaativia epäkohtia, vai onko tyytymättömyyteen syynä se, ettei väestölle ole annettu tarpeeksi informaatiota eri seuraamuslajien sisällöstä ja tarkoituksesta.

Suomalaisessa kriminaalipolitiikassa haasteena on, että osaaminen ja asiantuntijuus rakentuvat verrattain pienen joukon harteille. Vaarana voi olla se, että kriminaalipolitiikkaa harjoitetaan totuttujen mallien mukaisesti. (Utriainen 2011: 265-267.) Väestön kuuleminen voisi tuoda suomalaista kriminaalipolitiikkaa koskevaan keskusteluun uudenlaisen, tuoreen näkökulman. Väestön kriminaalipolitiikkaan liittyviä kehittämisehdotuksia ei pidä missään nimessä aliarvioida. Toki on ymmärrettävää, että osa mielipiteistä ilmaistaan todella karkeasti ja tunnepitoisesti, jolloin vastaanottajalla tulee olla kykyä suodattaa esitetyistä argumentista keskeinen ja olennainen merkitys. Väestön mielipide ei luonnollisesti yksinään voi olla kriminaalipoliittisen päätöksenteon perustana, mutta tulevaisuudessa voisi olla syytä antaa sille enemmän painoarvoa. Väestön tietoisuutta tämänhetkisistä kriminaalipoliittisista arvoista ja käytännöistä tulisi mahdollisuuksien mukaan lisätä, jotta väestölle annettaisiin mahdollisuus perustaa mielipiteensä faktiseen tietoon. Vaikka suomalainen kriminaalipolitiikka ei ole kohdannut suurta vastustusta väestön keskuudessa, olisi hyvä pyrkiä avoimempaan kriminaalipoliittiseen keskusteluun. Mikäli väestön mielipiteet sivuutetaan asiantuntijuuden puuttumisen

perusteella, voidaan olettaa, että väestölle jää käsitys epäoikeudenmukaisesta eikä lainkaan demokraattisesta kriminaalipolitiikasta. Koska kriminaalipolitiikka pyrkii oikeudenmukaiseen ja suhteelliseen seuraamusjärjestelmään olisi näiden tavoitteiden toteuttamiseksi kohtuullista huomioida väestön toiveita ja vaatimuksia.

Opinnäytetyön tulosten perusteella väestön käsitys vallitsevasta rangaistustasosta on osin paikkansa pitävä, mutta havaittavissa on myös epätietoisuutta kyseisen asian suhteen. Tulokset tukevat sitä näkökulmaa, että väestölle olisi syytä antaa enemmän kansantajuista faktatietoa ja perusteluja rangaistuksista ja niiden syistä sekä seurauksista. Nykyisellään saatavana olevaa tietoa on runsaasti, mutta sen ilmaisutyyli on hyvin virallinen. Tällaista tietoa löytääkseen vaaditaan ihmiseltä oma-aloitteisuutta ja aktiivisuutta. Haluttaessa vaikuttaa väestön asenteisiin vallitsevaa rangaistuskäytäntöä kohtaan, voisi olla mielekästä harkita enemmän toimia, joiden avulla väestö ja tieto saadaan konkreettisesti kohtaamaan. Yksi esimerkki tällaisista toimista on Vanajan vankilan Ojoisten osastolla marraskuussa 2011 järjestetty avoin kansalaispäivä. Kansalaispäivän tavoitteena oli hälventää ennakkoluuloja tarjoamalla kaikille asiasta kiinnostuneille mahdollisuus tutustua vankilaan ja sen toimintaan. (Rikosseuraamuslaitoksen tiedote 2011.)

Paitsi väestön asenteisiin vallitsevaa rangaistuskäytäntöä kohtaan myös heidän tiedontasonsa eroihin voidaan vaikuttaa erilaisin yhteiskunnallisin toimin. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että väestö on altis muuttamaan mielipiteitään saadessaan enemmän tietoa sekä kohdattaessa erilaisia näkemyksiä. Väestön oikeustajuun vaikuttavat pääosin kolme yhteiskunnallista tahoa: poliittiset päätöksentekijät, media ja kolmannen sektorin toimijat. Näistä kolmesta tahosta median valta yksilön arkipäivässä on näkyvin, vaarana on, että median antama kuva yhteiskunnasta ja oikeusjärjestyksestä on yksipuolinen ja jokseenkin harhaanjohtava. Usein median taustalla vaikuttavat erilaiset poliittiset ja kaupalliset intressit. (Roberts & Hough 2002: 204.) Opinnäytetyössä saadut tulokset antavat vaikutelman siitä, että väestö on parhaiten tietoinen sellaisista rikostapauksista, joita uutisoidaan mediassa tunnepitoisesti ja uhrikeskeisesti.

Koska median roolia merkittävänä yhteiskunnallisena tiedonvälittäjänä ei voida kiistää, olisi syytä pohtia, millaisen kuvan media antaa rikoksista ja rangaistuksista. Yksi oikeusministeriön ja sen hallinnonalan haasteista on se, miten ja millaista tietoa oikeusjärjestyksestä ja sen sisällöstä välitetään. Juridisesti paikkansapitävä tieto on vaikeasti saatavilla sen pirstaloituneen ilmenemismuodon vuoksi. (Oikeudenmukainen ja turvallinen yhteiskunta: Oikeusministeriön tulevaisuuskatsaus 2006: 8.) Tämän vuoksi on ymmärrettävää, että asiaan perehtymätön ihminen kokee tiedon hankkimisen haastavaksi. Olisi tärkeää, että medialla on saatavanaan ajantasaista ja asianmukaista tietoa jaettavaksi yleisölle, joka olisi samalla median kannalta hyödyllistä. David Indermaur ja Mike Hough esittävät yhdeksi keinoksi jakaa tietoa erikoistu-

neet tietokeskukset. Tällaisen tietokeskuksen pyrkimyksenä olisi välittää tietoa rikostentorjunnasta sekä kontrollitoimenpiteistä. (Roberts & Hough 2002: 206.) Koska yhtenä median taustavaikuttajana ovat taloudelliset pyrkimykset, on ymmärrettävää, että media suosii uutisia, jotka kiinnostavat yleisöä. Tämän vuoksi on selvää, että media suosii tiettyjä tiedonhankintamenetelmiä niiden luonteen vuoksi, esimerkiksi haastatteluja. Vaikka Indermaurin ja Houghin mainitsemat tietokeskukset helpottaisivatkin ajankohtaisen faktatiedon saamista, ei ole takeita siitä, kuinka niiden kohdeyleisö alkaisi tarjolla olevaa tietoa hyödyntää.

Väestön vaatimukset vankeusrangaistuksen käytön lisäämiseksi eivät kohtaa ajankohtaisen kriminaalipoliittisen toimintaohjelman kanssa. Jotta väestö saataisiin suhtautumaan myönteisemmin myös muihin tarjolla oleviin seuraamuslajeihin, tulisi näiden muiden seuraamusten käyttöä luultavasti perustella väestölle tärkeiden arvojen kautta. Yhdyskuntaseuraamusten käytön lisäämistä on hyvin hankalaa perustella vakuuttavasti vankiluvun vähentämisyhtymysten sekä vankilapäivän kustannusten kautta. Nämä asiat eivät itsessään kerro mitään yhdyskuntaseuraamusten käytön perimmäisistä tarkoituksista. Mikäli yhdyskuntaseuraamusten käyttöä ei perustella väestölle tärkeiden arvojen kautta, jää heille helposti mielikuva siitä, että yhdyskuntaseuraamukset keskittyvät rikoksentehtäjän kuntouttamiseen, tukemiseen ja hänen tarpeisiinsa vastaamiseen mahdollisen uhrin kustannuksella.

Vankeusrangaistukselle vaihtoehtoisten seuraamusten käyttö pääasiallisena rankaisumenetelmänä ei mahdollisesti ole kannattavaa ilman seuraamuksiin liitettäviä kuntouttavia toimenpiteitä. Esimerkiksi yhdyskuntapalvelun tai sähköisen valvonnan, käyttö pelkästään kontrollitoimenpiteenä ei välttämättä tuota uusintarikollisuuden vähentämisen kannalta yhtä myönteisiä tuloksia kuin, jos siihen olisi yhdistetty kuntoutumista tukevia toimenpiteitä. (Lindborg 2011: 86.) Yhdyskuntaseuraamusten täyttää potentiaalia tulisi mahdollisuuksien mukaan pohtia ja hyödyntää, jotta niiden vaikutus uusintarikollisuuden vähentämiseen olisi mahdollisimman myönteinen. Yhdyskuntaseuraamusten potentiaalın ja yhteiskunnallisen hyödyn perustelemisen saattaisi vaikuttaa väestön suhtautumiseen positiivisesti.

Opinnäytetyön tulosten perusteella oli havaittavissa, että nuoret vastaajat olivat jokseenkin muita vastaajia rangaistusmielisempiä. Nuoriin aikuisiin ja heidän kannanottoihinsa suhtaudutaan monesti tietynlaisella varauksella, vedoten siihen, että nuoruusiällä on tyypillistä ajatella ja ilmaista itseään kärjistyesti ja mustavalkoisesti. Vaikka nuorten ajatusmaailma luultavasti muuttuu ja elää iän ja elämäkokemuksen karttuessa, on nuorelta sukupolvelta kuitenkin mahdollista oppia paljon. Tämän vuoksi heidän mielipiteitään ei tulisi sivuuttaa ilman syvempää tarkastelua. Opinnäytetyössä nuoria vastaajia edustaa ikäluokka 15-29 -vuotiaat vastaajat. Puhuttaessa nuorten aikuisten kärjistyistä mielipiteistä viitataan kuitenkin usein täysi-ikäisyyden kynnyksellä oleviin tai tätä hieman vanhempiin henkilöihin, joita vastaajien joukossa on vain murto-osa. On kuitenkin syytä muistaa, että nimenomaan tässä sukupolvessa

varttuu Suomen tulevaisuus. Tästä syystä nuorten halua ottaa kantaa ja vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin, ei tulisi väheksyä, vaan heitä tulisi pikemminkin tukea ja innostaa pyrkimyksissään.

Pyrittäessä vaikuttamaan väestön asenteisiin ja arvoihin, on syytä pohtia, minkälaisia toimia kuhunkin väestöryhmään olisi mielekästä kohdentaa. Indermaurin ja Houghin mukaan nuoriin sijoittaminen on pitkällä tähtäimellä kannattavampaa kuin vanhempaan väestöön vaikuttaminen. Paitsi että nuoret ovat alttiita vaikutuksille, on heidän osallisuutensa rikoksiin, joko uhriina tai tekijänä todennäköisempää kuin vanhemman väestön. Tämän vuoksi juuri nuoret ovat yksi otollinen kohderyhmä, joita kannattaa pyrkiä osallistamaan yhteiskunnalliseen keskusteluun. Pyrittäessä osallistamaan eri kohderyhmiä, tulee toimenpiteet valita näiden ryhmien ominaispiirteet huomioon ottaen, jolloin on mahdollista saada vaikuttavampia tuloksia, kuin suunnattaessa samankaltaiset toimenpiteet kaikkiin ryhmiin. (Roberts & Hough 2002: 208-209.) Haasteena väestön osallistamisessa on se, että tiettyjä henkilöitä on vaikeampi saada kiinnostumaan yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta.

Väestön oikeustajua koskeviin tutkimuksiin osallistuvat usein ne henkilöt, joilla on muutenkin halua vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Catriona Mirrlees-Black esittelee tuloksia, joita on saatu vuonna 2000 Iso-Britanniassa British Home Officen toteuttamassa tutkimuksessa koskien sitä, miten väestön luottamusta oikeusjärjestelmää kohtaan voidaan lisätä. Ideana oli tarjota ihmisille lukijaystävällistä tosiasioihin perustuvaa tietoa rikoksista ja rikosoikeusjärjestelmästä. Menetelminä käytettiin ”ennen” ja ”jälkeen” haastatteluja, joiden välillä osallistujille annettiin tietoa rikosoikeusjärjestelmästä kolmessa eri muodossa. ”Ennen” haastatteluun osallistui hieman yli 1000 henkilöä, jonka jälkeen heidän oli mahdollista valita, haluavatko jatkaa tutkimuksen muihin osiin, hieman yli 200 henkilöä oli halukkaita jatkamaan. Tutkimuksen kahteen jälkimmäiseen vaiheeseen osallistuneet henkilöt olivat jo alun perin muita osallistujia tietoisempia oikeusjärjestelmän toiminnasta. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että näillä menetelmillä väestön tietoisuutta saatiin selvästi lisättyä. Hieman alle puolet osallistujista muutti jollakin tapaa käsitystään rikoksesta ja rangaistuksesta, näistä enemmistön suhtautuminen muuttui positiivisemmaksi. Usko rikosoikeusjärjestelmään koettiin vahvempaan ja vankeusrangaistuksen vaihtoehdot nähtiin varteenotettavina seuraamuksina. (Roberts & Hough 2002: 184-188.)

9.3 Oma oppiminen

Opinnäytetyöprosessi kokonaisuudessaan on opettanut suhtautumaan käsiteltävään aiheeseen objektiivisesti sekä tutkijalähtöisesti. Prosessin alussa vallalla olleet henkilökohtaiset asenteet ja mielipiteet on jätetty opinnäytetyön ulkopuolella. Opinnäytetyö pyrki tuomaan puolueettomasti esiin monivivahtaisen dialogin väestön oikeustajun sekä vallitsevan rangaistuskäytännön välillä. Opinnäytetyön pyrkimyksenä on ymmärtää näiden kahden osapuolen välistä

vastakkainasettelua ja kyetä selittämään eroavaisuudet osapuolten pyrkimysten välillä. Opinnäytetyön tavoitteena on ollut tuoda esiin yhdenlainen näkökulma, joka ottaa huomioon osapuolille tärkeitä arvoja.

Opinnäytetyöprosessi oli kaiken kaikkiaan hyvin haastava. Jo ennakkoon tiedostettiin, että aiheen luonteen vuoksi prosessi olisi aikaa vievä ja haasteellinen. Vaikka tämä asia oli jo etukäteen tiedossa, kohdattiin kuukausien varrella useita yllättäviä seikkoja, jotka hidastivat työn etenemistä sekä vaikuttivat hetkellisesti käytössä oleviin resursseihin nähden ylitsepääsemättömiltä. Prosessin aikana työstä oli kuitenkin tullut niin henkilökohtainen, ettei haasteiden annettu lannistaa, vaan koulun sekä työelämäohjaajan tuella työ kaikesta huolimatta eteni. Opinnäytetyön ollessa loppusuoralla aihe koetaan edelleen kiinnostavana ja jatkotutkimuksen mahdollisuutta on pohdittu opinnäytetyöntekijöiden taholla.

Lähteet

- Anttila, I. & Törnudd, P. 1983. Kriminologia ja kriminaalipolitiikka. Juva: WSOY.
- Axberger, H-G. 1996. Det allmänna rättsmedvetandet. Tukholma: Omslag Idéhuset.
- Bondeson, U.V. (toim.) 2005. Crime and Justice in Scandinavia. Kööpenhamina: Forlaget Thomson A/S.
- Heikkilä, T. 2001. Tilastollinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Honkatukia, P. 2011. Oikeus. Ihmisoikeudet, rikosoikeus ja kriminaalipolitiikka. 2011:2. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Inha, J. 2003. Muutos ja jatkuvuus: näköaloja oikeushistoriaan: Jukka Kekkonen juhla-kirja 1953-12/10-2003 Helsinki: Talentum.
- Iivari, J. 2007. Rikos- ja riita-asioiden sovittelijan opas. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kinnunen, A. 2008. Kriminaalipolitiikan paradoksi. Tutkimuksia huumausainerikollisuudesta ja sen kontrollista Suomessa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Koskinen, P. 2008. Rikosoikeuden perusteet. Helsinki: Yliopistopaino.
- Laine, M. 2007. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 1/2007. Vantaa: Tietosanoma.
- Laine, Y. & Aaltonen, R. 1981. Oikeustajuntatutkimus. Helsinki: Vankeinhoidon koulutuskeskus.
- Laitinen, A. & Aromaa, K. 2005. Rikollisuus ja kriminologia. Tampere: Vastapaino.
- Lappi-Seppälä, T. 2006. Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka. Helsinki: Yliopistopaino.
- Lappi-Seppälä, T. 2000. Rikosten seuraamukset. Helsinki: WSOY.
- Lehti, M., Sirén, R., Aaltonen, M. & Kivivuori, J. 2011. Rikollisuustilanne 2010. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Sivut 53-96. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Lehtonen, A. & Perttu, S. 1999. Naisiin kohdistuva väkivalta. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä 2011. Toim. Lavikkala, R & Linderborg, H. 2011. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2/2011. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Lång, K-J. 2004. Rikos ja rangaistus, oikeus ja kohtuus. (Toim. Mäkelä, K. & Taipale, I.) Vantaa: Vankeinhoidon koulutuskeskus
- Melander, S. 2010. Rikosoikeus 2010-luvulla. Helsinki: Yliopistopaino.
- Roberts, J.V. & Hough, M. 2002. Changing Attitudes to Punishment: Public opinion, crime and justice. Devon: Willan Publishing.
- Smith, M. & Wood, A. 2.painos 2001/2005. Online communication, Linking technology, Identity & Culture. USA Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Tapani, J. & Tolvanen, M. 2004. Rikosvastuu ja sen toteuttaminen. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Tapani, J. & Tolvanen, M. 2008. Rikosoikeuden yleinen osa - Vastuuoppi. Helsinki: Talentum media.

Utriainen, T. 2011. Oikeus. Ihmisoikeudet, rikosoikeus ja kriminaalipolitiikka. 2011:2. Helsinki: Hakapaino Oy.

Virolainen, J. & Martikainen, P. 2010. Tuomion perusteleminen. Helsinki: Talentum.

Sähköiset kirjallisuudet:

Balvig, F. 2010: Danskernes retsfølelse og retsfornuft- et forspil. Det Juridiske Fakultet Københavns Universitet
http://nyheder.ku.dk/alle_nyheder/2010/2010.8/danskerne_faengselsstraffe/pdf/

Jerre, K. & Tham, H. 2010:1. Svenskarnas syn på straff. Tukholma: Tukholman yliopisto.
http://www.criminology.su.se/content/1/c6/02/14/71/Svenskarnas_syn_pa_straff.pdf

Karppinen, K. Jäävuori, J. & Kivivuori U. 2/2010. Media ja valta kansalaisten silmin. Swedish school of social science, Helsinki.
http://sockom.helsinki.fi/info/notat/notat_1002.pdf (Viitattu 31.10.2012)

Lasola, M. 2009. Oikeusolot 2009.

Katsaus oikeudellisten instituutioiden toimintaan ja oikeuden saatavuuteen
http://www.optula.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURlapptype=BlobServer&SSURlcontainer=Default&SSURlsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;filename=244_oikeusolot_2009.pdf&SSURlsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1243792840993&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf (Viitattu 29.09.2012)

Nordisk Socialstatistisk Komité 2011. Social tryghed i de nordiske lande.
<http://nososco-da.nom-nos.dk/filer/publikationer/Trygtext%202011.pdf>

Oikeudenmukainen ja turvallinen yhteiskunta: Oikeusministeriön tulevaisuuskatsaus 2006.
<http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURlapptype=BlobServer&SSURlcontainer=Default&SSURlsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20filename=qamug1gz.pdf&SSURlsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1243790088507&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf>

Oikeusministeriön hallinnonalan tulevaisuuskatsaus 2010.

http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURlapptype=BlobServer&SSURlcontainer=Default&SSURlsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;filename=OMTH_70_2010_Tulevaisuuskatsaus_36_s.pdf&SSURlsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1277813448470&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf

Olaussen, L.P. 2010: Straffenivået og folks holdninger til straff i Norge. Institutt for kriminologi og retts sosiologi
http://www.jus.uio.no/ikrs/forskning/prosjekter/holdningertilstraff/Rapporten_LPO.pdf

Muut sähköiset lähteet:

Kostiainen, R. Haaste 1/2011.

<http://www.haaste.om.fi/Etusivu/Haasteenaihearkisto/Kriminaalipolitiikka/1290610405500>
 (Viitattu 06.09.2012)

Tulenheimo-Takki, A. 2005. Koveneeko asenneilmasto Suomessa? Korkeimman oikeuden sähköinen arkisto puheista.

<http://www.kko.fi/29744.htm> (Viitattu 11.9.2012)

Hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka, Kriminaalipoliittinen toimintaohjelma vuosille 2007-2011.

http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapptype=BlobServer&SSURLcontainer=Default&SSURIsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;filename=OMTH_2007_13_44_s.pdf&SSURIsscontext=SatelliteServer&blobwhere=1243790093576&blobheadervalue1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf (Viitattu 14.09.2012)

Rikoslaki 19.12.1889/39

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001> (Viitattu 15.09.2012)

Hannula, I. Haaste 4/2006.

<http://www.haaste.om.fi/Etusivu/1205254287204> (Viitattu 15.09.2012)

Smolej, M. Haaste 4/2011.

<http://www.haaste.om.fi/text/Etusivu/Lehtiarkisto/Haasteet2011/Haaste42011/1302674701078> (Viitattu 24.09.2012)

Kemppi, S. Haaste 4/2004.

<http://www.haaste.om.fi/Etusivu/1247666368719> (Viitattu 24.09.2012)

Kemppi, S. & Smolej, M. Haaste 1/2003.

<http://www.haaste.om.fi/Oikeapalsta/Haku/1342536566771> (Viitattu 24.09.2012)

Reinboth, S. Haaste 4/2004

<http://www.haaste.om.fi/Etusivu/Juttuarkistoaiheittain/Kriminaalipolitiikka/1342536575928> (Viitattu 25.09.2012)

Poliisin internetsivut.

<http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/98DBF351263EE8FCC2256BC90039E8BB?opendocument> (Viitattu 25.09.2012)

Lappi-Seppälä, T. Haaste 4/2003.

<http://www.haaste.om.fi/Etusivu/Juttuarkistoaiheittain/Kriminaalipolitiikka/1247666372015> (Viitattu 27.09.2012)

Rikostentorjuntaneuvoston internetsivut.

<http://www.rikostentorjunta.fi/Etusivu/Neuvosto> (Viitattu 09.10.2012)

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan internetsivut

http://www.tenk.fi/hyva_tieteellinen_kaytanto/kaytanto.html (Viitattu 13.10.2012)

Heima, T-P. Etelä-Suomen Sanomat 2012.

<http://www.ess.fi/?article=361207> (Viitattu 13.10.2012)

Laine, M. Haaste 4/2003.

<http://www.haaste.om.fi/Etusivu/Juttuarkistoaiheittain/Kriminologia/1342536565150> (Viitattu 16.10.2012)

Keränen, S. Iltalehti 2011.

http://www.iltalehti.fi/uutiset/2011090114299305_uu.shtml (Viitattu 19.10.2012)

Iltalehden keskustelupalsta.

<http://portti.iltalehti.fi/keskustelu//showthread.php?t=582402> (Viitattu 19.10.2012)

Aromaa, K. Haaste 2/2004.

<http://www.haaste.om.fi/text/Etusivu/Juttuarkistoaiheittain/Kriminaalipolitiikka/1247666370657> (Viitattu 23.10.2012)

Rikosseuraamuslaitoksen internetsivut.

<http://www.rikosseuraamus.fi/54723.htm> (Viitattu 29.10.2012)

Honkatukia, P., Nyqvist, L. & Pösö, T. Haaste 3/2005

<http://www.haaste.om.fi/32934.htm> (Viitattu 30.10.2012)

Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020.

<http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/ezg5sofwogs0.pdf> (Viitattu 31.10.2012)

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön ikä- ja sukupuolirakenne 2011.

http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html (Viitattu 31.10.2012)

Rikosseuraamuslaitoksen internetsivut.

<http://www.rikosseuraamus.fi/56787.htm> (Viitattu 01.11.2012)

Kuviot

Kuvio 1: Parisuhdeväkivalta. Vastausten luokittelu ryhmiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta	52
Kuvio 2: Huumausainerikos. Vastausten luokittelu n ryhmiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta	54
Kuvio 3: Kioskiryöstö. Vastausten luokittelu ryhmiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta	56
Kuvio 4: Pakottaminen sukupuoliyhteyteen. Vastausten luokittelu ryhmiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta.....	58
Kuvio 5: Petos. Vastausten luokittelu ryhmiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta	60
Kuvio 6: Tappelu. Vastausten luokittelu ryhmiin ei vapaudenriistoa ja vankeus/sähköinen valvonta	62

Taulukot

Taulukko 1: Vankeusrangaistuksen käyttö vuosina 1998 ja 2002	15
Taulukko 2: Vastaajien sukupuolijakauma	32
Taulukko 3: Vastaajien ikäjakauma	33
Taulukko 4: Vastaajien koulutusjakauma.....	33
Taulukko 5: Kussakin tapauksessa vankeutta vastanneiden naisten/miesten osuus kaikista tapaukseen vastanneista naisista/miehistä	39
Taulukko 6: Parisuhdeväkivalta Vastaajan sukupuolen merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän tuomitsi	41
Taulukko 7: Huumausainerikos. Vastaajan sukupuolen merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi.....	41
Taulukko 8: Huumausainerikos. Vastaajan iän merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi	42
Taulukko 9: Kioskiryöstö. Vastaajan sukupuolen merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi	43
Taulukko 10: Kioskiryöstö. Vastaajan koulutustaustan merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi.....	43
Taulukko 11: Pakottaminen sukupuoliyhteyteen. Vastaajan iän merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi	44
Taulukko 12: Pakottaminen sukupuoliyhteyteen. Vastaajan koulutustaustan merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi.....	45
Taulukko 13: Petos. Vastaajan sukupuolen merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi	46
Taulukko 14: Petos. Vastaajan iän merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi	46
Taulukko 15: Petos. Vastaajan koulutustaustan merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän tuomitsi.....	47
Taulukko 16: Tappelu. Vastaajan sukupuolen merkitsevyys sen suhteen, minkä pituisen vankeusrangaistuksen hän itse tuomitsi	48
Taulukko 17: Parisuhdeväkivalta. Vankeusrangaistuksen/sähköisen valvonnan pituus posti- ja tuomarikyselyn vastausten perusteella	53
Taulukko 18: Huumausainerikos. Vankeusrangaistuksen/sähköisen valvonnan pituus posti- ja tuomarikyselyn vastausten perusteella	55
Taulukko 19: Kioskiryöstö. Vankeusrangaistuksen/sähköisen valvonnan pituus posti- ja tuomarikyselyn vastausten perusteella	57
Taulukko 20: Pakottaminen sukupuoliyhteyteen. Vankeusrangaistuksen/sähköisen valvonnan pituus posti- ja tuomarikyselyn vastausten perusteella.....	59

Taulukko 21: Petos. Vankeusrangaistuksen/sähköisen valvonnan pituus posti- ja tuomarikyselyn vastausten perusteella 61

Taulukko 22: Tappelu. Vankeusrangaistuksen/sähköisen valvonnan pituus posti- ja tuomarikyselyn vastausten perusteella 63

Liitteet

Liite 1. Postikysely

taloustutkimus oy

Syyskuu 2009
T-4962/F8

Minkälaisia rangaistuksia sinä antaisit rikoksista?

Usein sanotaan, että ihmiset antaisivat rikoksista erilaisia rangaistuksia kuin nykyään annetaan. Mutta mitä ihmiset oikeastaan ajattelevat rangaistuksista?

Kaikissa viidessä Pohjoismaassa toteutetaan parhaillaan oikeuskäsityksiä koskevaa tutkimusta, erityisesti vakaviin rikoksiin ja väkivaltarikoksiin liittyen. Suomessa tutkimuksen toteuttaa Taloustutkimus Oy.

Haluamme tietää, minkälaisen rangaistuksen Sinä antaisit kuuden esimerkitapauksen kohdalla. Tutkimukseen on arvottu 3000 suomalaista, Sinä yhtenä heistä. Valinta on perustunut satunnaisotantaan.

On tärkeää, että osallistut tutkimukseen vastaamalla oheiseen lomakkeeseen. Osallistuminen on toki vapaaehtoista.

Aluksi lomakkeessa on annettu ohje, miten kysymyksiin vastataan, sekä kuvaus erilaisista rangaistuksista. Lomakkeen täyttäminen kestää noin 15 minuuttia. Toivomme, että Sinulla on aikaa kertoa käsityksistäsi. Palauta täytetty lomake oheisessa vastauskuoressa 14 päivän kuluessa. Kirjeen voi jättää postiin ilman postimerkkiä, sillä postimaksu on valmiiksi maksettu.

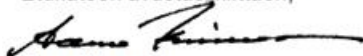
Vastauksesi tuo tärkeän lisän tietoon kansalaisten oikeuskäsityksistä. Tutkimuksella voi olla merkitystä sen kannalta, miten oikeusjärjestelmää kehitetään tulevaisuudessa.

Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisina Kansainvälisen kauppakamarin tutkimussääntöjä noudattaen. Kenenkään vastaajan tietoja ei rekisteröidä yksittäisinä, vaan vastauksista laaditaan koko maan tilannetta kuvaavat tulokset.

Kaikki tutkimuslomakkeen täyttäneet osallistuvat palkkioarvontaan, jossa palkintona on yksi 500 euron matkalahjakortti ja kaksi 300 euron matkalahjakorttia. Täytä oheinen arvontakortti ja palauta se lomakkeen mukana. Arvontakortin tietoja käytetään vain palkkioarvontaan.

Jos sinulla on tutkimukseen liittyviä kysymyksiä, voit soittaa oikeusministeriöön, VTT Aarne Kinnuselle, puh. [REDACTED]

Etukäteen avustasi kiittäen,

Aarne Kinnunen

Valtiotieteen tohtori

Pohjoismaiden kriminologisen yhteistyöneuvoston kontaktisihteeri Suomessa

Tutkimushanke toteutetaan Oslon yliopiston, Tukholman yliopiston, Kööpenhaminan yliopiston ja Islannin yliopiston yhteishankkeena. Tutkimuksen ovat rahoittaneet Pohjoismaiden kriminologinen yhteistyöneuvosto sekä Tanskan oikeusministeriö. Suomessa hankkeen koordinaattorina toimii VTT Aarne Kinnunen.

Osoitelähde: Väestötietojärjestelmä, Väestörekisterikeskus, PL 70, 00581 Helsinki

Näin lomake täytetään

Jokaisen tapauskuvauksen jälkeen lomakkeessa on kolme vastaussaraketta.

Kerro ensimmäisessä sarakkeessa (vasemmanpuoleisin), millaisen tuomion arvioit **tuomioistuimen** antavan kuvatussa tapauksessa. Voit halutessasi valita kaksi rangaistusta, mutta yksi riittää.

Kerro toisessa vastaussarakkeessa (keskimmäinen), millaisen rangaistuksen **sinä itse** antaisit, jos saisit siitä päättää. Voit halutessasi valita kaksi rangaistusta, mutta yksi riittää.

Kerro viimeisessä sarakkeessa (oikeanpuoleisin), millaisen rangaistuksen arvioit **muiden ihmisten** haluavan antaa tapauksessa. Voit halutessasi valita kaksi rangaistusta, mutta yksi riittää.

Merkitse selkeä rasti valitsemasi rangaistuksen kohdalle:	
Jos haluat muuttaa vastaustasi, väritä ensin väärä vastausruutu kokonaan mustaksi...	
...ja merkitse sitten selkeä rasti valitsemasi rangaistuksen kohdalle:	

Seuraavalla kahdella sivulla kuvataan käytettävissä olevat rangaistusvaihtoehdot. Lue nämä rangaistuskuvaukset ensin läpi, jotta voit päättää, miten vastaat tapausesimerkkeihin.

On tärkeää, että vastaat **kaikkiin kuuteen tapaukseen, ja kaikkiin kolmeen sarakkeeseen** kussakin tapauksessa.

Kun olet vastannut kaikkiin kuuteen tapaukseen (ja jokaisen tapauksen kohdalla kolmeen sarakkeeseen), palauta vastauksesi oheisella vastauskuorella 14 päivän kuluessa. Palautuskuoren postimaksu on maksettu.

Erilaisia rangaistuksia

Tuomitsematta jättäminen

Tuomioistuimien katsoo tekijän syyllistyneen rikokseen, mutta ei määrää rangaistusta. Tuomitsematta jättämisessä on kyse eräänlaisesta varoituksesta.

Rikesakko

Poliisi voi määrätä korkeintaan 115 euron rikesakon.

Päiväsakko

Sakon suuruus määräytyy päiväsakkoina. Kysymyksessä on havainnollisuuden vuoksi kuvattu sakon suuruutta kuukausipalkan avulla.

Ehdollinen vankeusrangaistus

Enintään kahden vuoden pituinen vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi. Ehdolliseen vankeuteen tuomittu henkilö ei joudu vankilaan, mutta hänelle määrätään 1-3 vuoden koeaika. Jos hän syyllistyy koeaikana uuteen rikokseen, ehdollinen tuomio voidaan muuttaa ehdottomaksi.

Ehdollisen vankeuden valvonta

Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden lisäksi koeajaksi valvontaan. Valvonta tarkoittaa valvojan säännöllisiä tapaamisia.

Yhdyskuntapalvelu

Yhdyskuntapalvelua voidaan määrätä vaihtoehtona korkeintaan 8 kuukauden ehdottomalle vankeusrangaistukselle. Tekijä määrätään tekemään vapaa-aikana tietty määrä työtunteja. Tunteja voi olla 20:stä 200:aan. Työskentelyä on 3-4 tuntia kerrallaan yleensä 2 kertaa viikossa. Palvelua ei voi suorittaa päihtyneenä. Palvelua valvotaan ja veloitteen rikkominen voi johtaa vankeusrangaistukseen.

Sähköinen valvonta

Sähköinen valvonta voi tulevaisuudessa olla vaihtoehto lyhyille ehdottomille vankeusrangaistuksille. Valvonta voi tapahtua esimerkiksi nilkkaan tai ranteeseen kiinnitettävän laitteen avulla.

Ehdoton vankeusrangaistus

Ehdoton vankeusrangaistus voidaan panna täytäntöön suljetussa laitoksessa tai avovankilassa. Määräaikaisessa vankeusrangaistuksessa pituus vaihtelee 14 päivän ja 12 vuoden välillä.

Hoitoon määrääminen

Psykiatriseen hoitoon määrääminen ei ole rangaistus. Jos tekijä todetaan esimerkiksi mielentilatutkimuksen perusteella syyntakeettomaksi, tuomioistuimien luopuu rangaistuksesta ja voi määrätä syytetyn hoidon tarpeen selvitettäväksi. Terveysviranomaisen voi määrätä syytetyn tahdonvastaiseen psykiatriseen hoitoon sairaalassa.

Sovittelu

Sovittelu ei ole rangaistus. Sovittelussa tekijä ja uhri sovittelevat asiaa kasvokkain neuvotellen. Tekijä sitoutuu korvaamaan aiheuttamansa vahingot yleensä rahalla, mutta joskus myös työllä. Onnistuneen sovittelun seurauksena rangaistusta voidaan lieventää tai rikosseuraamuksista voidaan kokonaan luopua.

Korvaus kivusta tai kärsimyksestä

Korvausten tarkoituksena on korvata rikoksen uhrin vahingot. Aineellisten vahinkojen ohella myös kivusta ja kärsimyksestä voi joutua maksamaan korvauksia. Korvauksilla tarkoitetaan tässä lomakkeessa juuri kivusta tai kärsimyksestä maksettavia korvauksia (ei aineellisten vahinkojen korvaamista).

Tapaus1

Matti ja Anne ovat naimisissa, ja he ovat asuneet yhdessä kuusi vuotta. Heillä on yhteinen neljävuotias tytär. Viimeisen vuoden kuluessa heillä on ollut ongelmia avioliitossaan, ja he ovat riidelleet yhä useammin. He päättävät yrittää selvittää ongelmiaan keskustelemalla. He varaavat kokonaisen viikonlopun voidakseen olla kahden kesken ja järjestävät lapsenvahdin. Jo perjantaina he kuitenkin ajautuvat vihamielisiin väleihin, ja tilanne kehkeytyy väkivaltaiseksi riidaksi. Matti poistuu asunnosta vihoissaan ja tapaa muutaman ystävänsä kaupungilla. Anne on pahoillaan illan kulusta, mutta ei halua jäädä yksin kotiin istumaan. Siksi hänkin lähtee pian asunnosta tapamaan muutamaa ystävänsä.

Illan mittaan Matti katu hukkaan heitettyä mahdollisuutta puhua ongelmista ja tavoittelee monta kertaa kotoa puhelimella Annea, mutta hän ei ole kotona. Matti yrittää soittaa myös Annen matkapuhelimeen, mutta Anne ei vastaa eikä myöskään soita takaisin. Matti palaa asuntoon kello yhdeltä yöllä.

Kellon lähestyessä kahta Anne tulee kotiin. Matti haluaa tietää, missä Anne on ollut. Anne vastaa: "En nyt jaksa puhua kanssasi." Matti haluaa kuitenkin keskustella ja tietää, missä Anne on ollut. Anne ei edelleenkään vastaa Mattin kysymyksiin eikä halua puhua hänen kanssaan. Matti käy mustasukkaiseksi, koska Anne ei halua kertoa illastaan; lisäksi Matti on nyreä siitä, että Anne ei vaikuta halukkaalta käsittelemään heidän ongelmiaan. Koska Anne ei edelleenkään halua vastata Mattin kysymyksiin, Matti alkaa syyttää häntä uskottomuudesta. Anne suuttuu, ja syntyy kovaääninen riita, jossa uskottomuussyytöksiä lentelee puolin ja toisin. Mattin ärtymys kasvaa aina vain.

Eräässä vaiheessa Anne toteaa, että heidän olisi parasta erota. Matti ärtyy nyt niin paljon, että hän lyö Anne kovaa rintaan, ja Anne kaatuu. Matti potkaisee Annea kaksi kertaa selkään. Anne yrittää varjella itseään käsillään, mutta Matti potkii häntä jälleen sekä kylkeen että käsille ja iskee häntä lisäksi nyrkillä takaraivoon. Anne pääsee jaloilleen ja huutaa, että nyt suhde on taatusti loppu. Sen jälkeen hän säntää ulos asunnosta.

Anne menee sairaalaan, jossa hänet tutkitaan ja hänestä otetaan röntgenkuvat. Annella on mustelmia rinnassa ja selässä sekä kipua niskassa, selässä, kylkiluissa ja munuaisissa seuraavien neljän, viiden päivän ajan. Lisäksi Annen oikeasta kädestä on murtunut kaksi sormea. Anne hakee avioeroa, ja pari eroaa sittemmin.

Matti on 24-vuotias ja on asunut koko ikänsä eräässä suurehkoissa kaupungissa Pohjois-Suomessa. Hän on tavallisesta perheestä ja hänellä vakituinen työ. Häntä ei ole aiemmin rangaistu.

Vastaa seuraavalle sivulle. Voit valita jokaisesta sarakkeesta korkeintaan kaksi kohtaa.

Tapaus 2

Liisa on saanut 2000 euron arvoisen työtarjouksen. Hänen pitäisi matkustaa Espanjan Madridiin ja tuoda mukanaan Suomeen erä heroïinia. Liisalla on pahoja taloudellisia ongelmia, ja hän on aiemmin kertonut tutulle huumekauppiaalle päätyneensä rahan puutteessa taloudelliseen ahdinkoon. Parin päivän päästä huumekauppias ottaa häneen yhteyttä ja kertoo keikasta, jolla hän voisi ansaita 2000 euroa.

Liisan mielestä tarjous kuulostaa helpolta rahanteolta, ja hän arvelee valvonnankin olevan melko vähäistä näinä avointen rajojen aikoina.

Liisa noutaa heroïinin madridilaisesta baarista. Hän on saanut setelinpuolikkaan ja ohjeen, että hänen on näytettävä se miehelle, jolla on setelin toinen puolisko. Liisa ei koskaan aiemmin ole tavannut miestä, mutta setelinpuolikkaat sopivat yhteen ja Liisa saa heroïinin. Hotellihuoneessa hän varmistaa, että on saanut todellakin heroïinia. Seuraavana päivänä hän lentää takaisin Helsinki-Vantaalle. Heroïini on pakattu neljään pieneen pussiin; niiden sisältämä kaikkiaan 250 gramman heroïinierä vastaa noin 25 000 kerta-annosta. Jo kotona ennen lähtöä Liisa on tehnyt vanhoihin kenkiinsä reiät ja laittanut päälle pohjallisen. Hän työntää kumpaankin kenkään kaksi pussia ja pitää kenkiä jalassaan koko kotimatkan ajan.

Kun Liisa on saanut matkalaukkunsa Helsinki-Vantaan saapuvien lentojen puolella, hän kulkee vihreän ei tullattavaa -kaistan läpi. Hän on jännittänyt, ja yksi tullivirkailijoista pitää epäilyttävänä hänen hermostunutta käytöstään ja kävelyään, joka on hieman erikummallista kengissä olevien täytteiden takia. Tullivirkailija viittaa hänet tarkastettavaksi ja käy läpi Liisan matkalaukun löytämättä mitään. Liisa hikoilee ja hermoilee. Tullivirkailija pyytää Liisaa riisumaan takin ja kengät ja löytää kengistä neljä heroïinipussia. Sitten poliisi pidättää Liisan.

Liisa on 34-vuotias ja kotoisin Helsingistä. Liisa ei ole huumeriippuvainen eikä käytä huumeita. Liisaa on aiemmin rangaistu 3 kertaa huumeiden myynnistä.

Vastaa seuraavalle sivulle. Voit valita jokaisesta sarakkeesta korkeintaan kaksi kohtaa.

Tapaus 3

Eräänä tiistai-iltapäivänä heti kello 18:n jälkeen Lauri menee erääseen myymälään päässään päin ja kasvot peittävä, vain silmät paljaaksi jättävä huppu. Myyjä on yksin myymälässä. Kun Lauri tulee myyntitiskille, hän ottaa esiin leipäveitsen ja osoittaa myyjää sillä uhkaavasti.

"Rahat tänne", hän huutaa. Myyjä ei heti reagoi, joten Lauri juoksee tiskin taakse ja pitää veistä myyjän edessä. "Avaa kassa ja anna rahat", Lauri huutaa ja tönäisee myyjän tiskiä vasten. Myyjä saa kassakoneen auki, mutta siellä on vain 200 euroa seteleinä ja kolikkoina. Lauri ottaa setelit toisella kädellään ja pitelee samalla veistä uhkaavasti toisessa kädessään ja sanoo: "Haluan enemmän rahaa! Missä loput rahat on?"

Myyjä selittää lopun päiväkassan olevan takahuoneen kassakaapissa, johon hänellä ei ole käyttäjäkoodia. Lauri tarttuu myyjää olkavarresta pitäen veistä vasemmassa kädessään. Hän pakottaa myyjän takahuoneeseen, missä sijaitsee lattiaan kiinni pultattu kassakaappi, jossa on vain kapea aukko rahojen tallettamista varten. Kassakaapin kyljessä on näppäimistö ja näyttö koodin syöttämistä varten. Lauri suuntaa veitsen myyjää kohti ja huutaa: "Koodi!" "En tiedä sitä", myyjä toistaa. Lauri siirtyy askeleen lähemmäksi ja osoittaa myyjää veitsellä. "Koodi!" hän huutaa jälleen.

Silloin myyjä syöttää koodin ja avaa kassakaapin. Lauri ottaa setelinipun ja pussillisen pikkurahaa ja juoksee ulos myymälästä. Koko ryöstösaalis on 1600 euroa.

Lauri on 34-vuotias. Hän on kotoisin maaseutukaupungista. Hänellä on ollut hyvin vaikea lapsuus; hän oli usein tuuliajolla ja häntä lyötiin usein. Aikuisena hänellä on ollut psyykkisiä ongelmia ja vaikeuksia pitää työnsä. Lauri ei ole huumeriippuvainen. Häntä ei ole aiemmin rangaistu.

Vastaa seuraavalle sivulle. Voit valita jokaisesta sarakkeesta korkeintaan kaksi kohtaa.

Tapaus 4

Jenni ja Vesa eivät tunne toisiaan mutta ovat saman yrityksen palveluksessa. He tapaavat hotellissa pidettävässä yrityskoulutuksessa, joka kestää perjantaista lauantaihin. Perjantai-illan päivällisen jälkeen he tanssivat pari tanssia yhdessä ja päättävät ottaa drinkit hotellin baarissa musiikin loputtua kahden aikaan yöllä.

Baari on kuitenkin suljettu, joten he lähtevät huoneisiinsa, jotka sijaitsevat eri kerroksissa. Matkalla ylös Vesa kysyy, saako hän halata Jenniä. Jenni vastaa myöntävästi, ja he halaavat toisiaan. Matkan jatkuessa Vesa kutsuu Jennin oluelle huoneeseensa. Jenny ottaa kutsun vastaan, ja he siirtyvät Vesan huoneeseen.

Huoneessa Jenni istuu nojatuoliin ja Vesa sängylle. Tunnelma on hyvä; he juttelevat työstä ja juovat pari olutta. Kun Vesa palaa takaisin käytyään vessassa, hän menee Jennin luo, nojautuu hänen ylleen ja alkaa suudella häntä. Jenni sanoo, ettei hän pidä siitä. Jenni tarttuu Vesan käsiin ja yrittää työntää niitä pois. Vesa ei kuitenkaan välitä torjunnasta. Vesa riisuu Jennin puseron ja avaa rintaliivit. Hän koskettelee ja suutelee Jennin rintoja tämän yrittäessä turhaan työntää häntä pois. Jenni nousee ja sanoo haluavansa lähteä, mutta Vesa tarttuu häneen kiinni ja vetää hänet sängylle.

Jenni protestoi ja sanoo, että Vesan pitää päästää hänet menemään. Vesa ei ota vastalauseita kuuleviin korviinsa, vaan riisuu Jenniltä housut, pikkuhousut ja puseron. Vesa painaa Jennin sängylle, menee hänen päälleen makaamaan ja pitää häntä kiinni. Samalla hän saa vedettyä omat housunsa alas, painautuu Jenniä vasten ja suorittaa lyhyen vaginayhdyntä. Lauettuaan hän vetäytyy ulos ja nousee sängyltä. Jenni juoksee vessaan, kuivaa itsensä nopeasti pyyhkeellä ja pukee housut ja puseron ylleen. Sitten hän keräilee loput vaatteensa ja poistuu välittömästi Vesan huoneesta.

Aikaisin lauantaiamuna Jenni soittaa siskolleen ja kertoo, mitä on tapahtunut. Sisko vie Jennin sairaalan raiskauksien uhreja hoitavaan yksikköön, jossa Jenni tutkitaan. Fyysisiä vaurioita ei havaita, mutta Jenni on järkyttynyt, erittäin murheellinen ja peloissaan. Keskiviikkona, neljän päivän kuluttua raiskauksesta, Jenni ilmoittaa tapahtuneesta poliisille.

Vesa on 28-vuotias ja hän on asunut koko ikänsä suurehkossa maaseutukaupungissa. Häntä on kerran rangaistu varkaudesta.

Vastaa seuraavalle sivulle. Voit valita jokaisesta sarakkeesta korkeintaan kaksi kohtaa.

Tapaus 5

39-vuotias Elisa on työskennellyt suuressa pankissa 15 vuotta. Hän on pankkivirkailija ja on viime vuosina edennyt erityisen uskollisen työntekijän asemaan. Hänellä on useita johtotehtäviä takanaan. Viimeisten kymmenen vuoden ajan hän on toiminut yksityisasiakkaiden neuvojana ja erikoistunut iäkkäisiin asiakkaisiin, joilla on yksityistä omaisuutta. Hänelle on vuosien mittaan rakentunut erityinen suhde moniin neuvomiinsa asiakkaisiin, joten asiakkaat todella luottavat hänen neuvoihinsa.

Kahden vuoden aikana vuoden 2006 toukokuusta vuoden 2008 kesäkuuhun hän on syylistynyt kavallukseen perustamalla viisitoista tekaistua asiakastiliä, joiden avulla hän on ohjannut itselleen kaikkiaan hieman yli 2.7 miljoonaa euroa. Hän on sijoittanut rahat saman tien osakkeisiin. Transaktiot hän on tehnyt toisen pankin välityksellä. Pankki on kärsinyt melkein puolen miljoonan euron vahingon.

Lisäksi hän on rouva Hilikka Saarisen (82 vuotta) henkilökohtaisena neuvonantajana toimiessaan syylistynyt törkeään kavallukseen siirtämällä tämän tililtä tammikuun 2001 ja toukokuun 2003 välisenä aikana seitsemään otteeseen yhteensä lähes 50 000 euroa ja käyttämällä rahat.

Edelleen hän on yksityisasiakkaiden neuvojana syylistynyt törkeään kavallukseen sosiaalivirkailija Jaana Penttistä kohtaan käyttämällä elokuun 2003 ja lokakuun 2005 välisenä aikana kahteentoista otteeseen yhteensä noin 35 000 euroa rahaa tämän tililtä. Lopuksi hän on vuoden 2005 ja toukokuun 2008 välisenä aikana viiteen otteeseen nostanut oikeudetta eri asiakastileiltä maksuina yhteensä lähes 4000 euroa ja käyttänyt rahat. Maksut olisi pitänyt tallettaa pankissa tätä tarkoitusta varten olemassa olevalle tilille.

Elisaa ei ole aiemmin rangaistu. Hänellä on isot pelivelat. Hänen pelaamisensa ja pelaamisesta aiheutuneet pelivelat olivat pääsyyinä hänen avioliittonsa hajoamiseen. Elisa on muuttanut pois miehensä ja kolmen lapsensa luota, jotka asuvat edelleen heidän talossaan Helsingin lähiössä. Hänen terveytensä on hyvä eikä hän ole päihteiden ongelmakäyttäjä.

Vastaa seuraavalle sivulle. Voit valita jokaisesta sarakkeesta korkeintaan kaksi kohtaa.

Tapaus 6

Hannu on matkalla kotiin juhlista kahden aikaan yöllä. Hän on riidellyt tyttöystävänsä kanssa ja poistui siksi juhlista tuttavansa Mikan kanssa. Hannu ja Mika puhuvat tapahtuneesta, ja Hannu on sekä pahoillaan että äkäinen tyttöystävänsä käytöksestä.

Hannu ja Mika kävelevät kotia kohti kaupungin halki ja pysähtyvät matkalla ottaakseen välipalaa. He syövät seisaallaan grillin ulkopuolella, ja Hannu menee sisään käydäkseen vessassa. Matkalla ulos hän ostaa colapullon.

Hänen tullessaan ulos Mika on hävinnyt. Hän etsii Mikaa ja kulkee edestakaisin grillin edessä. Vähän matkan päässä istuvat Olli ja Janne, jotka niin ikään ovat käyneet grillillä ja istuvat nyt syömässä. Olli ja Janne juttelevat ja nauravat.

Hannu ei tunne kumpaakaan heistä eikä hän kuule, mitä he sanovat, mutta hän käsittää heidän puhuvan hänestä ja nauravan hänelle. Hannu jatkaa Mikan etsimistä, ja häntä alkaa ärsyttää, että Mika on noin vain häipynyt. Hän menee Ollin ja Jannen luokse kysymään, ovatko he nähneet Mikaa.

Ollilla ja Jannella on juttu kesken, joten Olli vain kääntää hetkeksi päätään Hannun suuntaan ja vastaa ykskantaan kieltävästi. Sitten he jatkavat keskusteluaan eivätkä kiinnitä Hannuun huomiota. Silloin Hannu suuttuu, tarttuu Ollia käsivarresta ja sanoo: "Älä kohtelee mua noin ylimielisesti." Olli yrittää vääntäytyä irti otteesta. Sitten Hannu lyö Ollia nyrkillä pään toiselle sivulle. Seuraavaksi hän lyö Ollia pään sivulle colapullolla niin, että se särkyy. Olli kaatuu, ja hänen maatessaan maassa Hannu ottaa askeleen taaksepäin ja potkaisee Ollia kasvoihin ja polkaisee hänen päänsä päälle korvan etupuolelle. Sitten Hannu pakenee juosten paikalta.

Olli saa vakavia (hoitoa vaativia) haavoja suupieleen ja päänahkaan. Lisäksi Ollin nenä ja poskिलuu murtuvat. Olli saa myös aivotärähdyksen mutta ei pysyviä vammoja.

Hannu on 27-vuotias. Hän on maaseutukaupungista ja tavallisesta perheestä kotoisin. Hän opiskelee yliopistossa. Hänellä on vaikea alkoholiongelma. Häntä ei ole aiemmin rangaistu.

Vastaa seuraavalle sivulle. Voit valita jokaisesta sarakkeesta korkeintaan kaksi kohtaa.

	Minkä rangaistuksen tuomioistuimisi antanut?	Minkä rangaistuksen Sinä antaisit?	Minkä rangaistuksen muut ihmiset antaisivat?
Tuomitsematta jättäminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Rikesakko (kork. 115 e)	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Päiväsakkoja			
1–2 kuukausipalkan verran	☐ 1	☐ 2	☐ 3
1–4 kuukausipalkan verran	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Yli 4 kuukausipalkan verran	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Ehdollinen vankeus			
Alle 3 kuukautta	☐ 1	☐ 2	☐ 3
3–12 kuukautta	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Yli 12 kuukautta	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Ehdollisen vankeuden lisäksi valvonta (1-3 vuotta)	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Yhdyskuntapalvelu			
Alle 50 tuntia	☐ 1	☐ 2	☐ 3
50–150 tuntia	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Yli 150 tuntia	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Sähköinen valvonta			
Alle 2 kuukautta	☐ 1	☐ 2	☐ 3
2–3 kuukautta	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Yli 3 kuukautta	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Ehdoton vankeus			
Alle 2 kuukautta	☐ 1	☐ 2	☐ 3
2–5 kuukautta	☐ 1	☐ 2	☐ 3
6–11 kuukautta	☐ 1	☐ 2	☐ 3
1v–1v 11kk	☐ 1	☐ 2	☐ 3
2v–2v 11kk	☐ 1	☐ 2	☐ 3
3v–4v 11kk	☐ 1	☐ 2	☐ 3
5 vuotta tai enemmän	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hoitoon määrääminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Sovittelu	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Korvaus kivusta tai kärsimyksestä			
Alle 1000 euroa	☐ 1	☐ 2	☐ 3
1000–5000 euroa	☐ 1	☐ 2	☐ 3
5000–10 000 euroa	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Yli 10 000 euroa	☐ 1	☐ 2	☐ 3

KYSYMYKSET JATKUVAT SEURAAVALLA SIVULLA!

<p>Taustatiedot:</p> <p>Lopuksi pyydämme Sinua merkitsemään itsestäsi ja taloudestasi seuraavat tiedot aineiston tilastollista käsittelyä varten:</p>	
<p>Sukupuolesi:</p> <p>1 ☐ Nainen 2 ☐ Mies</p>	<p>Asuinpaikkakuntasi asukasmäärä:</p> <p>1 ☐ Alle 10.000 asukasta 2 ☐ 10.000 - 20.000 asukasta 3 ☐ 20.001 - 30.000 asukasta 4 ☐ 30.001 - 50.000 asukasta 5 ☐ 50.001 - 100.000 asukasta 6 ☐ Yli 100.000 asukasta</p>
<p>Ikäryhmäsi:</p> <p>1 ☐ 15-19 vuotta 8 ☐ 50-54 vuotta 2 ☐ 20-24 vuotta 9 ☐ 55-59 vuotta 3 ☐ 25-29 vuotta 10 ☐ 60-64 vuotta 4 ☐ 30-34 vuotta 11 ☐ 65-69 vuotta 5 ☐ 35-39 vuotta 12 ☐ 70-74 vuotta 6 ☐ 40-44 vuotta 13 ☐ 75-79 vuotta 7 ☐ 45-49 vuotta</p>	<p>Taloutesi yhteenlasketut vuositulot (bruttotulot, joista ei ole vähennetty veroja):</p> <p>1 ☐ Alle 10.000 euroa/vuosi 2 ☐ 10.001 - 15.000 euroa/vuosi 3 ☐ 15.001 - 20.000 euroa/vuosi 4 ☐ 20.001 - 25.000 euroa/vuosi 5 ☐ 25.001 - 30.000 euroa/vuosi 6 ☐ 30.001 - 35.000 euroa/vuosi 7 ☐ 35.001 - 40.000 euroa/vuosi 8 ☐ 40.001 - 45.000 euroa/vuosi 9 ☐ 45.001 - 50.000 euroa/vuosi 10 ☐ 50.001 - 55.000 euroa/vuosi 11 ☐ 55.001 - 60.000 euroa/vuosi 12 ☐ 60.001 - 70.000 euroa/vuosi 13 ☐ 70.001 - 80.000 euroa/vuosi 14 ☐ 80.001 - 90.000 euroa/vuosi 15 ☐ Yli 90.000 euroa/vuosi</p>
<p>Koulutus pohjasi (merkitse ylin suorittamasi koulutusaste):</p> <p>1 ☐ Perus-/keski-/kansalaiskoulu 2 ☐ Ammatti-, tekninen-/kauppakoulu/ ammatti-instituutti 3 ☐ Ylioppilas, lukio 4 ☐ Opistotaso, ammattikorkeakoulu 5 ☐ Yliopisto, korkeakoulu</p>	
<p>Asuinpaikkakuntasi:</p> <p>1 ☐ Pääkaupunkiseutu 2 ☐ Muu Etelä-Suomen lääni 3 ☐ Länsi-Suomen lääni 4 ☐ Itä-Suomen lääni 5 ☐ Oulun lääni 6 ☐ Lapin lääni</p>	
<p>Oletko Sinä tai joku toinen kotitaloutesi jäsen joutunut viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana omaisuusrikoksen kohteeksi.</p> <p>1 ☐ Kyllä → Kuinka monta kertaa? 1 ☐ Yhden kerran 2 ☐ Ei 2 ☐ 2-3 kertaa 3 ☐ 4-5 kertaa 4 ☐ 6 kertaa tai enemmän</p>	
<p>Oletko Sinä viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana joutunut väkivallan kohteeksi?</p> <p>1 ☐ Kyllä → Kuinka monta kertaa? 1 ☐ Yhden kerran 2 ☐ Ei 2 ☐ 2-3 kertaa 3 ☐ 4-5 kertaa 4 ☐ 6 kertaa tai enemmän</p>	
<p style="text-align: right;">Taloustutkimus Oy T- 4962/F8 27.8.2009 EAh/CN/rrl</p> <p style="text-align: center;">Kiitos vastauksistasi!</p> <p style="text-align: center;">taloustutkimus oy</p>	

Liite 2. Tuomarikyselyn saatekirje

Pohjoismainen oikeuskäsitystutkimus

Kaikissa Pohjoismaissa toteutetaan parhaillaan oikeuskäsityksiä koskevaa tutkimusta, erityisesti vakaviin rikoksiin ja väkivaltarikoksiin liittyen. Projektissa ovat mukana Kööpenhaminan yliopisto, Islannin yliopisto, Oslon yliopisto, Tukholman yliopisto sekä oikeusministeriö ja Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos Helsingissä. Rahoituksesta vastaavat Tanskan oikeusministeriö sekä Pohjoismaiden kriminologinen yhteistyöneuvosto.

Tutkimus koostuu kuudesta esimerkkitapauksesta, jotka on luotu todellisten tapausten inspiroimana. Samat rikostapaukset on lähetetty vuonna 2009 satunnaisotantaan perustuen 3000 suomalaiselle. Vastaajia on pyydetty arvioimaan, minkälaisia rangaistuksia he itse antaisivat kyseisistä rikoksista. Tutkimuksessa vertaillaan kansalaisten mielestä sopivia rangaistuksia tuomioistuinten tämänhetkiseen käytäntöön.

Toivomme, että vastaatte kyselyyn sen perusteella, minkälaisen tuomion normaalitapauksessa antaisitte jokaisessa lomakkeessa esitetyssä seitsemässä rikostapauksessa. Kysely voidaan täyttää joko yksilötyönä tai ryhmissä. Olemme tietoisia, että kirjoitetuista rikostapauksista puuttuu suuri määrä tuomitsemisen kannalta oleellista informaatiota. Yhtä lailla olemme tietoisia siitä, että valmiit rangaistusvaihtoehdot eivät ole välttämättä juridisesti täysin paikkansa pitäviä. Tämä on välttämätön kompromissi, jotta tutkimuksen tulokset olisivat Pohjoismaiden välillä mahdollisimman vertailukelpoisia.

Näistä rajoituksista huolimatta pyydämme Teitä arvioimaan rangaistustason ja ilmoittamaan minkälaisen seuraamuksen Te valitsisitte (sisältäen päiväsakkojen lukumäärän, vankeusrangaistuksen pituuden jne.). Jos rikostapauksessa on mahdollista arvioida vahingonkorvausten määrää, olemme kiinnostuneita myös tästä tiedosta. Pyydämme, että täytätte ensimmäisenä vastaustaulukon harmaat ruudut, mutta olemme kiitollisia jos Teillä on aikaa täyttää myös muut ruudut.

Lopuksi pyydämme, että vastaukset lähetetään **13.4.2012** mennessä oikeusministeriöön osoitteeseen

████████████████████

tai

Aarne Kinnunen
PL 25, 00023 Valtioneuvosto

Kiitämme jo etukäteen ajastanne,

Aarne Kinnunen
Neuvotteleva virkamies
Oikeusministeriö
Kriminaalipoliittinen osasto
████████████████████